РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ

показатели за развитие 2020

РЕГИОНАЛНИ ПРОФИЛИ
ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ

2020

И.П.И
Институт за пазарна икономика

София • 2020

Изданието е подкрепено от Фондация „Америка за България“.

© Адриан Николов, Зорница Славова, Петър Ганев, *автори,* 2020

© Весела Добринова, Константин Жеков, *корица,* 2020

© Константин Жеков, *художествено оформление,* 2020

© Институт за пазарна икономика, 2020

ISSN 2738-7615

Редактори: Калоян Стайков, Лъчезар Богданов, Светла Костадинова

Институт за пазарна икономика

1142 София, бул. „Патриарх Евтимий“ 10, ет. 2, тел.: (02) 952 62 66

www.ime.bg **www.regionalprofiles.bg**

Съдържание

Предговор 5

Регионални профили 2020: показатели на прага на пандемията 7

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ 7

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ 10

Област Благоевград 13

Област Бургас 17

Област Варна 21

Област Велико Търново 25

Област Видин 29

Област Враца 33

Област Габрово 37

Област Добрич 41

Област Кърджали 45

Област Кюстендил 49

Област Ловеч 53

Област Монтана 57

Област Пазарджик 61

Област Перник 65

Област Плевен 69

Област Пловдив 73

Област Разград 77

Област Русе 81

Област Силистра 85

Област Сливен 89

Област Смолян 93

Област София (столица) 97

Област София 101

Област Стара Загора 105

Област Търговище 109

Област Хасково 113

Област Шумен 117

Област Ямбол 121

Групи индикатори 125

Приложение 137

Използвани съкращения

АГКК	Агенция по геодезия, картография и кадастър
АПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
БВП	брутен вътрешен продукт
БДС	брутна добавена стойност
БЕЛ	български език и литература
ВСС	Висш съдебен съвет
ДЗИ	държавен зрелостен изпит
ДМА	дълготрайни материални активи
ЗДОИ	Закон за достъп до обществена информация
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България
МБАЛ	многопрофилна болница за активно лечение
МВР	Министерство на вътрешните работи
МОН	Министерство на образованието и науката
НВО	Независимо външно оценяване
НСИ	Национален статистически институт
ПДИ	Фондация „Програма Достъп до информация“
пр.п.	процентен пункт
ПЧИ	преки чуждестранни инвестиции

Предговор

За девета поредна година Институтът за пазарна икономика представя „Регионални профили: показатели за развитие“ – единствения по рода си алманах на регионалното развитие в България. „Регионалните профили“, както е по-известно изданието, се превърна в безспорна запазена марка на ИПИ. Тази година в неговия обхват е социално-икономическото състояние на областите в България в навечерието на пандемията.

Изследването се основава на 64 индикатора, които оценяват икономическата и социалната среда в 28-те области в страната. Всички данни са представени в изданието, както и на специализираната страница на ИПИ – www.regionalprofiles.bg. Систематизирането им по определени показатели позволява те да бъдат проследени в динамика, както и да се правят сравнения между отделните области в страната. Така на практика се осигурява лесен достъп до най-пълния и актуален статистически масив от данни на областно ниво.

Благодарение на работата на институциите, събиращи и предоставящи статистически данни, с всяка следваща година успяваме да включим все по-актуална и обхватна информация за икономиката и социалната среда в областите. В тазгодишното издание по-голямата част от данните се отнасят за 2019 г. Изключенията не са много и се изчерпват с няколко показателя, които се публикуват с повече от година закъснение – областните данни за БВП на човек от населението и за заплатите, както и отделни индикатори в сферата на инвестициите, околната среда, инфраструктурата и образованието. Там, където това е било възможно – например в сферата на администрацията, местните данъци и резултатите от матурите, анализът се опира и на данни за 2020 г.

Изданието може да се използва от централните и местните власти, бизнеса и медиите, както и от преподаватели, експерти и представители на гражданския сектор, които се занимават с проблемите на регионалното развитие. Вярваме, че и за всеки гражданин би било интересно да прочете как се представя неговата област в сравнение с останалите в различните сфери на икономическия и социалния живот.

Екипът на ИПИ изказва благодарност на Фондация „Америка за България“ за партньорството и дългогодишната подкрепа при подготвянето и публикуването на „Регионалните профили“.

Надяваме се и тази година изданието да Ви бъде интересно и полезно – желаем Ви приятно четене!

Екипът на ИПИ

Регионални профили 2020: показатели на прага на пандемията

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Пандемията беляза икономическото развитие на регионите в България през 2020 г. Страната навлезе в годината на COVID-19 с много добри икономически показатели. Стабилният растеж в рамките на 3–4% в периода 2015–2019 г. доведе до рекордна заетост в почти всички области и до устойчив ръст на заплатите. Брутната добавена стойност в най-големите области в страната – София (столица), Пловдив и Варна, отчете ръст от близо 10% (данни за 2018 г.). В навечерието на пандемията процесите на трансформация на родната икономика бяха водени от промяната в индустрията – ориентирана към по-високата добавена стойност, и от ръста в дигиталната сфера в големите икономически центрове.

Брутната добавена стойност на човек от населението варира от близо 29 хил. лв. в София (столица) до под 7 хил. лв. в Силистра, Сливен и Видин (фиг. 1). Разликата между столицата и областите в долната част на класацията е четири пъти, а вътре в страната (без столицата) може да достигне до над два пъти. Профилът на областните икономики е различен. София (столица) е доминирана от услугите, които носят 89% от добавената стойност. Туристическият профил на Варна и Бургас също е причина за сериозен превес на услугите – по 71% в добавената стойност на водещите морски области. Най-силните индустриални области в страната – като дял на индустрията в добавената стойност, са Стара Загора, Враца, София и Габрово, което се дължи на голе-

Фиг. 1. Брутна добавена стойност на човек от населението по области през 2018 г.

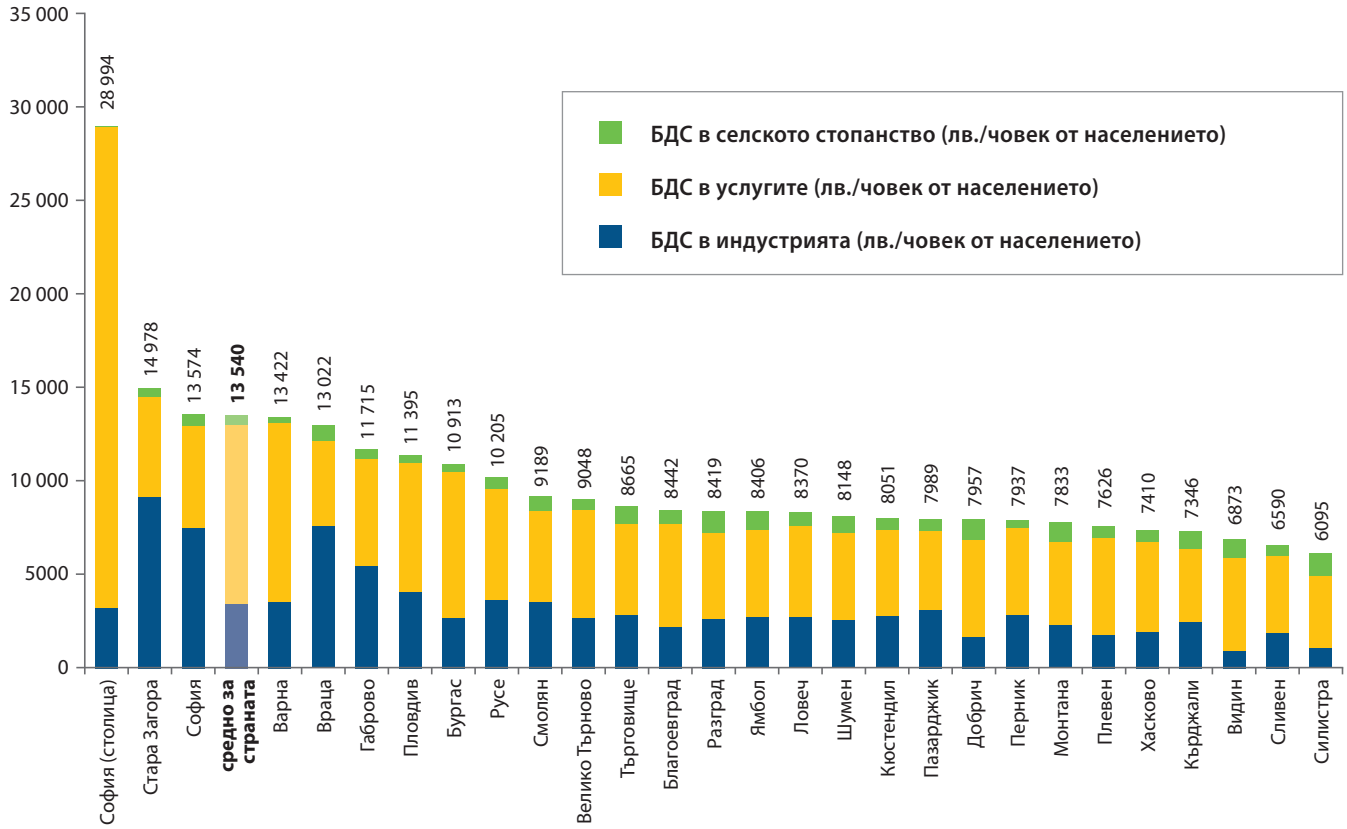

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 2. Коефициент на заетост на населението по области през 2019 г.

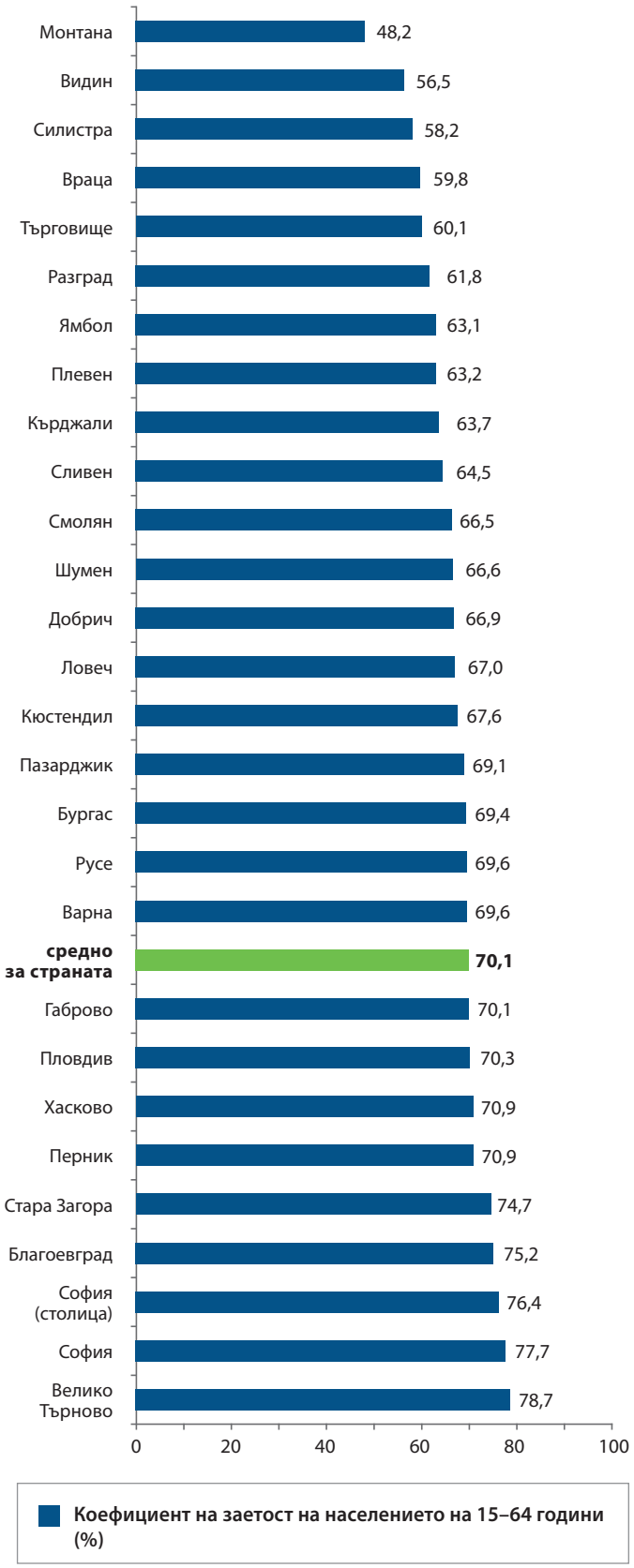

Източник: НСИ.

мите енергийни компании в Стара Загора и Враца, индустрията в широката периферия на столицата и традиционния промишлен профил на Габрово.

Средногодишният коефициент на заетост (15–64 години) в страната надмина 70% през 2019 г. (фиг. 2). Заетостта в София (столица) леко се повиши и достигна 76,4%. Ефектът от подема във и около столицата се вижда в данните за област София, която отбелязва рекорден ръст в заетостта за последните три години и достига до 77,7% през 2019 г. Другата област с много силна динамика е Велико Търново, където през 2019 г. се отчита най-високата заетост в цялата страна – 78,7%. На противоположния полюс са някои от по-бедните северни области. Най-ниският коефициент на заетост през 2019 г. е в Монтана – 48,2%, като областта дори регистрира спад в периода 2017–2019 г. Ниска остава заетостта във Видин (56,5%), Силистра (58,2%) и Враца (59,8%).

Коефициентът на безработица (15+ години) в България е под 5% през 2019 г. Безработицата по области обаче варира от 2–3% в София (столица), Пловдив и Варна до около 20% във Видин и Монтана. Във всички области в страната безработицата нараства през 2020 г. в резултат на пандемията и наложените ограничения. Възстановяването на стопанската активност и на изгубените работни места е едно от големите предизвикателства пред регионите през настоящата година. Профилът на работната сила ще е ключов както за икономическото възстановяване, така и за процесите на трансформация на родната икономика. Областите, които имат повече квалифицирани кадри, ще бъдат в по-добра позиция да се върнат към траекторията на растеж отпреди пандемията и да се ориентират към по-високата добавена стойност (фиг. 3).

Инвестиционната активност остава концентрирана във водещите икономически центрове – над 70% от преките чуждестранни инвестиции с натрупване и над 60% от разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в нефинансовите предприятия са в София (столица), Пловдив, Варна и Бургас. Макар и по-малки по мащаб, областите София, Габрово и Стара Загора стоят добре по отношение на преките чуждестранни инвестиции. Въпреки големите различия през последните години се наблюдава силна динамика в т.нар. вторични центрове. Индустриални инвестиции в области като Шумен и Търговище на североизток или Кърджали и Хасково на юг, както и навлизането на дигитални компании в области като Русе и Велико Търново повишиха инвестиционната активност извън големите центрове (фиг. 4).

Фиг. 3. Образователна структура на работната сила по области през 2019 г.

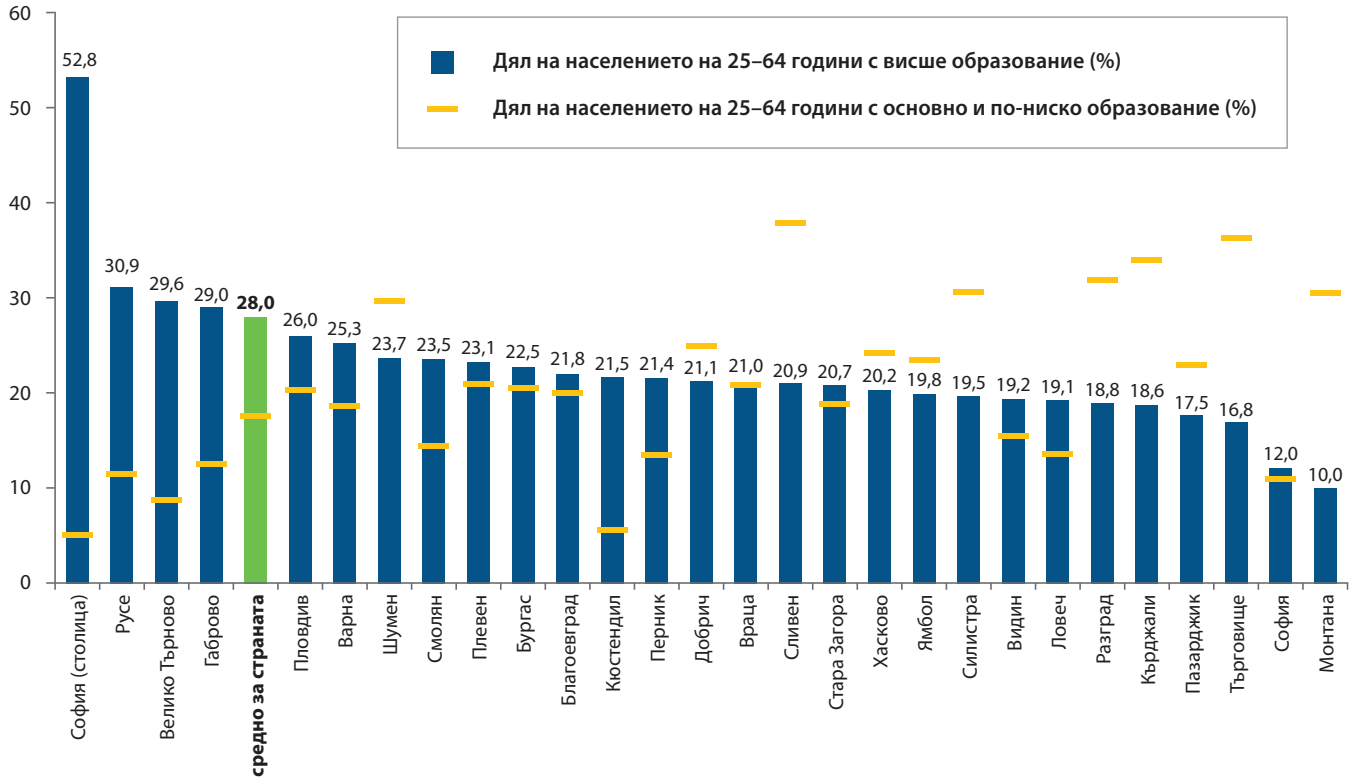

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 4. Преки чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия по области през 2018 г.

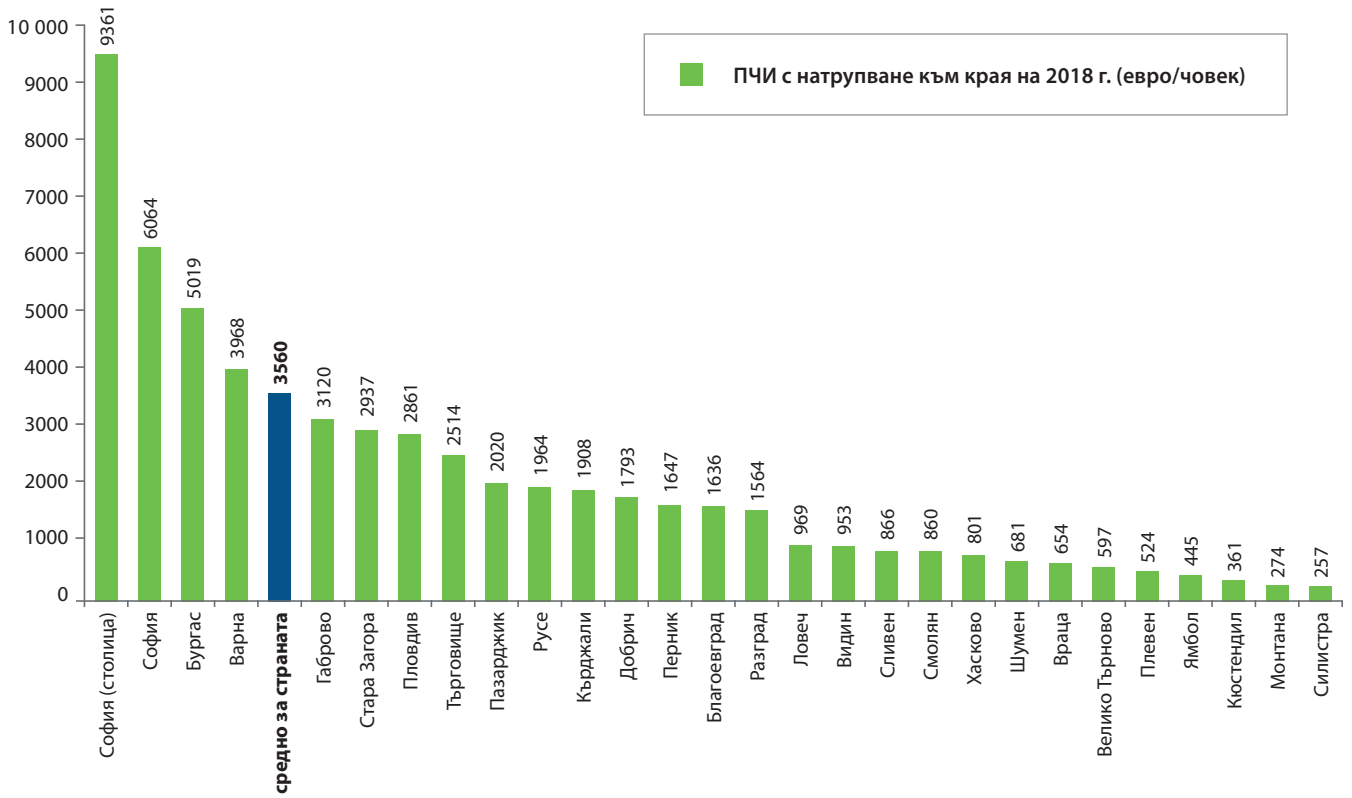

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографските процеси в страната остават ограничаващ фактор за растежа. Населението продължава да намалява, а възрастните хора (65+ години) са вече над 1/3 от населението в трудоспособна възраст (15–64 години). В София (столица) населението над 65-годишна възраст е 26,2% от всички хора в трудоспособна възраст, докато във Видин и Габрово делът на възрастните е съответно 51,6 и 49,0% от населението на 15–64 години. Почти във всички области демографските показатели са с отрицателен знак с две изключения. Едното е София (столица), която продължава да увеличава своето население в резултат на притока на млади и активни хора към столицата. Другото е област Кърджали, която в последните години успява да увеличи своето население – при това не само в областния център, а и на територията на почти всички общини в областта (фиг. 5).

В сферата на образованието продължават да се наблюдават интересни тенденции. Въпреки ефектът от пандемията и временното преминаване на учениците към дистанционна форма на обучение, общите тенденции и регионалните различия се запазват. Областите София (столица) и Смолян продължават да имат най-добри показатели на държавните зрелостни изпити по български език и литература – средно 4,63 и 4,53 през 2020 г. След тях се нареждат Варна, Пловдив, Габрово и Велико Търново. В долната част на класацията, с оценки под границата от 4,00, са Шумен, Кърджали, Силистра и Търговище. В 12 области делът на оценките под „среден“ 3 е над 10% от всички явили се ученици (фиг. 6).

Пандемията през 2020 г. изведе на преден план сферата на здравеопазването. Показатели като брой на болничните легла и достъп до лекари се превърнаха в най-важните за качеството на живот по места. Регионалните различия в сферата на здравеопазването са особено видими през достъпа на населението до лекари специалисти (фиг. 7). Докато в някои области – Плевен, София (столица), Пловдив и Варна, се падат по под 400 души на един лекар специалист, то в други – Кърджали, Ямбол и Добрич, са около 700 души на един лекар специа-

Фиг. 5. Коефициент на възрастова зависимост по области през 2019 г.

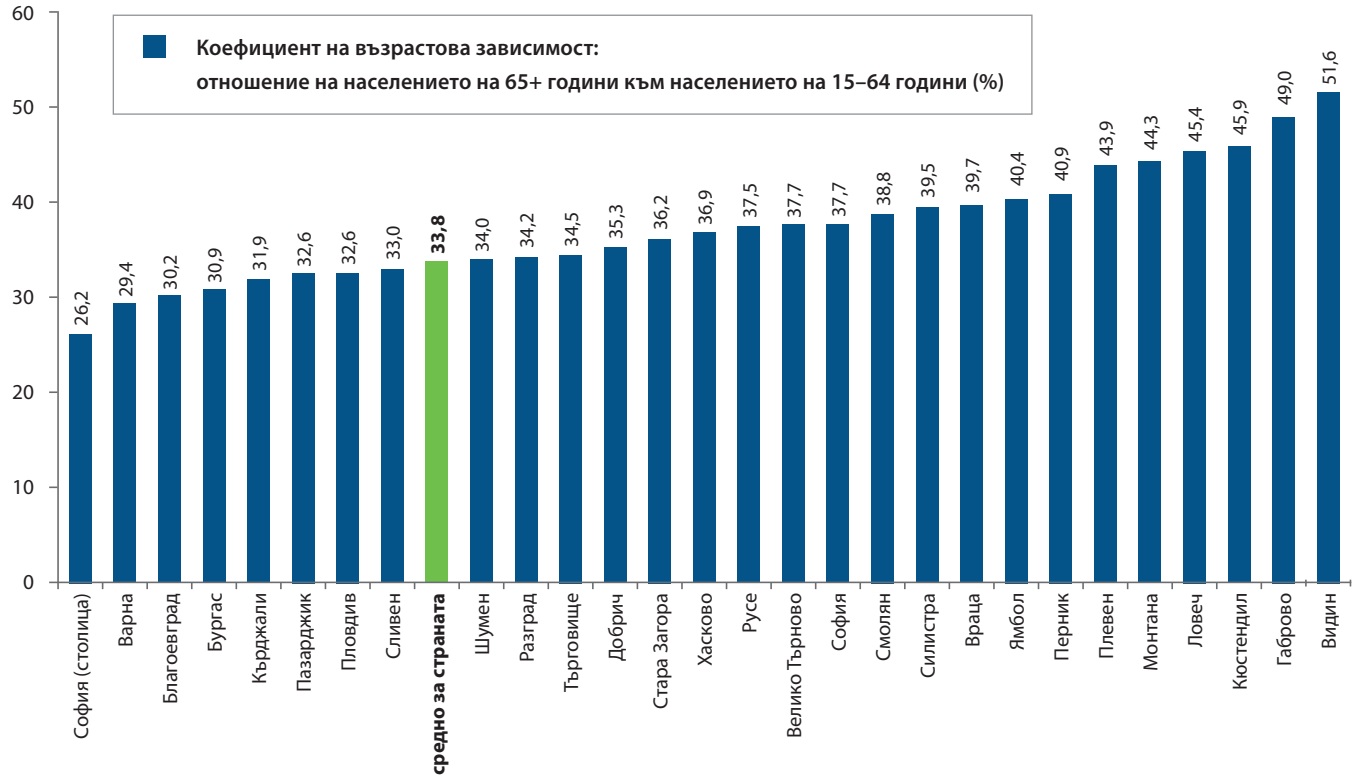

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

Фиг. 6. Резултати от държавния зрелостен изпит по български език и литература през 2020 г.

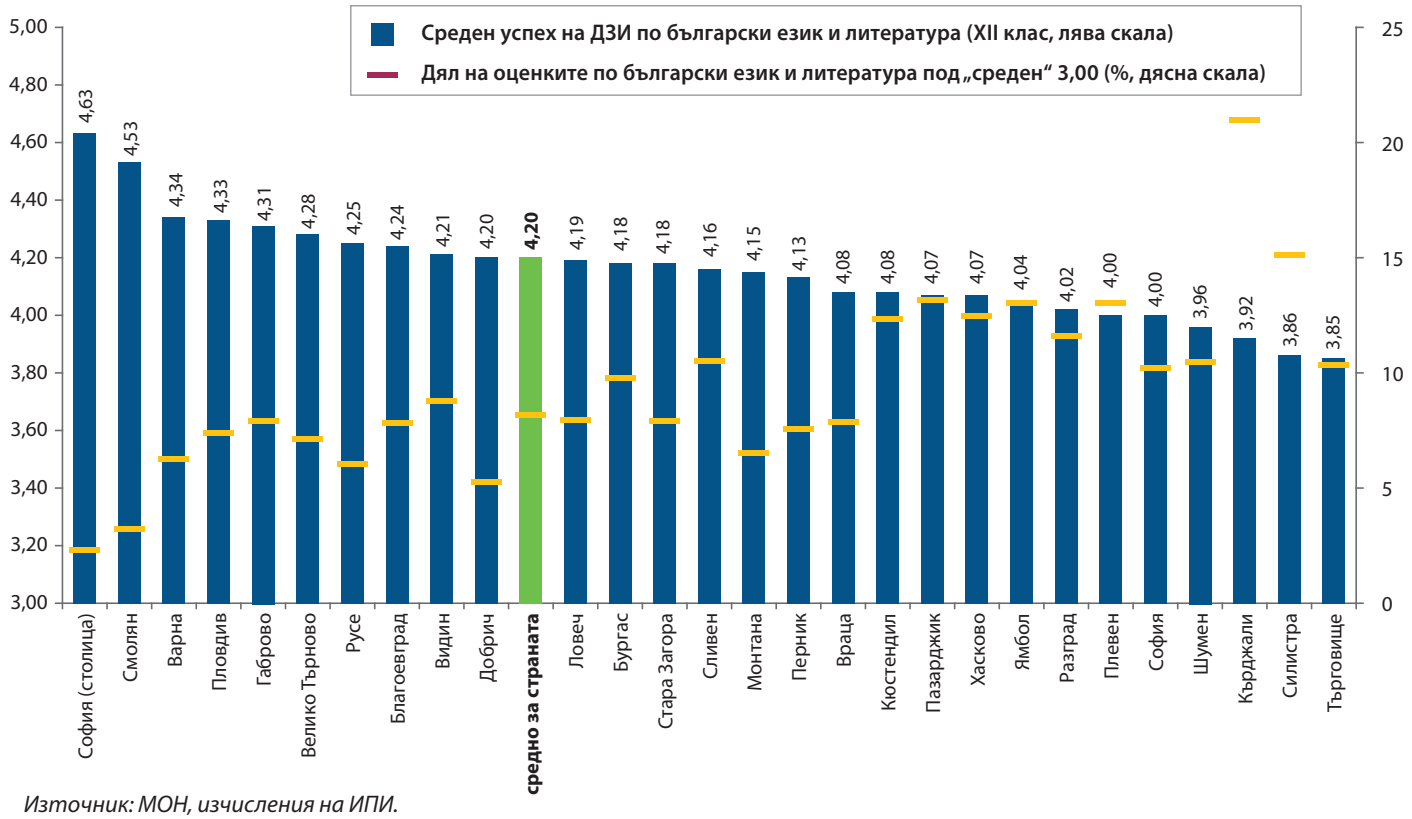

Източник: МОН, изчисления на ИПИ.

Фиг. 7. Достъп на населението до лекари специалисти по области през 2018 г.

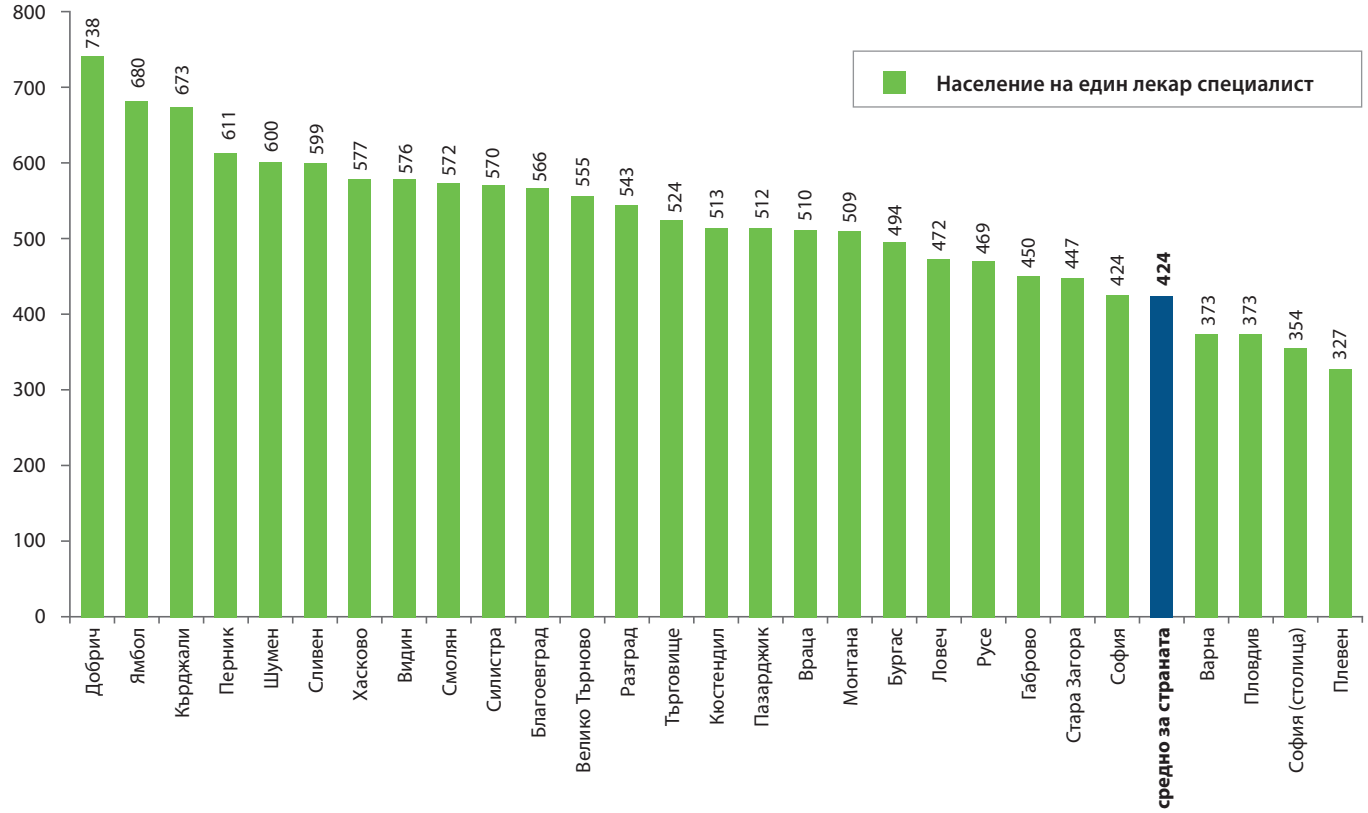

Източник: НСИ, изчисления на ИПИ.

лист (данни за 2018 г.). Броят на болничните легла също варира от над 9 легла на 1000 души в Плевен до около 3 легла на 1000 души в Добрич, Шумен и Велико Търново.

През последните години се наблюдава спад на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в страната. Кърджали и Смолян са най-сигурните области с около 5–6 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението през 2019 г. Разкриваемостта в Смолян е и най-голяма – над 74% от регистрираните престъпления през годината са разкрити. София (столица), Варна и Бургас се отличават с голям брой престъпления срещу личността и собствеността – по около 13–14 на 1000 души, както и с най-ниска разкриваемост – под 50% разкрити престъпления от регистрираните през годината. Трябва да се отчете, че някои райони на страната, например северозападните, традиционно отчитат по-висока престъпност (фиг. 8).

Пандемията през 2020 г. засегна както икономическите, така и социалните показатели на областите в страната. Спадът в икономическата активност ще се види в макроданните на областно ниво – за произведена продукция, добавена стойност, инвестиции и заетост. По отношение на социалното развитие неизбежно ще се отчете промяна в показателите на здравеопазването, което е на първа линия срещу коронавируса, както и в тези на демографията – най-вече заради по-високата смъртност, но и поради връщането на българи от чужбина и ръста на регистрациите по настоящ адрес в малките населени места. В сферите на образованието и културата също могат да се очакват промени поради напълно различната среда за работа през 2020 г. Следващото издание на „Регионални профили: показатели за развитие“ ще бъде изправено пред предизвикателствата да отчете всички нюанси в социално-икономическото развитие на областите по време на пандемията.

Фиг. 8. Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността и разкриваемост през 2019 г.

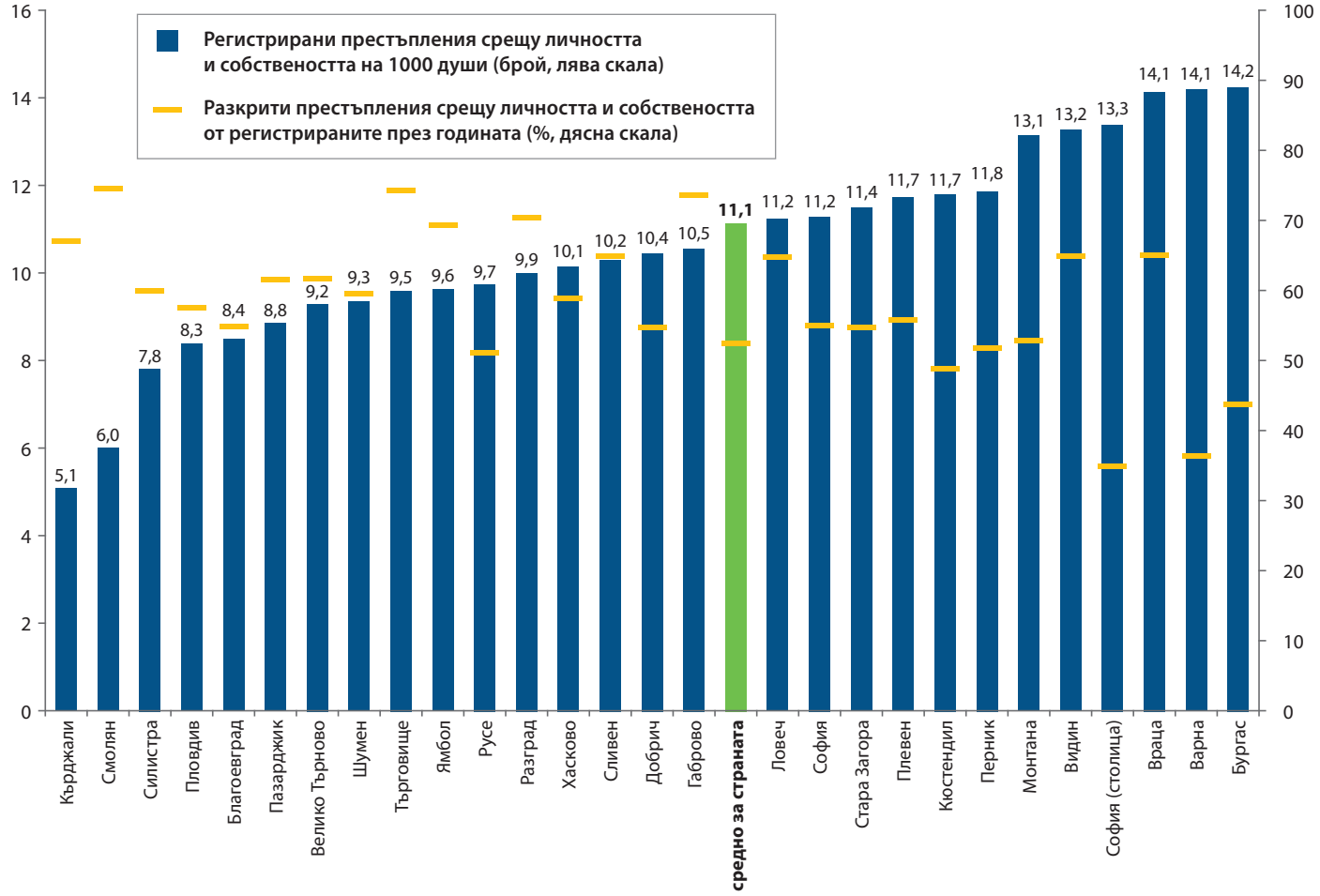

Източник: ВСС, изчисления на ИПИ.

Област Благоевград

▸ Население (2019)	302 694
▸ Територия (кв.км)	6449,5
▸ Брой на населените места	274
▸ Дял на населението в градовете (%)	60,2

Икономическото развитие на област Благоевград е много добро. Брутният вътрешен продукт нараства по-бързо от средния за страната, въпреки че все още е по-нисък. Доходите изпреварват средните стойности за страната, а тенденциите на пазара на труда през 2018 г. се запазват благоприятни. Благоевград е сред областите с най-висока икономическа активност, заетостта остава висока, а безработицата – ниска. Инвестиционната активност леко се подобрява, но е далеч под средните за страната нива. Качеството на пътната инфраструктура се увеличава, а местните данъци остават по-ниски от средното за страната ниво. Оценките за работата на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ в общините в областта нарастват и през 2020 г. и отново са малко над средните за страната.

Област Благоевград постига сравнително добри резултати по отношение на демографските показатели. Дяловете на второгодниците и на отпадналите от основното и средното образование в областта също са значително под средните за страната нива. Резултатите на учениците на матурите и външното оценяване са близки до средните за страната. Здравноосигурените лица в област Благоевград продължават да се увеличават като дял от населението и през 2019 г. и достигат над средните за страната нива. В същото време здравеопазването в областта страда от недостиг на медицински персонал. Престъпленията остават сравнително малко, а разкриваемостта им – висока. Благоевград продължава да е сред областите с най-чист въздух. Културният живот в областта няма видимо развитие и остава слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

От 2015 г. насам брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства значително. През 2018 г. годишният ръст надвишава дори средния за страната, достигайки близо 11% (при малко над 9% в страната), но въпреки това нивото на БВП остава значително по-ниско – 9,7 хил. лв./човек при 15,6 хил. лв./човек в страната. Средногодишните доходи на лице от домакинството в област Благоевград също нарастват и през 2019 г. за първи път от 15 години изпреварват средните нива в страната. Трайно ниски обаче остават заплатите. През 2018 г. средната годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 9,0 хил. лв. при 13,8 хил. лв. за страната. Въпреки ниското заплащане нивата на бедност в областта остават близки до средните за страната и през 2019 г. делът на населението, живеещо с материални лишения в областта, е 19,6% (при 19,9% в страната), а делът на населението, живеещо под линията на бедността за страната, е 23,9% (при 22,6% за страната).

Пазар на труда

Пазарът на труда в област Благоевград продължава да се развива добре и през 2019 г. Икономическата активност нараства до 79,3% и е вече с 5 пр.п. по-висока от средната за страната, достигайки най-високото си ниво за областта. Благоевград е и втората област с най-висока икономическа активност (след Велико Търново). Едновременно с това заетостта нараства до рекордните за областта 75,2%, но и за страната (70,1%), а безработицата намалява тройно в сравнение с 2014 г., достигайки 4,1%.

Коефициентът на демографско заместване на 15–19 срещу 60–64-годишните (63,3%) е малко под средното ниво за страната, което значи, че в близко бъдеще работната сила ще се свива по-бързо в сравнение с останалите области. Проблем остава относително ниското ниво на образование на населението на областта. През 2019 г. делът на работната сила с висше образование е 21,8% (при 28,0% в страната), а с основно и по-ниско образование – 19,9% (при 17,6% в страната).

Инвестиции и икономика

Броят на нефинансовите предприятия в областта продължава да нараства и през 2018 г. и остава сред най-високите в страната, достигайки 72 предприятия на 1000 души от населението (при 59 на 1000 души средно за страната). Инвестициите в област Благоевград също растат, но все още са значително под средните нива в страната. През 2018 г. на човек от населението разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в областта са 1768 лв. (при 2750 лв. в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 1636 евро (при 3560 евро в страната). Произведената продукция в област Благоевград също остава сравнително ниска – 18,4 хил. лв./човек (при 25,9 хил. лв. в страната), като увеличението през 2019 г. е символично.

Благоевград продължава да е сред областите с най-висока усвояемост на европейски фондове. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 2623 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта първенец отново е община Банско.

Инфраструктура

Поради сравнително големите планински територии Благоевград остава сред областите с ниска гъстота на пътната и железопътната мрежа и през 2019 г. Благодарение на завършването на участъци от автомагистрала „Струма“ обаче показателите за дела на автомагистрали и първокласни пътища и за качеството на пътната настилка нарастват през последните няколко години. През 2019 г. вече 69,6% от пътната настилка в областта е в добро състояние (при 41,4% в страната).

Относителният дял на домакинствата с достъп до интернет се задържа на 71% и през 2019 г., изоставайки леко от средното ниво от 75% в страната.

Местни данъци

Област Благоевград показва добре развита икономика в сравнение с повечето области, а нивото на изследваните пет местни данъка е по-ниско от средното за страната и през 2020 г. В рамките на областта единствено община Петрич увеличава два данъка спрямо 2019 г. (този върху имотите на юридически лица и този върху прехвърлянето на собственост).

Администрация

По подобие на останалите области покритието на кадастралната карта в област Благоевград нараства значително, достигайки 98,5% от територията (при 91,4% в страната) през 2019 г.

Оценките за работата на електронното правителство и за предоставянето на услуги на „едно гише“ в общините в областта се подобряват и през 2020 г. и отново са малко над средните за страната. В рамките на областта сред общините с най-високи оценки са Благоевград, Банско и Гоце Делчев. Оценката за прозрачността на местната администрация също нараства, въпреки че и през 2020 г. не успява да достигне средната за страната. С най-висок рейтинг са общините Банско, Разлог и Благоевград.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Област Благоевград постига сравнително добри резултати по отношение на демографските показатели, въпреки че както в цялата страна, така и в Благоевград тенденциите са негативни. Коефициентът на естествен прираст се повишава за втора поредна година и макар че остава отрицателен и през 2019 г. (–4,1‰), той е по-нисък от средния за страната (–6,7‰). Коефициентът на механичен прираст за областта също е отрицателен, но по-нисък от този в съседните Смолян и Кюстендил.

Делът на градското население в областта се запазва без промяна сравнително нисък и през 2019 г. (60% при 74% в страната), но гъстотата на населението в населените места остава висока (2270 души/кв.км при 1510 души/кв.км за страната).

Коефициентите на възрастова зависимост на населението на 65 и повече години към това на 0–14 години и към това на 15–64 години се влошават и през 2019 г., следвайки тенденциите в страната.

Образование

Коефициентът на записване на ученици в V–VIII клас в областта продължава да е сравнително висок и се повишава през 2019 г., достигайки 92,4% (при 86,6% за страната). Делът на второгодниците остава под средния за страната и въпреки че напусналите основното и средното образование в областта са под средните, техният дял нараства в последните години. Резултатите на учениците са близки до средните за страната както по отношение на външното оценяване след VII клас, така и при зрелостните изпити през 2020 г. Броят на преподавателите в основното и в средното образование нараства значително през 2019 г. и те вече достигат 90 на 1000 ученици, изпреварвайки средните за страната 89 на 1000 ученици.

Студентите като дял от населението в областта намаляват, следвайки общата тенденция за страната, въпреки че Благоевград е сред областите с университети на територията си.

Здравеопазване

Делът на здравноосигурените лица в област Благоевград продължава да се повишава и през 2019 г. и отново е над средните за страната нива. В същото време здравеопазването в областта страда от недостиг на медицински персонал и легла в местните многопрофилни болници. Данните за относителния брой на общопрактикуващите лекари и на специалистите в област Благоевград са по-неблагоприятни от средните за страната. Броят на леглата в многопрофилните болници се повишава и през 2019 г., достигайки 360 на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

Преминалите за лечение болни през местните болници са значително по-малко от средния им брой в страната – 173 на 1000 души при 254 на 1000 души в страната. Предвид по-малкото лекари и легла в болниците обяснението е, че населението вероятно търси здравни грижи в столицата.

Ред и сигурност

Въпреки че натовареността на съдилищата в област Благоевград е по-ниска от средната за страната през 2019 г., бързината на правораздаване не е съответно по-висока. Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, е 86% (при 90% за страната), а на висящите – 13% (при 10% за страната), влошавайки се през последните три години.

Престъпленията в областта остават по-малко, а разкриваемостта им се подобрява и е по-висока от средната за страната и през 2019 г. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Благоевград намаляват до 8,4 на 1000 души (при 11,1 на 1000 души в страната), а 55% от тях са разкрити (при 52% в страната).

Околна среда

Благоевград продължава да е сред областите с най-чист въздух. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата са 20 пъти по-малко от средните за страната на кв.км. Въпреки че в областта има сравнително широка изградена канализационна мрежа, делът на канализацията, свързана с пречиствателна станция за отпадни води, е нисък – 33% при 64% за страната през 2018 г.

Образуваните битови отпадъци в областта са относително малко (304 кг/човек годишно при 409 кг/човек за страната), но изключително малка част от тях се предават за третиране и рециклиране – 15,2% (при 70,9% за страната).

Култура

Всички разглеждани показатели в тази категория поставят област Благоевград на сравнително ниско ниво и през 2019 г. Посещенията в театрите в областта се повишават, но остават значително по-малко от средните – 123 посещения на 1000 души от населението при 362 на 1000 души в страната. Музеите също не се радват на сериозен интерес и през 2019 г. са отчетени 457 посещения на 1000 души от населението при 770 на 1000 души в страната. Посещенията в библиотеките са 408 на 1000 души (при 683 в страната), а на кината – 443 на 1000 души (при 659 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Благоевград

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8792	9736	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5193	5193	6079	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8297	9024	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	26,0	23,9	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,2	71,0	75,2	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	4,5	4,8	4,1	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	19,6	19,2	19,9	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,9	20,7	21,8	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	18 050	18 422	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1576	1768	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1535	1636	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	63,3	71,4	71,1	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	47,5	62,5	69,6	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	10,5	11,0	11,1	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	64,8	65,0	68,3	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–4,6	–4,5	–4,1	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–3,4	–4,5	–3,9	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,04	4,06	4,24	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	32,3	35,0	34,4	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	79	82	90	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	92,6	91,8	92,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,4	88,8	90,6	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1610	1732	1701	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,9	9,3	8,4	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	8,7	9,2	8,3	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	81,0	81,9	82,2	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	345	304	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	1,6	15,2	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	343	363	443	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	111	96	123	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Бургас

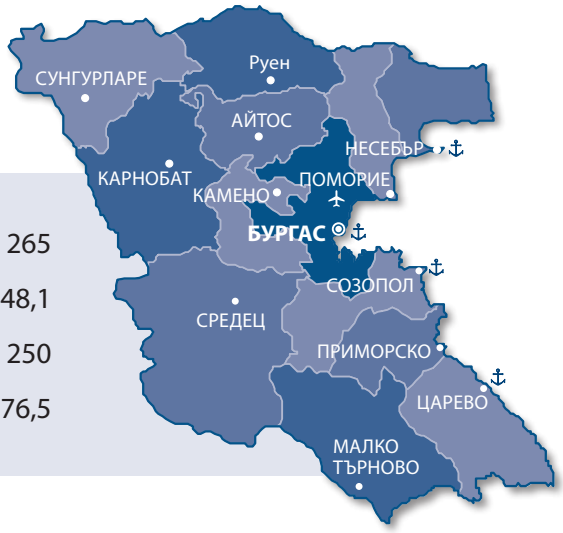

▸ Население (2019)	409 265
▸ Територия (кв.км)	7748,1
▸ Брой на населените места	250
▸ Дял на населението в градовете (%)	76,5

Брутният вътрешен продукт на човек от населението, както и заплатите в област Бургас продължават да нарастват и през 2018 г., но с по-ниски темпове от останалите области и остават малко под средните нива в страната. Развитието на пазара на труда в областта през 2019 г. е сравнително добро. Бургас продължава да е сред областите с висока инвестиционна и бизнес активност. Относителният брой на предприятията нараства незначително, като остава по-висок от средния за страната. Външните инвестиции продължават да нарастват, докато при местните се наблюдава застой. Качеството на пътищата в област Бургас продължава да се влошава. Нивото на местните данъци е по-високо. Развитието на електронното правителство в областта се оценява сравнително високо и през 2020 г. По-ниска остава оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление.

На фона на общото за страната застаряване на населението представянето на областта е много добро. Голяма част от населението на областта живее в градовете. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас в областта остава по-висок от средния за страната и през 2020 г., докато оценките на матурата по български език и литература са под средните. Броят на студентите в областта също остава сравнително нисък. Основна причина за неблагоприятната картина на здравеопазването в област Бургас е недостигът на лекари. Престъпленията в областта са сравнително много, разкриваемостта им – относително ниска, въпреки че показателите се подобряват. Въздухът в област Бургас е сравнително чист. Обемът на предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци е голям. Посещенията на театрите и кината са на добри нива, докато музеите и библиотеките не се радват на особен интерес.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението, както и заплатите в област Бургас продължават да нарастват и през 2018 г., но с по-ниски темпове от останалите области, и остават малко под средните нива. Брутната заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 11,2 хил. лв. годишно (при 13,8 хил. лв. за страната). Средногодишният доход на лице от домакинството отбелязва сравнително слаб ръст през 2019 г. и остава относително нисък – 5169 лв. при 6013 лв. за страната.

Нивото на бедност в областта е близко до средното за страната през 2019 г. както по отношение на дела на населението, живеещо с материални лишения, така и на това, живеещо под линията на бедност в страната.

Пазар на труда

Развитието на пазара на труда в областта през 2019 г. е добро. Икономическата активност се повишава до 73%, а коефициентът на заетост нараства с 2 пр.п. до 69,4% и силно се приближава до средния за страната (70,1%). Безработицата се свива рязко, достигайки 3,6% и за първи път през последните четири години отново е под средната за страната (4,2%).

Образователният статус на работната сила в областта е сравнително нисък. Делът на висшистите достига 23% (при 28% в страната), а този на населението с основно и по-ниско образование – 20% (при 18% в страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години расте и през 2019 г. остава по-висок от средния за страната. Така на всеки 100 души, които ще излязат от работната сила през следващите няколко години, съответстват 69 души, които биха могли да се влеят на пазара на труда.

Инвестиции и икономика

Бургас продължава да е сред областите с висока инвестиционна и бизнес активност и през 2018 г. Броят на предприятията остава значително по-висок от средния за страната – 75 на 1000 души от населението при 59 за страната, въпреки че има несъществено увеличение. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи са 2995 лв./човек от населението (при 2750 лв. за страната), но се наблюдава застой в последните три години, докато при преките чуждестранни инвестиции има ясна възходяща тенденция – те достигат 5019 евро/човек (при 3560 евро за страната). Произведената продукция също е изключително висока – с 34,5 хил. лв./човек от населението област Бургас отново е на трето място в страната (след София и София-град).

Изплатените суми по европейски проекти нарастват, макар и по-бавно от очакваното, и се приближават до средните за страната нива. Към 15 юни 2020 г. усвоените и изплатени средства в областта достигат 1829 лв./човек, като първенци в областта са общините Созопол и Приморско.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е по-ниска от средната за страната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища остава по-висок – 26% при 19% средно за страната. Въпреки това качеството на пътищата в област Бургас продължава да се влошава и делът на пътната настилка в добро състояние е 32,5% при 41,4% средно за страната през 2019 г.

За втора поредна година делът на домакинствата с достъп до интернет в областта се повишава рязко и изпреварва средния в страната, достигайки 77,7% при 75,1% за страната.

Местни данъци

Подобно на повечето добре развиващи се области, местните данъци в Бургас са високи и тази тенденция се запазва и през 2020 г. Голяма е разликата при данъка за търговия на дребно – средно за общините от областта той е 15,22 лв./100 кв.м търговска площ при 12,93 лв. в страната.

Годишният данък за таксиметров превоз в областта също е значително по-висок от средния – 545 лв. средно за общините в Бургаска област при 498 лв. в страната.

Като общини със сравнително високи ставки се отличават туристическите Созопол, Поморие и Бургас, а с ниски – по-слабо развитите Айтос и Карнобат.

Администрация

Увеличаването на покритието на кадастралната карта през 2019 г. за област Бургас изостава. Самооценката на местните власти за развитието на електронното правителство в областта се запазва сравнително висока и през 2020 г., но оценката за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ изостава от средната.

По-ниска остава и оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление – 67% при 71% средно за страната. В рамките на областта с най-високи оценки са общините Бургас, Айтос, Карнобат и Созопол, а с най-ниски – общините Камено и Малко Търново.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Демографските тенденции в област Бургас продължават да са негативни, но на фона на общото за страната застаряване представянето на областта е много добро. През 2019 г. коефициентът на естествен прираст продължава да намалява, но остава значително по-висок от средния със стойност от –4,7‰ (при –6,7‰ в страната). Заселилите се в областта са повече от изселилите се, като коефициентът на механичен прираст достига 2,1‰, поставяйки областта сред малкото с положителен механичен прираст.

Коефициентите на възрастова зависимост се повишават и през 2019 г., но нивото им остава по-благоприятно от средното за страната.

Голяма част от населението на областта живее в градовете (77% при 74% средно за страната), а гъстотата на жителите на населените места е значително по-висока от средната (2238 души/кв.км при 1510 души/кв.км за страната).

Образование

Участието на младежите в прогимназиалното обучение намалява леко през 2019 г. и остава малко под средните за страната нива. Относителният дял на напусналите основното и средното образование в областта се повишава и отново е над средния за страната, но пък делът на второгодниците намалява до 0,8% (при 0,9% за страната).

Броят на преподавателите в основното и средното образование се повишава и през 2019 г., но не успява да догони средните за страната стойности.

Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта остава по-висок от средния за страната и през 2020 г., докато оценките на матурата по български език и литература са под средните. Броят на студентите в областта също остава сравнително нисък – 15 на 1000 души от населението при 32 за страната през 2019 г.

Здравеопазване

Областта се представя слабо в сферата на здравеопазването. Основна причина е едновременният недостиг на лекари и на легла в местните болници. Нещо повече, през 2019 г. както общопрактикуващите лекари, така и специалистите намаляват още повече, а броят на леглата в многопрофилните болници е 350 на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

Делът на здравноосигурените лица нараства и през 2019 г., но остава сравнително нисък – 84,8% при 88,8% средно за страната.

Броят на преминалите болни за лечение също остава значително по-нисък от средния за страната – 183 на 1000 души население при 254 на 1000 души за страната. Предвид недостига на лекари и ограничената леглова база вероятно жителите на областта търсят здравни услуги извън нея.

Ред и сигурност

Показателите за правосъдната система в област Бургас показват близки до средните за страната резултати. Натовареността на наказателните съдии е малко по-ниска, като през 2019 г. 89% от наказателните дела са приключили в 3-месечен срок (при 90% в страната). Делът на висящите наказателни дела пък е 10% – точно колкото и в страната.

Престъпленията в областта са повече, а разкриваемостта им е по-ниска, въпреки че през последните няколко години показателите се подобряват значително. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта намаляват до 14,2 на 1000 души от населението (при 11,1 в страната), а разкриваемостта им се повишава до 44% (при 52% в страната).

Околна среда

Въздухът в област Бургас е със сравнително добри показатели. Емисиите на въглероден диоксид се увеличават леко през 2018 г., достигайки 93 т/кв.км (при 275 т/кв.км в страната).

Съсредоточаването на сравнително голяма част от населението в градовете в областта предопределя и относително високия дял на населението в селища с обществена канализация – 80% при 76% за страната. Висок е и достъпът до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води – 66%.

Обемът на предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци е голям – 83% (при 71% за страната).

Култура

Представянето на областта по показателите от тази категория е противоречиво. Посещенията на театрите и кината са сравними със средните за страната, докато музеите и библиотеките не се радват на особен интерес. Нещо повече, докато при тях се регистрира леко увеличение на национално ниво, то в областта се наблюдава обратната тенденция.

Посещенията в музеите са 598 на 1000 души (при 770 на 1000 души в страната), а в библиотеките – 110 на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Бургас

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 240	12 585	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5037	5037	5169	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 276	11 225	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	19,6	20,0	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	64,8	67,4	69,4	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	8,6	5,3	3,6	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	22,2	20,1	20,4	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	24,8	20,1	22,5	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	31 395	34 472	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	3002	2995	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	4579	5019	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	60,0	68,9	77,7	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	40,1	36,9	32,5	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	15,2	15,2	15,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	65,0	68,0	66,9	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–4,3	–4,3	–4,7	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	1,6	1,3	2,1	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,06	4,11	4,18	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	32,5	36,9	38,1	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	71	73	80	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	87,7	87,3	85,9	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,9	84,1	84,8	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1856	1976	2006	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	18,1	15,2	14,2	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	8,8	7,8	8,9	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	78,6	79,6	79,7	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	392	433	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	95,5	83,2	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	855	800	843	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	340	349	378	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Варна

▸ Население (2019)	469 885
▸ Територия (кв.км)	3819,5
▸ Брой на населените места	159
▸ Дял на населението в градовете (%)	84

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Варна се повишава рязко през 2018 г., изпреварвайки средния темп на нарастване в страната и доближавайки отново областта до средните стойности. Заплатите също нарастват значително. Тези процеси водят и до свиване на бедността в областта. Тенденциите на пазара на труда са добри и през 2019 г. Областта отчита и умерена инвестиционна активност. На фона на общата картина в страната Варна се представя много добре по отношение на областната инфраструктура. Местните данъци в областта са изключително високи (единствено в столицата са по-високи). През 2020 г. оценката на работата на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише" в общините от област Варна намалява и областта изостава от средните за страната нива.

Варна е сред областите с най-благоприятно демографско развитие и през 2019 г. Показателите в сферата на образованието поставят област Варна на много добра позиция. Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е близък до средния в страната, а този на специалистите – по-висок. Проблем остава ограничената леглова база в местните многопрофилни болници. Натовареността на наказателните съдии в област Варна е значително по-ниска от средната за страната и през 2019 г., което води до по-бързо правораздаване. Броят на престъпленията в областта спрямо населението е висок, а разкриваемостта им – ниска. Населението на областта произвежда и повече битови отпадъци, но значителна част от тях се предават за третиране и рециклиране. Културният живот в област Варна е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Варна се повишава рязко през 2018 г., изпреварвайки средния темп на нарастване в страната и доближавайки отново областта до средните стойности. Така БВП на областта става 15,5 хил. лв./човек при 15,6 хил. лв./човек за страната. Същевременно заплатите нарастват значително (до 13,0 хил. лв. бруто годишно), въпреки че остават под средните за страната (13,8 хил. лв.). Доходите в областта се задържат през 2018 г., но през 2019 г. нарастват значително, достигайки 5883 лв./лице от домакинството при 6013 лв. за страната.

Тези процеси водят и до свиване на бедността в област Варна както по отношение на дела на населението, живеещо с материални лишения, така и на това, живеещо под линията на бедност.

Пазар на труда

Тенденциите на пазара на труда в областта са добри и през 2019 г. Икономическата активност нараства, но все още не може да настигне средната за страната заради флуктуациите през предходните няколко години. Заетостта също нараства рязко, достигайки 69,6% (при 70,1% в страната), а безработицата се свива допълнително до 3,0% (при 4,2% в страната).

Образователният статус на работната сила е близък, но по-неблагоприятен от този за страната. Въпреки университетите делът на висшистите в област Варна е 25% (при 28% в страната), дължащо се на миграцията на високообразовани хора към столицата и чужбина.

Варна е втората област с най-висок коефициент на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години – 75% (при 66% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от пазара на труда в близките няколко години, съответстват 75 младежи, на които предстои да се влеят.

Инвестиции и икономика

И през 2018 г. се отчита умерена инвестиционна активност в област Варна. Броят на предприятията остава висок (70 на 1000 души от населението при 59 за страната), а вътрешните и външните инвестиции нарастват, макар и незначително. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 2761 лв./човек, а преките чуждестранни инвестиции са 3968 евро/човек (при 3560 евро/човек в страната). Произведената продукция също нараства, макар че остава под средната за страната – 22,2 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната.

Област Варна продължава да изостава от средните стойности за страната по отношение на усвояването на европейски фондове, съотнесено към населението. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми по оперативни програми в областта достига 1383 лв./човек при 1976 лв./човек за страната. В рамките на областта първенец отново е община Бяла (4901 лв./човек), а с най-ниско усвояване остават общините Ветрино и Дългопол.

Инфраструктура

На фона на общата картина в страната Варна се представя много добре по отношение на областната инфраструктура. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е значително по-висока от средната за страната. Нещо повече, област Варна е четвъртата област (след столицата, Пловдив и Русе) с най-висока концентрация на железопътна инфраструктура – 5,2 км/100 кв.км територия.

През 2019 г. делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта също е сравнително висок – 27,4% при 18,6% в България, а качеството на пътната настилка е добро (43,5% при 41,4% в страната).

Относителният дял на домакинствата с достъп до интернет в областта (73,5%) е подобен на този в страната (75,1%) през 2019 г.

Местни данъци

Усредненото ниво на избрани местни данъци в област Варна е изключително високо (единствено след това в столицата). Сравнително развитите области се характеризират с по-високи данъци и Варна не прави изключение. В област Варна всички разглеждани местни данъци са високи и няма нито една община, която да е намалила данък през 2020 г. Разликата между ставките в област Варна и страната достига близо 30% при данъка за търговия на дребно. Средният размер на годишния данък върху таксиметровия превоз в общините в област Варна пък е с 20% по-висок от средния за страната. При останалите местни данъци нивата в областта са с около 10% по-високи от усреднените в страната.

Администрация

През 2020 г. оценката на работата на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ във варненските общини намалява и областта изостава от средните за страната нива. Същевременно оценката за прозрачността на местните администрации се повишава леко (с 2 пр.п. до 75%) и разликата със средната за страната стойност (71%) се увеличава. В рамките на областта най-добре се представят общините Варна, Девня и Белослав.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Варна е сред областите с най-добро демографско развитие и през 2019 г. Естественият прираст се повишава леко (до –3,6‰) и е двойно по-висок от средния за страната (–6,7‰) въпреки отрицателната си стойност. Същевременно Варна е сред малкото области, които продължават да привличат хора и коефициентът на механичен прираст остава положителен, макар и намаляващ през последните три години.

Това води до по-благоприятни показатели за възрастова зависимост, въпреки че и в област Варна застаряването на населението е факт. Коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 126% (при 150% в страната), а зависимостта между хората на над 65 години и 15–64-годишните – 29% (при 34% в страната).

След столицата Варна е областта с най-висок дял на градското население – 84% при 74% в страната, което предопределя и сравнително високата гъстота на населението.

Образование

Показателите в сферата на образованието поставят област Варна на много висока позиция в страната. Коефициентът на записване в V–VIII клас в областта се повишава леко през 2019 г., но остава малко по-нисък от средния за страната. Същевременно относителните дялове на второгодниците и на напусналите училите също намаляват и са значително по-ниски от средните за страната нива. Делът на второгодниците намалява до 0,5% при 0,9% в страната.

Оценките на учениците в областта също са по-високи от средните и през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас се повишава до 43 точки при 36 точки за страната. Успехът на учениците от област Варна на матурите по български език и литература също е сравнително висок (4,34 при 4,20 в страната), а слабите оценки достигат 6,3% при 8,2% средно за страната.

Варна остава и сред областите с най-висок относителен дял на студентите през 2019 г. – 51 на 1000 души от населението при 32 в страната.

Здравеопазване

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в област Варна през 2019 г. е близък до средния в страната, а този на специалистите – по-висок, което се дължи на Медицинския университет в областния център. Проблем остава ограничената леглова база в местните многопрофилни болници – 440 легла на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

Делът на здравноосигурените в областта нараства почти незабележимо и през 2019 г. (до 84%) и остава по-нисък от средния за страната (89%).

Ред и сигурност

Натовареността на наказателните съдии в област Варна е значително по-ниска от средната за страната и през 2019 г., което води до относително бързо правораздаване. На един съдия в областта се падат по 6,7 дела за разглеждане на месец при 9,1 дела месечно в страната, а наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, достигат 93% (при 90% в страната).

Броят на регистрираните престъпления намалява, но остава значително по-висок от средния за страната. През 2019 г. в област Варна са регистрирани 14,1 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението при 11,1 в страната. Същевременно разкриваемостта остава значително по-ниска от средната – 36% при 52% в страната.

Околна среда

Замърсяването в областта с въглероден диоксид е двойно по-високо от средното за страната и през 2018 г. Вредните емисии са 554 т/кв.км при 275 т/кв.км в страната. Населението на областта произвежда и повече битови отпадъци, но значителна част от тях се предават за третиране и рециклиране (78% при 71% за страната).

Сравнително високата степен на урбанизация на областта предопределя и относително високия достъп на населението до обществена канализация – 86% при 76% в страната. Високо е и покритието на пречиствателните станции за отпадъчни води – 86% от населението при 64% в страната.

Култура

Културният живот в област Варна е сравнително интензивен и през 2019 г. Посещенията на театрите нарастват до 462 на 1000 души от населението (при 362 на 1000 души в страната). Посещенията на кината пък са почти двойно по-високи от средните – 1132 на 1000 души при 659 на 1000 души в страната.

Сравнително по-нисък остава интересът към местните музеи и библиотеки. В областта са отчетени 647 посещения в музеите на 1000 души от населението (при 770 на 1000 души в страната), а в библиотеките – 368 на 1000 души (при 683 в страната).

Ключови показатели за област Варна

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	13 809	15 479	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5407	5407	5883	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 700	13 008	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	18,5	18,4	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,0	66,3	69,6	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	7,3	4,4	3,0	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	18,3	19,1	18,8	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	32,5	29,5	25,3	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	20 681	22 164	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2680	2761	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	4120	3968	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	71,2	76,6	73,5	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	43,2	42,7	43,5	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	18,8	18,8	18,8	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	78,7	73,0	75,3	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–3,6	–4,0	–3,6	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	2,4	2,2	0,7	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,21	4,26	4,34	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	32,6	38,6	43,3	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	81	83	87	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	85,5	84,2	84,7	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,4	83,5	84,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1534	1655	1655	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,7	14,3	14,1	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,6	6,3	6,7	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	86,2	86,4	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	547	498	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	79,6	78,1	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	1184	1043	1132	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	360	449	462	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Велико Търново

▸ Население (2019)	232 568
▸ Територия (кв.км)	4661,6
▸ Брой на населените места	336
▸ Дял на населението в градовете (%)	70,7

През 2018 г. област Велико Търново отбелязва значителен ръст на брутния вътрешен продукт на човек от населението, но остава далеч под средното ниво за страната. Положителните тенденции в развитието на икономиката и доходите водят до намаляване на бедността. Показателите за пазара на труда в областта продължават да се подобряват и през 2019 г., поставяйки я сред първенците в страната. Размерът на местните данъци в общините е сравнително висок. Оценката за прозрачността на местните администрации е съизмерима със средната за страната.

Влошаването на демографските показатели в страната е особено изразено в област Велико Търново. Областта се представя сравнително добре по отношение на образованието. Относителният брой на студентите намалява по-бързо от средния в страната, но остава двойно по-висок. Незадоволителното представяне на областта в сферата на здравеопазването е обусловено от недостига на лекари и легла в местните болници. Натовареността на наказателните съдии в областта е ниска, което обаче не се отразява на бързината на правораздаването. Регистрираните престъпления са сравнително малко, а разкриваемостта им – висока. Почти целият обем битови отпадъци се предава за третиране и рециклиране. Велико Търново е сред областите с най-интензивен културен живот (само след столицата и Габрово) и през 2019 г.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

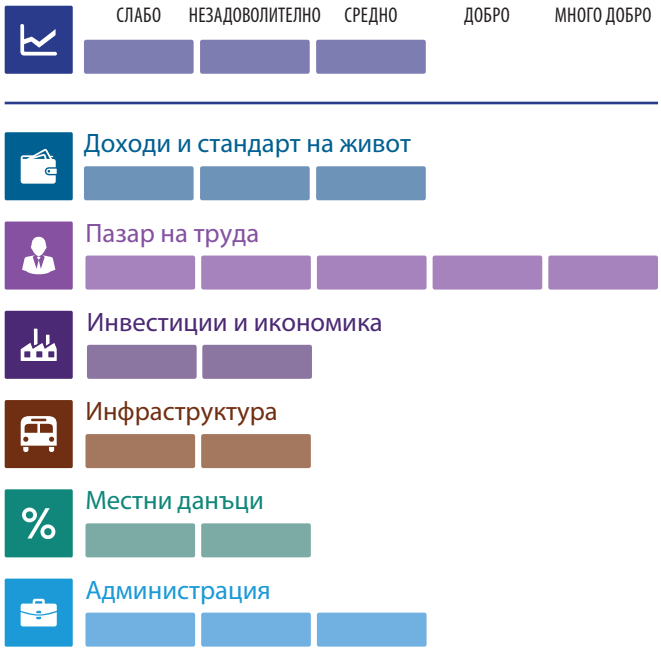

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2018 г. област Велико Търново отбелязва значителен ръст на брутния вътрешен продукт на човек от населението (12,8%, до 10,4 хил. лв.), но БВП на човек остава далеч под средното ниво за страната (15,6 хил. лв.). Заплатите също продължават да нарастват, достигайки 10,5 хил. лв. бруто годишно (при 13,8 хил. лв. за страната). Размерът на средногодишните доходи на лице от домакинството се колебае през последните години и през 2019 г. е 5707 лв. при 6013 лв. в страната.

Положителните тенденции в развитието на икономиката и доходите водят до намаляване на бедността в областта през 2019 г. Относителният дял на населението, живеещо с материални лишения, намалява с 2 пр.п. до 25% (при 20% за страната), а на това, живеещо под линията на бедност за страната – с 3 пр.п. до 25,8% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

Показателите за пазара на труда в област Велико Търново продължават да се подобряват и през 2019 г., поставяйки я сред първенците в страната. Икономическата активност нараства с 10 пр.п. до 81% – най-високата стойност в цялата страна. Това е съпроводено от голям скок в заетостта и силно свиване на безработицата. Коефициентът на заетост достига 78,7% (също най-високата в страната), а този на безработицата намалява до 2% (при двойно по-висок в страната).

Подобрение отбелязват и индикаторите за образованието на работната сила. Висшистите достигат 30% (при 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование – 9% (при 18% в страната).

Проблем остава застаряването на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 61% (при 66% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от пазара на труда през следващите няколко години, отговарят 61 младежи, които ще се влеят в него.

Инвестиции и икономика

Област Велико Търново се представя незадоволително по отношение на инвестициите. През 2018 г. относителният брой на предприятията в областта нараства, но все още остава далеч от средния за страната. Вътрешните и външните инвестиции също са на ниски нива и не отбелязват забележителен ръст. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 1816 лв./човек (при 2750 лв./човек в страната), а преките чуждестранни инвестиции са сред най-ниските в страната (597 евро/човек) и шест пъти по-ниски от средните за страната (3560 евро/човек).

Относително ограниченият брой на предприятията и сравнително ниският обем на инвестициите в областта се отразяват и на произведената продукция. През 2018 г. тя е 14,5 хил. лв./човек от населението при 25,9 хил. лв. в страната.

Усвояването на европейски средства също е под средните нива спрямо останалите области. Към 15 юни 2020 г. стойността на изпратените суми по оперативните програми в областта на човек е 1578 лв. (при 1976 лв. в страната). В рамките на областта най-високо е усвояването в общините Свищов и Велико Търново.

Инфраструктура

Като своеобразен център на Северна България гъстотата на пътната и железопътната мрежа в област Велико Търново е висока. Същевременно обаче делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък – 16% при 19% в страната. Качеството на пътищата също е относително ниско и въпреки че през 2019 г. делът на пътната настилка в добро състояние в областта се повишава рязко до 38%, той остава по-нисък от средния за страната (41%).

По-ограничен остава и достъпът на домакинствата до интернет в областта – 63,0% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Размерът на местните данъци в общините от област Велико Търново остава висок. Най-голяма е разликата при облагането на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица. През 2020 г. той се увеличава още и осредненият му размер достига 2,50‰ (при 2,01‰ в страната), като най-големият ръст е в община Лясковец.

Общините в областта поддържат и по-високи ставки при облагането на превозните средства и прехвърлянето на собственост.

Малко по-ниски от средните ставки в страната остават местните патентни данъци за търговия на дребно. По-нисък е и данъкът за таксиметров превоз – средно 410 лв. годишно в общините в област Велико Търново при 498 лв. средно за страната.

Администрация

През 2019 г. почти цялата територия на област Велико Търново вече е покрита от кадастралната карта.

Самооценката на местните администрации за развитието на електронното правителство през 2020 г. отново е по-висока от средната за страната, но тази за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ продължава да изостава спрямо средната.

Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление намалява през 2020 г. (от 73 до 71%) и вече се изравнява със средната за страната (71%). В рамките на областта най-висока оценка получават общините Стражица, Велико Търново и Горна Оряховица, а най-ниска – община Сухиндол.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Влошаването на демографските показатели в страната е особено изразено в област Велико Търново и през 2019 г. Ниската раждаемост се отразява на коефициента на естествен прираст, който продължава да намалява, достигайки –10,1‰ (при –6,7‰ в страната). Изселването на хора от областта води до коефициент на механичен прираст, който също е отрицателен (–3,4‰). Тези процеси се отразяват негативно и на коефициентите на възрастова зависимост, които показват продължаващ процес на застаряване на населението.

Делът на населението в областта, живеещо в градовете, през 2019 г. остава леко по-нисък от средния – 71% (при 74% в страната), а гъстотата му – по-малка (1050 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната).

Образование

Образователната система на област Велико Търново се представя сравнително добре. Делът на записаните в V–VIII клас се повишава и почти се изравнява със средните стойности в страната. Броят на преподавателите в основното и средното образование също продължава да се повишава и през 2019 г. той достига 98 на 1000 ученици (при 89 на 1000 ученици в страната). Делът на второгодниците остава по-нисък от средния за страната, въпреки че напусналите основното и средното образование са повече.

Учениците в областта показват и резултати, подобни на средните в страната и през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас достига 33,4 т. при 36,3 т. в страната. Успехът на матурите по български език и литература пък е 4,28 при 4,20 в страната, докато слабите оценки са 7,1% при 8,2% в страната.

Броят на студентите спрямо населението в областта през 2019 г. намалява по-бързо от средния в страната, но остава двойно по-висок – 67 на 1000 души от населението при 32 на 1000 души в страната.

Здравеопазване

Незадоволителното представяне на областта в сферата на здравеопазването е обусловено от недостига на лекари и легла в местните болници и през 2019 г. И докато разликата със средните за страната нива при общопрактикуващите лекари не е толкова голяма (1736 души на един лекар при 1688 на лекар в страната), то липсата на достатъчно специалисти е по-осезаема. Сравнително ограничената леглова база също оказва влияние върху достъпността до здравни услуги. В местните многопрофилни болници има 326 легла на 100 хил. души от населението при 550 легла на 100 хил. души в страната.

Всичко това се отразява на броя на преминалите за лечение болни. През 2019 г. те намаляват и достигат 150 на 1000 души (при 254 на 1000 души за страната), като вероятната причина за сравнително ниския им брой е, че жителите на областта търсят здравни грижи извън нея.

Ред и сигурност

Натовареността на наказателните съдии в областта е сред най-ниските в страната – 6,6 дела месечно за разглеждане при 9,1 в страната за 2019 г. В същото време правораздаването в област Велико Търново не е по-бързо и делата, приключили в 3-месечен срок, са 90% – точно колкото е средното ниво.

Регистрираните престъпления в областта и през 2019 г. са сравнително малко, а разкриваемостта им – висока. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността намалява за втора поредна година, достигайки 9,2 на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души в страната). Разкриваемостта на престъпленията, регистрирани през годината, пък се увеличава за втора поредна година и вече е 61,4% (при 52,1% в страната).

Околна среда

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в областта през 2018 г. са 37 т/кв.км, или седем пъти под средните за страната.

Сравнително по-ниският дял на населението в градовете оказва влияние върху свързаността на населението с канализация. През 2018 г. 68,4% от населението на областта има достъп до обществена канализация (при 76,2% в страната), а 60,2% – и до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 63,9% в страната).

Образуваните битови отпадъци се повишават и изпреварват средния им относителен обем за страната, но почти цялото количество се предава за третиране и рециклиране (при 71% в страната).

Култура

Велико Търново е сред областите с най-интензивен културен живот (само след столицата и Габрово) и през 2019 г. Причината за това е най-вече високата и нарастваща посещаемост на местните музеи и библиотеки. Броят на посещенията в музеите достига 2346 на 1000 души и е тройно по-висок от средния за страната (770 на 1000 души). Посещенията на библиотеките пък са близо четири пъти повече от средните – 2649 на 1000 души в областта при 683 на 1000 души в страната.

Посещенията на местните театри и кина остават двойно по-ниски от средните. През 2019 г. посещенията в кината намаляват до 319 на 1000 души (при 659 на 1000 души в страната), а на театрите леко се увеличават до 146 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9254	10 434	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	6024	6024	5707	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9665	10 529	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	28,8	25,8	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,3	66,6	78,7	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	4,6	5,4	2,0	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	14,6	13,0	8,9	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	22,1	26,8	29,6	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 281	14 517	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1582	1816	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	557	597	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	66,4	66,6	63,0	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	26,1	29,7	38,2	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,1	20,1	20,1	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,3	73,0	70,8	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–9,1	–9,4	–10,1	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–3,9	–5,0	–3,4	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	4,05	4,28	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,5	30,1	33,4	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	90	93	98	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	88,0	84,0	85,7	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,6	83,9	85,3	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1649	1746	1736	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,1	10,1	9,2	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,7	7,2	6,6	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	67,1	68,4	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	378	425	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	95,9	99,8	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	530	408	319	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	148	143	146	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Видин

▸ Население (2019)	82 835
▸ Територия (кв.км)	3032,9
▸ Брой на населените места	140
▸ Дял на населението в градовете (%)	64,9

Видин е сред областите с най-слаби показатели за доходи и стандарт на живот. Заплатите и доходите нарастват бавно и остават далеч по-ниски от средните за страната. Областта се представя незадоволително и по отношение на показателите за пазара на труда и през 2019 г. Предизвикателство за пазара на труда остава и застаряването на населението. Видин е сред областите с ниски преки чуждестранни инвестиции. Подобно на повечето по-слабо развити икономически области, общините в област Видин поддържат сравнително ниски местни данъци. Представянето на областта в категорията „Администрация“ е най-слабото в страната.

Тенденцията към застаряване на населението е най-силно изразена в област Видин. Резултатите от матурите по български език и литература са почти идентични със средните за страната. Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е по-голям от средния за страната, но и през 2019 г. се наблюдава сериозен недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Престъпленията в областта са сравнително много, но и разкриваемостта е висока. Видин е областта с най-чист от въглероден диоксид въздух в страната. В областта няма пречиствателни станции за отпадъчни води. Основна причина за доброто представяне на област Видин в категорията „Култура“ е високата посещаемост на музеите.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

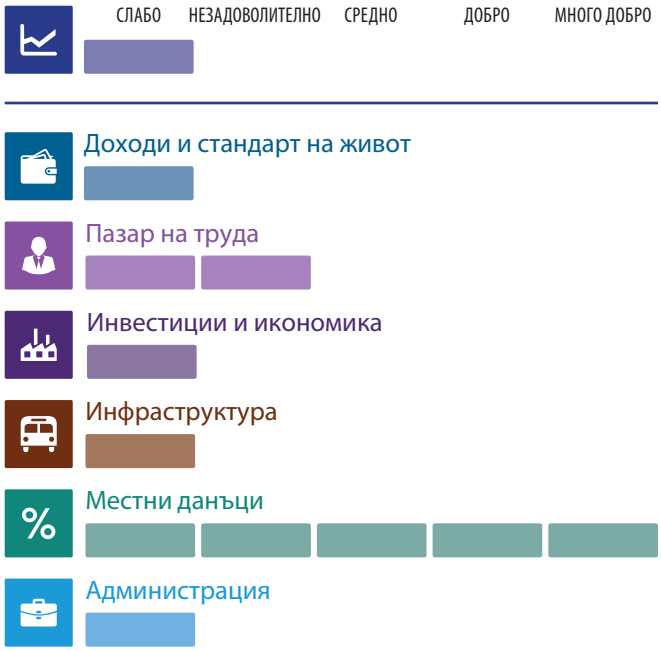

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Видин е сред областите с най-слаби показатели за доходи и стандарт на живот. Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства, но с по-ниски темпове от останалите области, и изостава почти двойно от средното ниво за страната. През 2018 г. той достига 7,9 хил. лв. при 15,6 хил. лв. за страната. Заплатите и доходите също нарастват бавно и остават далеч по-ниски от средните за страната. През 2018 г. средната годишна брутна заплата в област Видин достига 9,1 хил. лв. (при 13,8 хил. лв. в страната), а през 2019 г. доходите на лице от домакинството дори се свиват с 1% до 3437 лв. (при 6013 лв. в страната) най-вече поради по-високия дял на пенсиите в общия доход за сметка на доходите от работна заплата.

Следвайки тези тенденции, област Видин остава сред областите с най-висока бедност и през 2019 г. Относителният дял на населението, живеещо с материални лишения, се повишава с 1 пр.п. до 31% (при 20% в страната). Делът на населението, живеещо под линията на бедността за страната, в областта намалява, но остава далеч по-висок от средния – 35% при 23% в страната.

Пазар на труда

Област Видин се представя незадоволително по отношение на показателите за пазара на труда и през 2019 г. Коефициентът на икономическа активност в областта продължава да нараства и отново е по-висок от средния за страната – 75,6% при 74,3% в страната. Това обаче е съпроводено от ниска заетост и висока безработица. Коефициентът на заетост намалява заедно с увеличаването на търсенето на работа и достига 56,5% при 70,1% в страната. Коефициентът на безработица се свива леко до 19,1%, но остава близо 5 пъти по-висок от средния за страната (4,2%).

Сравнително висок е делът на хората със средно образование в областта. Висшистите представляват 19,2% (при 28% в страната), а населението с основно и по-ниско образование – 15,4% (при 17,6% в страната).

Предизвикателство за пазара на труда в област Видин остава и застаряването на населението. През 2019 г. коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 63% (при 66% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от работната сила през следващите няколко години, съответстват 63 младежи, които ще се влеят в пазара на труда.

Инвестиции и икономика

Видин е сред областите с най-малък относителен брой на предприятията. През 2018 г. той достига 37 на 1000 души от населението (при 59 на 1000 души в страната). Именно Видин е и областта с най-нисък обем на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (851 лв./човек при 2750 лв./човек в страната) и на произведената продукция (7,0 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната).

Преките чуждестранни инвестиции в областта нарастват и през 2018 г. достигат 953 евро/човек от населението, въпреки че остават близо четири пъти по-ниски от средните за страната (3560 евро/човек).

Усвоените европейски средства на човек в областта нарастват и към 15 юни 2020 г. са на нивото на средните за страната. Изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1983 лв./човек от населението, като в рамките на областта най-добре се представят общините Белоградчик и Видин.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в област Видин е близка до средната в страната. Делът на първокласните пътища и автомагистрали обаче е значително по-нисък и през 2019 г. – 11,6% при 18,6% в страната. Качеството на пътищата също е доста по-ниско – 28,4% от пътната настилка в областта е в добро състояние при 41,4% в страната.

Сравнително нисък остава през 2019 г. и достъпът на домакинствата до интернет в областта – 63,0% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Подобно на повечето по-слабо развити икономически области, общините в област Видин поддържат сравнително ниски местни данъци. Нещо повече, усредненото данъчно бреме в областта е второто най-ниско в страната (след това в област Монтана), а и петте разглеждани ставки са по-ниски в областта в сравнение със средното за страната ниво през 2020 г. Най-голяма е разликата при облагането на търговията на дребно. Усредненият му размер в областта е 4,55 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м в страната. Годишният данък за таксиметров превоз пък е средно 300 лв. в областта при 498 лв. в страната.

Администрация

Представянето на област Видин в категорията „Администрация“ е най-слабото в страната. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ се влошават през 2020 г. и още повече се отдалечават от средните за страната нарастващи стойности. Електронното правителство в областта е оценено с 2,57 от 5 т. (3,22 т. в страната), а услугите на „едно гише“ – с 2,19 от 5 т. (3,09 т. в страната).

Оценката на общините в областта за прозрачността на местната администрация също намалява леко през 2020 г. до 61,9% и отново е по-ниска от средната за страната (70,7%). В рамките на областта най-висока оценка получава община Белоградчик, а най-ниска – общините Брегово и Грамада.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Тенденцията към застаряване на населението в страната е най-силно изразена в област Видин. Именно Видин е областта с най-ниска раждаемост, както показва коефициентът на естествен прираст (–16,4‰ през 2019 г.) и въпреки че няма изменение спрямо предходната година, той остава далеч по-нисък от средното за страната ниво (–6,7‰). Изселването от областта продължава, видно от коефициента на механичен прираст, който също е сравнително нисък и през 2019 г. достига –7,9‰. Всичко това прави Видин и областта с най-влошена възрастова зависимост на населението.

Видин е сред областите със сравнително малък дял на населението в градовете (64,9% при 73,7% за страната) и ниска гъстота в населените места (844 души/кв.км при 1510 души/кв.км за страната).

Образование

Видин е сред областите с най-нисък коефициент на записване в V–VIII клас (само преди Добрич) и през 2019 г. той продължава да се влошава за втора поредна година, достигайки 78,9% при 86,6% в страната. По-високи от средните са и относителните дялове на второгодниците и на напусналите основното и средното образование.

Учениците в областта се представят сравнително слабо на националното външно оценяване по математика след VII клас – 28,7 т. при 36,3 т. в страната през 2020 г. Същевременно обаче резултатите от матурите по български език и литература в областта са почти идентични със средните за страната. Средният успех е 4,21 (при 4,20 в страната), а делът на оценките под „среден“ 3,00 е 8,8% (при 8,2% в страната).

Броят на преподавателите в основното и средното образование в областта се повишава до 88 на 1000 ученици – почти колкото е и средното ниво в страната през 2019 г. Това се дължи повече на напусналите областта ученици, отколкото на новонаети учители.

Положителни тенденции се наблюдават при висшето образование. В открития през 2017 г. филиал на Русенския университет във Видин се обучават вече над 400 студенти.

Здравеопазване

Делът на здравноосигурените в областта се повишава и през 2019 г. и отново е над средния за страната най-вече поради увеличаване на дела на пенсионерите в населението. Относителният брой на общопрактикуващите лекари е по-голям от средния за страната, но и през 2019 г. се наблюдава сериозен недостиг на лекари специалисти и на болнични легла. Легловата база в местните многопрофилни болници възлиза на 404 легла на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната. Тези ограничения вероятно са причината за сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни в областта за 2019 г. – 155 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Коефициентът на детска смъртност през 2019 г. нараства значително за втора поредна година и достига 9,1% при 5,6% в страната.

Ред и сигурност

Наказателните съдии в област Видин са слабо натоварени, като през 2019 г. средномесечният брой дела на един съдия намалява до 6,6 (при 9,1 в страната). Делата, приключили в 3-месечен срок, са 92% (при 90% в страната), но показателят се влошава през последните години.

Престъпленията в областта са много, но и разкриваемостта им е висока. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта намаляват до 13,2 на 1000 души през 2019 г. (при 11,1 на 1000 души в страната). Разкриваемостта им също намалява спрямо предходната година, но остава значително по-висока от средната за страната – 64,6% при 52,1% в страната.

Околна среда

Видин е областта с най-чист от въглероден диоксид въздух в страната. През 2018 г. емисиите на въглероден диоксид са 3,6 т/кв.км при 274,8 т/кв.км в страната. Въпреки това представянето на областта в показателите за околна среда е изключително слабо.

Населението с достъп до обществена канализация леко се повишава до 58%, но остава далеч под средните нива за страната (76%) и през 2018 г. Видин е и областта с най-ограничен достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води – 0,5% от населението при средно 64% от населението на страната.

Образуваните битови отпадъци в област Видин се повишават през 2018 г. до 339 кг/човек и въпреки че отново са под средните обеми за страната (409 кг/човек), изключителна малка част от тях се предават за третиране и рециклиране – 10% при 71% в страната.

Култура

Основна причина за доброто представяне на областта в тази категория е високата посещаемост на музеите в областта. През 2019 г. се отчитат 2546 посещения на 1000 души от населението, или над три пъти повече от средните за страната (770 на 1000 души от населението). Местните театри и библиотеки също отчитат висока посещаемост. Регистрираните посещения в театрите са 423 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната), а в библиотеките – 631 на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Видин

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7283	7926	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3470	3470	3437	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8233	9103	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	39,0	35,0	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	56,2	58,8	56,5	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	19,2	19,9	19,1	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	10,6	11,8	15,4	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	18,5	20,1	19,2	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	6350	6954	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	846	851	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	831	953	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	61,7	61,7	63,0	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	38,0	38,3	28,4	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,3	20,2	20,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	55,1	63,0	61,9	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–16,2	–16,4	–16,4	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–5,9	–7,6	–7,9	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	4,18	4,21	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	25,1	24,6	28,7	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	79	80	88	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	85,6	82,9	78,9	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,5	90,8	92,7	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1172	1432	1428	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,7	14,1	13,2	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	8,7	7,3	6,6	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,2	57,6	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	275	339	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	2,4	9,9	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	374	319	397	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	427	485	423	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Враца

▸ Население (2019)	159 470
▸ Територия (кв.км)	3619,8
▸ Брой на населените места	123
▸ Дял на населението в градовете (%)	58,9

През 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца нараства три пъти по-бързо от средния ръст за страната и почти достига средните стойности. Същевременно обаче заради сравнително неблагоприятното развитие на пазара на труда заплатите и доходите имат под средния за страната ръст. Икономическата активност и заетостта в областта нарастват, но остават далеч под средните за страната нива. Предизвикателство за пазара на труда остава и влошената образователна структура на работната сила. Инвестиционната активност е сравнително ниска. Общините от област Враца поддържат сравнително нисък размер на местните данъци и през 2020 г. Администрацията в областта се представя сравнително добре. Демографските показатели поставят Враца сред областите със значително застаряване на населението. Резултатите на учениците от областта са по-ниски от средните за страната и през 2020 г. Област Враца се представя сравнително добре по отношение на здравеопазването. Броят на лекарите е по-нисък, но близък до средния за страната. Проблем остава ограничената леглова база. Местните наказателни съдии са сравнително слабо натоварени и затова бързината на правораздаването е по-висока. Относителният брой на престъпленията остава сравнително висок, но и разкриваемостта им е висока. Ниските дялове на градското население и гъстотата в населените места обясняват ограничения достъп до обществена канализация. Област Враца се характеризира с нисък интензитет на културния живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

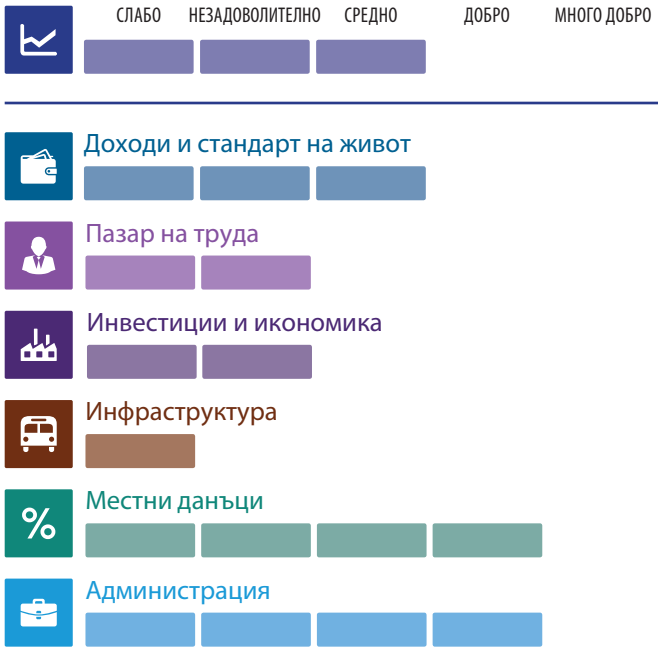

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Враца нараства три пъти по-бързо от средния ръст за страната и за първи път достига средните стойности – 15,0 хил. лв. в областта при 15,6 хил. лв. в страната. Същевременно обаче заради сравнително неблагоприятното развитие на пазара на труда заплатите и доходите имат под средния за страната ръст. Средната годишна брутна заплата достига 12,5 хил. лв. в областта при 13,8 хил. лв. средно ниво в страната. При доходите се наблюдава раздвижване чак през 2019 г. – те отбелязват ръст от 14% (при 8% в страната) и достигат годишно 5209 лв./лице от домакинството при 6013 лв. в страната.

И през 2019 г. бедността в област Враца е сравнително висока. Относителният дял на населението, живеещо с материални лишения, е 24,2% (при 19,9% в страната), а делът на живеещите под линията на бедността за страната е 38,9% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

През 2019 г. икономическата активност в областта нараства значително (с 6,8 пр.п.), достигайки коефициент от 67,5%, но не успява да навакса колебливия ръст от предходните години и остава далеч по-ниска от средното за страната ниво (74,3%). Подобно развитие се наблюдава и при коефициента на заетост – той нараства с 5,3 пр.п. до 59,8% при 70,1% в страната. Безработицата също продължава да е сравнително висока – 7,7% при 4,2% в страната.

Предизвикателство остават и влошените образователни характеристики на работната сила в областта, които не се подобряват в последните пет години. Делът на висшистите е 21% (при 28% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование – 21% (при 18% в страната).

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. Враца е сред областите с най-малък брой предприятия – през 2018 г. те нарастват до 38 на 1000 души от населението, но остават далеч под средните за страната (59 на 1000 души). Вътрешните и външните инвестиции също са значително по-ниски от средните. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в областта достигат 1682 лв./човек при 2750 лв./човек в страната. Преките чуждестранни инвестиции от своя страна достигат едва 654 евро/човек при 3560 евро/човек в страната, което е пет пъти под средния обем за страната.

Всичко това резултира и в сравнително ниската произведена продукция в областта. Тя продължава да нараства, но през 2018 г. достига едва 15,5 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната.

От друга страна, област Враца е сред шампионите по усвояване на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2484 лв./човек при 1976 лв./човек в страната. В рамките на областта най-много европейски средства усвояват общините Враца и Мездра.

Инфраструктура

Враца е сред слабо развитите инфраструктурно области. Въпреки че гъстотата на пътната и железопътната мрежа е близка до средната за страната, делът на автомагистралите и на първокласните пътища в пътната мрежа е почти двойно по-нисък (10% при 19% в страната). Това се отразява и на качеството на пътищата в областта. През 2019 г. 28,4% от пътната настилка е в добро състояние при 41,4% в страната.

Положителни тенденции се наблюдават при дигиталната инфраструктура в областта през последните години. През 2019 г. относителният дял на домакинствата с достъп до интернет достига 71,1% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Общините в област Враца поддържат сравнително нисък размер на местните данъци и през 2020 г. От разглежданите данъци единствено по-висока от средното ниво в страната е ставката за нежилищните имоти на юридическите лица – 2,28‰ при средно 2,01‰ в страната.

Най-голяма пък е разликата при размера на данъка за търговия на дребно. Усреднеият размер на този данък за област Враца е 6,81 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м в страната. Значително по-нисък е и данъкът за таксиметров превоз в областта – 364 лв. на година при 498 лв. за страната.

Администрация

Администрацията в област Враца се представя сравнително добре. Подобно на тенденцията в страната, покритието на кадастралната карта се повишава значително и през 2019 г. достига 88,8% от територията на областта (при 91,4% за страната).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и на предоставянето на административни услуги на „едно гише“ също се повишават през 2020 г. и наваксват спада от предходната година. Услугите на „едно гише“ достигат една от най-високите оценки в страната – 3,76 от 5 т. (при 3,09 т. за страната), като почти всички общини в областта ги оценяват с 4 т.

Единствено Рейтингът за прозрачност на администрацията намалява през 2020 г. и за първи път е под средния за страната – 69,9% при 70,7% в страната. В рамките на областта най-високи оценки получават общините Мездра, Козлодуй и Бяла Слатина.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Демографските показатели поставят Враца сред областите със значително застаряване на населението. Коефициентът на естествен прираст се задържа на ниско ниво и през 2019 г. е –11,4‰ (при –6,7‰ в страната). Изселването от областта също е сравнително високо, като коефициентът на механичен прираст намалява до –7,8‰.

Тези процеси се отразяват негативно и на коефициентите на възрастова зависимост. През 2019 г. отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години нараства до 178,1% (при 150,1% в страната), а към това на 15–64 години – до 39,7% (при 33,8% в страната).

Враца е сред областите със сравнително нисък дял на градското население – 59% при 74% в страната. Гъстотата на населението в урбанизираните територии е двойно по-ниска от средната – 760 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Коефициентът на записване в V–VIII клас в областта намалява, но остава по-висок от средния за страната и през 2019 г. Същевременно дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование в областта остават високи.

Броят на преподавателите в основното и средното образование в област Враца продължава да нараства и през 2019 г. и е по-висок от средния за страната. Резултатите на учениците от областта са по-ниски от средните за страната и през 2020 г. Особено голяма е разликата при средния успех от националното външно оценяване след VII клас по математика – 28,9 т. в областта при 36,3 т. в страната. Оценките от матурите по български език и литература също са сравнително ниски. Средният успех в областта достига 4,08 при 4,20 в страната.

Враца не е сред лидерите в сферата на висшето образование. Въпреки това в областта има два филиала на висши учебни заведения, в които през 2019 г. следват над 1000 студенти.

Здравеопазване

Област Враца се представя сравнително добре по отношение на здравеопазването и през 2019 г. Делът на здравноосигурените лица продължава да се повишава и е по-висок от средните стойности за страната. Относителният брой на лекарите (както общопрактикуващи, така и специалисти) е по-нисък, но близък до средния в страната. Проблем остава сравнително ограничената леглова база. Местните многопрофилни болници разполагат с 443 легла на 100 хил. души от населението при 550 легла на 100 хил. души в страната.

Преминалите за лечение болни в областта намаляват до 176,2 на 1000 души и за пета поредна година са по-малко от средния брой за страната (253,7 на 1000 души).

Ред и сигурност

Натовареността на наказателните съдии в областта продължава да намалява и остава значително по-ниска от средната за страната. През 2019 г. един съдия в област Враца разглежда средно по 6,6 дела месечно при 9,1 дела на съдия в страната. Ниската натовареност се отразява и на бързината на правораздаване – 95% от делата в областта приключват в 3-месечен срок при 90% в страната.

Броят на престъпленията в област Враца остава относително висок, но и разкриваемостта е сравнително голяма. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта намаляват до 14,1 на 1000 души при 11,1 на 1000 души в страната. Същевременно разкритите престъпления са 64,6% при 52,1% в страната.

Околна среда

Емисиите на въглероден диоксид в областта остават близо тройно по-ниски от средните в страната и през 2018 г. – 101,4 т/кв.км при 274,8 т/кв.км в страната. Сравнително нисък остава и обемът на образуваните битови отпадъци – 278 кг/човек годишно (при 409 кг в страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци продължава да нараства (до 67%) и почти достига средните стойности за страната (71%).

Сравнително ниските дялове на градското население и гъстотата в населените места обясняват ограничения достъп до обществена канализация. През 2018 г. 57,6% от населението на областта е свързано с обществена канализация (76,2% за страната), а 51,2% от населението има достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 63,9% за страната).

Култура

Културният живот в областта е слабо интензивен и през 2019 г. Изключение прави посещаемостта на местните библиотеки, чийто брой посетители (565 на 1000 души) се доближава до средните стойности за страната (683 на 1000 души). Посещенията на музеите в областта са 131 на 1000 души (при 770 на 1000 души в страната), а на театрите – 166 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната). Посещенията на местните кина се повишават значително спрямо предходната година и достигат 367 на 1000 души (при 659 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Враца

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 684	15 018	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4582	4582	5209	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 460	12 489	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	29,0	38,9	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	55,3	54,5	59,8	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,1	10,1	7,7	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	23,5	20,8	20,7	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,9	21,5	21,0	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 622	15 540	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1488	1682	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	651	654	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	64,0	65,5	71,1	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	22,0	26,5	28,4	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	18,0	17,9	17,9	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,6	74,0	69,9	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–12,2	–11,4	–11,4	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–6,3	–7,5	–7,8	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,00	3,98	4,08	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,3	26,2	28,9	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	80	86	94	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	91,9	93,0	89,9	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	91,1	91,4	93,5	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1520	1709	1679	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,5	15,4	14,1	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,9	7,3	6,6	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,2	57,6	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	289	278	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	63,5	67,5	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	238	191	367	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	157	135	166	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Габрово

▸ Население (2019)	106 598
▸ Територия (кв.км)	2023,0
▸ Брой на населените места	349
▸ Дял на населението в градовете (%)	81,9

Ръстът на икономиката и доходите обяснява сравнително ниското ниво на бедност в област Габрово. Икономическата активност в областта се засилва и е по-висока от средната за страната, а ръстът е съпроводен от нарастване и на заетостта. В съответствие с икономическия профил на областта сравнително голяма част от работната сила е със средно образование. Инвестиционната активност нарежда Габрово сред водещите области в страната. Областта е сред първенците в усвояването на европейски средства (изпреварвана единствено от столицата). Въпреки че Габрово е сред сравнително силно развитите икономически области, нивото на местните данъци е относително ниско и през 2020 г. Традиционно представянето на областта по отношение на прозрачността на местната администрация е добро.

Застаряването на населението е особено изразено в област Габрово. Ниските коефициенти на естествен и механичен прираст обясняват и силно влошените възрастови зависимости в областта. Голяма част от населението на областта живее в градовете. Представянето на областта по отношение на показателите за образование е сравнително добро. Габрово остава сред областите с висок дял на студентите спрямо населението и е сред тези с най-добро здравеопазване в страната. Въпреки че натовареността на наказателните съдии в областта е ниска, решаването на делата изостава. Престъпленията са сравнително малко, а разкриваемостта им е висока. Габрово е и сред областите с най-добро представяне по отношение на състоянието на околната среда. Културният живот в областта е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Габрово нараства със средния за страната ръст и се доближава до средните нива – 13,5 хил. лв./човек при 15,6 хил. лв./човек в страната. Заплатите нарастват и също са със стойности, близки до средните – 11,8 хил. лв. бруто годишно в областта при 13,8 хил. лв. в страната. Доходите пък остават по-високи и нарастват отново и през 2019 г., достигайки 7406 лв./лице от домакинството (при 6013 лв. в страната).

Ръстът на икономиката и доходите обяснява сравнително ниското ниво на бедност в областта и през 2019 г. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е 14,1% (при 19,9% в страната), а делът на населението, живеещо под линията на бедност за страната, достига 17,8% (при 22,6% в страната), въпреки че и при двата показателя има влошаване през последните две години.

Пазар на труда

Икономическата активност в област Габрово нараства отново през 2019 г. след тригодишен спад и е по-висока от средната, макар и с малко. Ръстът е съпроводен от нарастване и на заетостта, като коефициентът се изравнява със средния за страната – 70,1% през 2019 г. Безработицата се задържа на 4,5% (при 4,2% в страната).

В съответствие с икономическия профил на областта сравнително голяма част от работната сила е със средно образование – 58,4% (при 54,4% в страната). Делът на работоспособното населението с основно и по-ниско образование в областта намалява до 12,6 през 2019 г. при 17,6% в страната.

Застаряването на населението в областта се отразява и на пазара на труда. През 2019 г. коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 51,6% при 65,9% в страната. Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от работната сила, съответстват 52 младежи, на които предстои включване в пазара на труда.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност нарежда Габрово сред водещите области в страната. Относителният брой на предприятията в областта продължава да се повишава. Вътрешните и външните инвестиции също бележат ръст през 2018 г. и почти достигат средните нива в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в областта достигат 2133 лв./човек от населението (при 2750 лв./човек в страната), а преките чуждестранни инвестиции – 3120 евро/човек (при 3560 евро/човек в страната).

Обемът на произведената продукция в областта расте по-бързо от средния за страната и през 2018 г. достига 23,0 хил. лв./човек (при 25,9 хил. лв./човек в страната).

Област Габрово е сред първенците в усвояването на европейски средства (изпреварвана единствено от столицата). Към 15 юни 2020 г. изплатените суми по оперативните програми достигат 3290 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта най-много са средствата в Габрово, но всички общини са усвоили над 1500 лв./човек.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е сравнително висока и през 2019 г. В областта са разположени 25 км пътища на 100 кв.км територия (при 18 км в страната), но делът на автомагистралите и първокласните пътища остава по-нисък – 17% при 19% в страната. Това е и едното от обясненията за по-ниското качество на пътищата в областта. През 2019 г. 37% от пътната настилка е в добро състояние при 41% в страната.

Дигиталната инфраструктура в областта продължава да се подобрява. Делът на домакинствата с достъп до интернет в област Габрово е 75%, точно колкото е и средното ниво за страната.

Местни данъци

Въпреки че Габрово е сред сравнително силно развитите икономически области, нивото на местните данъци е ниско и през 2020 г. Особено голяма е разликата в ставката за търговия на дребно. Усредненото ѝ ниво в общините от област Габрово е 8,88 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м в страната. Нивото на ставките за прехвърляне на собственост и за таксиметров превоз също е по-ниско в областта в сравнение с това в страната. Малко по-високи пък са местните данъци върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства.

Администрация

Покритието на територията на област Габрово от кадастралната карта напредва по-бавно и през 2019 г. за първи път изостава от средното ниво в страната. Самооценките на местните администрации на развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ също са сравнително ниски през 2020 г.

Традиционно представянето на област Габрово по отношение на прозрачността на местната администрация е добро. През 2020 г. оценката за активна прозрачност достига 74,8% при 70,7% в страната. В рамките на областта най-висок рейтинг очаквано има община Габрово.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Застаряването на населението в страната е особено изразено в област Габрово и данните за 2019 г. не правят изключение. Коефициентът на естествен прираст достига –12,7‰ и въпреки че леко се подобрява, остава почти двойно по-нисък от средния за страната (–6,7‰). Напусналите областта продължават да са повече от заселилите се и коефициентът на механичен прираст достига –4,2‰.

Неблагоприятните коефициенти на естествен и механичен прираст обясняват и силно влошените възрастови зависимости в областта (само в област Видин са по-неблагоприятни). През 2019 г. възрастовата зависимост на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 248,2% (при 150,1% в страната), а към това на 15–64 години – 49,0% (при 33,8% в страната).

Сравнително голяма част от населението на областта живее в градовете (81,9% при 73,7% в страната), но гъстотата му е относително ниска (1224 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната).

Образование

Представянето на област Габрово по отношение на показателите за образование е добро. Нетният коефициент на записване в V–VIII клас продължава да е значително над средните стойности за страната, въпреки че през 2019 г. намалява до 93,4% (при 86,6% в страната). Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование също остават под средните за страната. Броят на преподавателите в основното и средното образование нараства и през 2019 г., достигайки 81 на 1000 ученици, но все още е под средния за страната (89 на 1000 ученици).

Средният успех на учениците на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е по-нисък от средния в страната и през 2020 г. – 33,9 т. при 36,3 т. в страната. Средният успех на матурата по български език и литература обаче е по-висок – 4,31 (при 4,20 в страната), като делът на оценките под „среден“ 3,00 е 7,9% (при 8,2% в страната).

Габрово остава сред областите с най-висок относителен брой на студентите – 44 на 1000 души от населението (при 32 на 1000 души в страната), въпреки че и той намалява, следвайки тенденциите в страната.

Здравеопазване

Габрово е сред областите с най-добро здравеопазване в страната и през 2019 г. Почти цялото население на областта е здравноосигурено (97,5% при 88,8% в страната). Относителният брой на лекарите е по-висок от средния за страната както по отношение на общопрактикуващите лекари, така и на специалистите. Сравнително ограничена остава легловата база. Местните многопрофилни болници разполагат с 464 легла на 100 хил. души от населението при 550 легла на 100 хил. души в страната.

Детската смъртност е областта е сведена до 0‰, което е факт единствено в тази област. Преминалите за лечение в многопрофилните болници в областта са 199 на 1000 души при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Натовареността на наказателните съдии в областта е сравнително ниска и през 2019 г. Един съдия разглежда средно по 6,4 дела месечно при 9,1 дела месечно на съдия в страната. Въпреки ниската натовареност делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, намалява, а този на висящите дела се увеличава.

Престъпленията в областта са под средното за страната ниво, а разкриваемостта им е висока. През 2019 г. са регистрирани 10,5 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души в страната), а разкриваемостта им достига 73,2% (при 52,1% в страната).

Околна среда

Габрово е сред областите с най-добро представяне по отношение на околната среда по показатели за 2018 г. Емисиите на въглероден диоксид са над десет пъти по-ниски от относителния им обем в страната. Сравнително висок дял от населението има достъп до канализация – 85,1% от жителите на областта са в селища с обществена канализация (при 76,2% в страната), а 74,5% са свързани и с пречиствателна станция за отпадъчни води (при 63,9% в страната).

Обемът на образувани битови отпадъци в областта е сравнително висок (433 кг/човек годишно при 409 кг/човек в страната), но и делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци достига 91% (при 71% в страната).

Култура

Културният живот в областта е особено интензивен и през 2019 г. Габрово е първенец по посещения на местните музеи, отбелязвайки 3812 посещения на 1000 души от населението при 770 на 1000 души в страната. Относителният брой на посещенията на театрите също е сравнително висок – 440 на 1000 души при 362 на 1000 души в страната.

По-ниски от средните за страната остават посещенията на кината и библиотеките в областта. През 2019 г. са отчетени 402 посещения на кината на 1000 души (при 659 на 1000 души в страната) и 546 посещения на библиотеките на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната)

Ключови показатели за област Габрово

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 363	13 510	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	6937	6937	7406	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 522	11 796	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	14,6	17,8	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,1	67,2	70,1	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	5,1	4,5	4,5	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	11,2	14,5	12,6	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	26,5	27,9	29,0	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	20 928	22 999	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1965	2133	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2932	3120	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	66,9	70,6	74,9	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,4	39,0	36,7	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	24,9	24,9	24,9	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	79,2	80,0	74,8	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–14,4	–13,2	–12,7	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–4,4	–3,7	–4,2	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,11	4,10	4,31	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	30,2	31,3	33,9	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	75	80	81	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	91,9	95,5	93,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	95,4	95,9	97,5	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1504	1518	1501	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,6	11,4	10,5	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,8	6,1	6,4	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	85,1	85,1	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	580	433	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	51,8	91,1	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	351	339	402	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	442	405	440	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Добрич

▸ Население (2019)	171 809
▸ Територия (кв.км)	4719,7
▸ Брой на населените места	216
▸ Дял на населението в градовете (%)	69

Ръстът на БВП в област Добрич е сред най-ниските през 2018 г. Подобно е положението и при нарастването на доходите на домакинствата. Въпреки изоставането на доходите и заплатите бедността в област Добрич е близо до средната за страната. Нарастването на икономическата активност е съпроводено от ръст на заетостта и намаление на безработицата, но те все още остават сравнително неблагоприятни. Предизвикателство за местния трудов пазар остава образователният статус на работната сила. Инвестиционната активност в областта не е висока. Сериозно изоставане се наблюдава при обема на произведената продукция и чуждите инвестиции. Местните данъци са сред ниските в страната. Оценката за прозрачността на работата на местната администрация се влошава, но остава значително по-висока от средната.

Тенденцията към застаряване на населението е подобна на тази в страната и води до постоянно влошаване на коефициентите на възрастова зависимост в областта. Висшето образование в област Добрич е слабо представено. Здравната система е добре осигурена по отношение на общопрактикуващи лекари, но има недостиг на лекари специалисти. Добрич остава сред областите със силно ограничена леглова база. Натовареността на местните наказателни съдии е по-ниска, а правораздаването – по-бързо от средните за страната. Престъпленията са малко по-малко от средния им относителен брой в страната, а разкриваемостта – малко по-висока. Показателите за околна средна в Добрич показват много добро представяне на областта. Културният живот в областта не е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СЛАБО | НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО | СРЕДНО | ДОБРО | МНОГО ДОБРО

- Доходи и стандарт на живот
- Пазар на труда
- Инвестиции и икономика
- Инфраструктура
- Местни данъци
- Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

СЛАБО | НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО | СРЕДНО | ДОБРО | МНОГО ДОБРО

- Демография
- Образование
- Здравеопазване
- Ред и сигурност
- Околна среда
- Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

На фона на останалите области ръстът на брутния вътрешен продукт на човек от населението в област Добрич е изключително нисък и през 2018 г. БВП на човек от областта достига 9,2 хил. лв. при 15,6 хил. лв. в страната. Заплатите и доходите също нарастват значително по-бавно. Средната годишна брутна заплата в областта достига 10,4 хил. лв. при 13,8 хил. лв. в страната през 2018 г. Доходите на лице от домакинството пък нарастват до 5500 лв. при 6013 лв. в страната през 2019 г.

Въпреки изоставането на доходите и заплатите бедността в област Добрич е близо до средната за страната през 2019 г. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е 19,5% (при 19,9% в страната), а делът на населението, живеещо под линията на бедността за страната – 22,8% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

След няколко години на ръст и спадове през 2019 г. икономическата активност в област Добрич нараства с 2,5 пр.п. до 73,9% (при 74,3% в страната). Това увеличение е съпроводено от ръст на заетостта и намаление на безработицата, но те все още остават неблагоприятни. Коефициентът на заетост достига 66,9% (при 70,1% в страната), а на безработица – 7,0% (при 4,2% в страната).

Предизвикателство за местния пазар на труда остава образователният статус на работната сила. Делът на висшистите от работоспособното население се повишава и достига 21,1%, но изостава от средните 28,0% за страната. Работната сила с основно и по-ниско образование също се повишава за втора поредна година и достига 24,8% – също значително по-неблагоприятно от средните 17,6% в страната.

Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години намалява по-бавно от средното за страната през последните десет години. През 2019 г. той е 67,9% в областта (при 65,9% в страната).

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в област Добрич е сравнително неблагоприятна и през 2018 г. Относителният брой на предприятията нараства и е близък, но по-нисък от средния за страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват до 2023 лв./човек от населението (при 2750 лв./човек в страната).

Сериозно изоставане на областта се наблюдава при обема на произведената продукция и чуждите инвестиции. Произведената продукция продължава да нараства, но поради ниската база достига едва 14,8 хил. лв./човек (при 25,9 хил. лв./човек в страната). Преките чуждестранни инвестиции също нарастват през последните четири години и през 2018 г. достигат 1793 евро/човек, което обаче е все още почти двойно по-ниско от средното ниво в страната – 3560 евро/човек.

Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените средства по оперативните програми в областта е 1525 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната), а в рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Добрич, докато във всички останали общини изплатените средства са под 1000 лв./човек.

Инфраструктура

Състоянието на инфраструктурата в област Добрич е далеч от средното за страната. Гъстотата на инфраструктурата, особено на железопътната, остава ниска. Близо двойно по-нисък от средния пък е делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта през 2019 г. – 10% при 19% в страната. Въпреки това качеството на пътищата е сравнително добро – 46,7% от пътната настилка в областта е в добро състояние при 41,4% за страната.

Делът на домакинствата с достъп до интернет се увеличава значително през последното десетилетие, но през 2019 г. намалява до 70,0% (при 75,1% за страната).

Местни данъци

Нивото на местните данъци е ниско и през 2020 г. От разглежданите местни ставки единствено тази върху прехвърлянето на собственост е по-висока в областта в сравнение със средната за страната. Усреднеият данък в общините в областта върху превозните средства е равен на средния за страната.

Значително по-ниски са местните данъци върху търговията, недвижимите имоти и такситата. Средно за общините в областта годишният данък за търговия на дребно се задържа на 8,71 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м за страната. Ставката върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица е 1,55‰ (при 2,01‰ за страната), върху таксиметровия превоз – 300 лв. годишно (при 498 лв. за страната).

Администрация

През последните години покритието на кадастъра расте с бързи темпове и през 2019 г. кадастралната карта включва почти цялата територия на областта – 97,6% при 91,4% за страната.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ намаляват значително през 2020 г. и вече са по-ниски от средните в страната.

Оценката за прозрачността в работата на местната администрация също се влошава, но остава значително по-висока от средната – 76,2% при 70,7% за страната. В рамките на областта с най-висок рейтинг са общините Добрич (град) и Крушари.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентите на естествен и механичен прираст в област Добрич леко се подобряват през 2019 г., въпреки че остават отрицателни. Коефициентът на естествен прираст достига –9,0‰ при –6,7‰ за страната, а този на механичен прираст е –2,7‰.

Тенденцията към застаряване на населението е подобна на тази в страната и води до постоянно влошаване на коефициентите на възрастова зависимост в областта. Коефициентът на зависимост като отношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 158,5% (при 150,1% за страната), а към това на 15–64 години – 35,3% (при 33,8% за страната).

Сравнително малка част от населението на областта живее в градовете – 69% при 74% в страната, а Добрич остава областта с най-ниска гъстота на населението – 667 души/кв.км при 1510 души/кв.км за страната през 2019 г.

Образование

Коефициентът на записване в V–VIII клас в област Добрич е 74,7% и е най-ниският в страната през 2019 г. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование пък са по-високи от средните нива. Броят на преподавателите продължава да расте и отново е по-висок от средния за страната с 96 учители в основното и средното образование на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици в страната.

И през 2020 г. резултатите на учениците в областта за разнопосочни. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас по математика е сравнително нисък (29,8 т. при 36,3 т. в страната), средният успех на матурата по български език и литература е равен на средния за страната (4,20), но делът на слабите оценки остава значително по-нисък (5,3% при 8,2% за страната).

Висшето образование в област Добрич е слабо представено от филиалите на Шуменския университет и на Техническия университет – Варна. Броят на студентите в областта е 4 на 1000 души от населението при 32 на 1000 души в страната.

Здравеопазване

Делът на здравноосигурените в областта се повишава, но остава по-нисък от средния за страната и през 2019 г. Здравната система е сравнително добре осигурена по отношение на общопрактикуващи лекари, но има недостиг на лекари специалисти.

Добрич остава сред областите със силно ограничена леглова база. През 2019 г. в местните многопрофилни болници има 281 легла на 100 хил. души при 550 легла на 100 хил. души в страната.

Недостигът на специалисти и на легла вероятно обяснява сравнително ниския брой на преминалите за лечение болни в областта – 118,6 на 1000 души при 253,7 на 1000 души в страната. Голямата разлика предполага, че населението търси здравни грижи в други области.

Ред и сигурност

Натовареността на местните наказателни съдии е ниска, а правораздаването – по-бързо. През 2019 г. един съдия в област Добрич разглежда средно по 6,2 дела месечно (при 9,1 дела на съдия за страната). Делът на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, пък достига 95% (при 90% за страната).

Престъпленията в областта са малко по-малко от средния им относителен брой за страната, а разкриваемостта – малко по-висока. През 2019 г. в областта са регистрирани 10,4 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души за страната). Разкриваемостта им се повишава до 54,5% (при 52,1% за страната).

Околна среда

По показателите за околна среда областта се представя много добре и през 2018 г. Емисиите на въглероден диоксид се повишават до 18,9 т/кв.км, но остават 14 пъти по-малко от средните за страната (274,8 т/кв.км).

Делът на населението с достъп до обществена канализация през 2018 г. е малко под средния за страната (70,9% при 76,2% за страната), но цялата канализация в областта е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води.

Обемът на образуваните отпадъци в областта (399 кг/човек годишно) е по-нисък от средния за страната (409 кг/човек), а сравнително голяма част от отпадъците се предават за третиране и рециклиране (84% при 71% за страната).

Култура

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2019 г. Изключение правят посещенията в местните музеи – в областта се отчитат 1119 посещения на 1000 души от населението при 770 на 1000 души за страната. Сравнително най-малко пък са посещенията на кината в областта – 202 на 1000 души при 659 на 1000 души за страната.

Средногодишният брой посещения на театрите в област Добрич е 211 на 1000 души (при 362 на 1000 души за страната), а на библиотеките – 549 на 1000 души (при 683 на 1000 души).

Ключови показатели за област Добрич

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8925	9176	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5234	5234	5500	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9539	10 429	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	19,9	22,8	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	69,8	65,3	66,9	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	6,4	8,6	7,0	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	20,1	23,4	24,8	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	20,9	20,8	21,1	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 392	14 750	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1984	2023	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1524	1793	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	62,3	75,2	70,0	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	43,0	46,9	46,7	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,4	17,4	17,4	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	74,0	80,0	76,2	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–8,8	–9,2	–9,0	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–4,2	–4,0	–2,7	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,98	4,12	4,20	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	27,1	27,3	29,8	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	86	90	96	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	76,8	76,4	74,7	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,8	85,2	86,5	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1333	1496	1494	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,5	12,5	10,4	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	5,6	6,1	6,2	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	70,8	70,9	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	386	399	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	36,8	84,3	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	255	187	202	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	251	227	211	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Кърджали

▸ Население (2019)	158 204
▸ Територия (кв.км)	3209,1
▸ Брой на населените места	468
▸ Дял на населението в градовете (%)	40,4

През 2018 г. брутният вътрешен продукт в област Кърджали отбелязва значителен ръст, но все още е далеч под средните за страната нива. Заплатите също нарастват бързо, но остават сравнително ниски. Кърджали продължава да е областта с най-ниска икономическа активност и най-неблагоприятен образователен статус на работната сила. Инвестиционната активност е слаба и през 2018 г. Усвояването на европейски средства в областта е слабо. Кърджали е сред областите със сравнително ниско данъчно облагане. Представянето на областта по показателите за администрацията и услугите, които тя предоставя, е изключително слабо и през 2020 г.

На фона на общото застаряване в страната демографската картина в област Кърджали е благоприятна. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование остават ниски. Образователните резултати на учениците от областта са сред най-ниските в страната и през 2020 г. Здравеопазването страда от сериозен недостиг на лекари и легла в болниците. Местните наказателни съдии са слабо натоварени и това се отразява на бързината на правораздаване. Регистрираните престъпленията са малко на брой, а разкриваемостта им – висока. Сравнително нисък дял от населението на област Кърджали живее в селища с обществена канализация. Културният живот в областта е слабо активен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

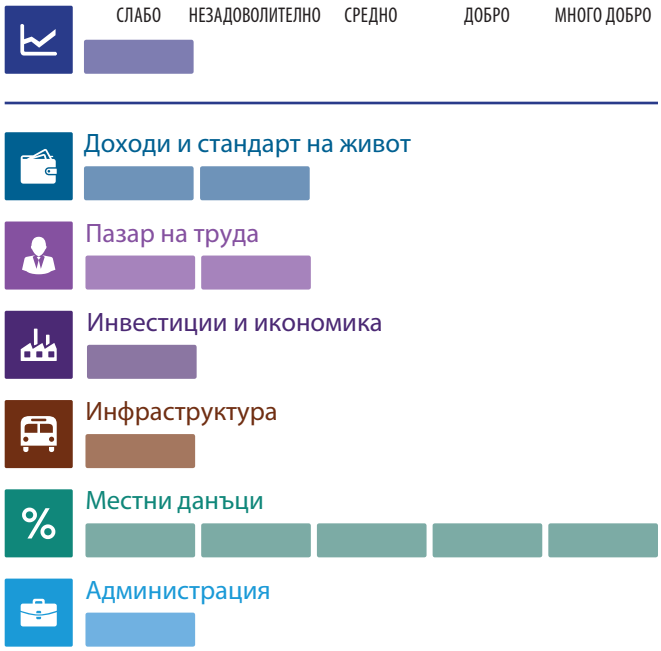

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2018 г. брутният вътрешен продукт в област Кърджали отбелязва значителен ръст, но остава далеч под средните за страната нива, като достига 8,5 хил. лв./човек от населението при 15,6 хил. лв./човек в страната. Заплатите също нарастват по-бързо от средното, но и те са сравнително ниски в абсолютен размер. Брутната годишна заплата е 10,4 хил. лв. през 2018 г. при 13,8 хил. лв. в страната. Ръст, макар и по-слаб, се наблюдава и при доходите на домакинствата през 2019 г. и те достигат 4173 лв./човек при 6013 лв./човек в страната.

Въпреки раздвижването на областната икономика и на доходите нивата на бедност остават сравнително високи и през 2019 г. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е 23,0% (при 19,9% за страната), а делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 35,2% (при 22,6% за страната).

Пазар на труда

Кърджали продължава да е областта с най-ниска икономическа активност, въпреки че отбелязва значителен ръст спрямо предходната година. През 2019 г. икономическата активност достига 65,7% при 74,3% за страната. Нарастването на този показател е съпроводено от сериозен ръст и на заетостта, но и тя остава значително по-ниска от средната – 63,7% при 70,1% за страната.

Кърджали е и сред областите с най-неблагоприятен образователен статус на работната сила, макар да се наблюдава подобрение пред последните години. През 2019 г. делът на населението с висше образование е 18,6% при 28,0% за страната. Хората с основно и по-ниско образование пък са цели 33,7% при 17,6% за страната.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта е сравнително слаба и през 2018 г. Кърджали е областта с най-малък брой на предприятията, който дори намалява до 32 на 1000 души от населението при 59 на 1000 души за страната. Вътрешните и външните инвестиции също са силно ограничени. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи достигат 1313 лв./човек от населението и остават двойно по-ниски от средните за страната (2750 лв./човек). Обемите на преките чуждестранни инвестиции също са двойно по-ниски – 1908 евро/човек при 3560 евро/човек в страната.

Динамиката на тези показатели обяснява и ниската стойност на произведената продукция в област Кърджали. През 2018 г. тя е 9,0 хил. лв./човек от населението при 25,9 хил. лв./човек за страната.

Усвояването на европейски средства в областта също изостава. Към 15 юни 2020 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта са 1313 лв./човек при 1976 лв./човек за страната. В рамките на областта дори и в общината, която усвоява най-много – Кърджали, относителният размер на изплатените суми е по-нисък от средното ниво за страната.

Инфраструктура

Област Кърджали не е с особено развита инфраструктура. Гъстотата на железопътната мрежа е много по-ниска от средната за страната (2,1 км/100 кв.км при 3,6 км за страната). Въпреки че пътната мрежа е по-гъста (20,2 км/100 кв.км при 17,9 км за страната), делът на автомагистралите и първокласните пътища е по-нисък и през 2019 г. – 11,2% от пътищата при 18,6% за страната. Това може да обясни и по-ниското качество на пътищата в областта – 33,3% от пътната настилка е в добро състояние при 41,4% за страната.

Достъпът на жителите на областта до интернет е ограничен. През 2019 г. 67,5% от домакинствата имат достъп до интернет при 75,1% за страната.

Местни данъци

Повечето местни данъци в общините от област Кърджали остават без промяна и през 2020 г. Кърджали е сред областите със сравнително ниско данъчно облагане. Усреднените ставки на всички разглеждани местни данъци са по-ниски от средните за страната. Особено голяма е разликата при размера на данъчната ставка за търговия на дребно. В област Кърджали тя е средно 8,04 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м за страната.

Средната ставка за таксиметров превоз в областта също е значително по-ниска от средната – 322 лв. годишно при 498 лв. за страната.

Администрация

Представянето на област Кърджали по показателите за администрацията и услугите, които тя предоставя, е изключително слабо и през 2020 г.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на услуги на „едно гише“ продължават да са по-ниски от средните за страната. Оценката за електронно управление дори намалява спрямо 2019 г. и вече е 2,56 от 5 т. при 3,10 т. за страната.

При оценката на прозрачността в работата на общинската администрация в областта също няма развитие и през 2020 г. тя е 54,1% при 70,7% средно за страната. В рамките на областта най-добре се представят общините Черноочене и Джебел (с оценки над 70%), а най-слабо – общините Кърджали и Момчилград (с оценки под 50%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

На фона на общото застаряване в страната демографската картина в област Кърджали е благоприятна и през 2019 г.

Кърджали продължава да е сред областите с най-висок естествен прираст въпреки отрицателните стойности. През 2019 г. той продължава да се повишава леко и коефициентът достига –3,6‰ при –6,7‰ за страната. Кърджали е и една от малкото области, привличащи заселващи се хора, с положителен коефициент на механичен прираст, който за втора поредна година нараства рязко и през 2019 г. достига 37,2‰.

Коефициентите на възрастова зависимост в областта продължават да се повишават, но остават по-ниски от средните за страната.

Кърджали остава областта с най-нисък дял на градското население – 40% при 74% в страната, въпреки че гъстотата на населението в урбанизираните територии е значително по-висока – 1957 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Записването в V–VIII клас в областта продължава да е по-ниско от средното и през 2019 г. – 80,3% при 86,6% за страната. Същевременно дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование остават сравнително ниски. Броят на преподавателите продължава да се повишава и през 2019 г. достига 100 на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици за страната.

Образователните резултати на учениците от областта остават сред най-ниските за страната и през 2020 г. Средният успех от матурата по български език и литература в областта е 3,92 (при 4,20 в страната) и Кърджали продължава да е областта с най-много слаби оценки – 21% от учениците са получили под „среден“ 3,00 при 8% за страната. Успехът на националното външно оценяване след VII клас по математика също е сравнително нисък – 31,9 т. в областта при 36,3 т. за страната.

Здравеопазване

Здравеопазването в област Кърджали страда от сериозен недостиг на лекари и легла в болниците и през 2019 г. Един местен общопрактикуващ лекар обслужва средно по 2985 души от населението (при 1688 души на лекар в страната), а достъпът до лекари специалисти е силно ограничен.

Легловата база в местните многопрофилни болници е сведена до 351 легла на 100 хил. души от населението при 550 легла на 100 хил. души за страната.

Липсата на достъп до лекари и легла в болниците е вероятната причина за сравнително ниския относителен брой на преминалите за лечение болни в областта. През 2019 г. той е 143 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души за страната, т.е. най-вероятно населението търси здравни грижи извън областта.

Ред и сигурност

Представянето на област Кърджали и по показателите за правораздаването, и по тези за сигурността е сравнително добро и през 2019 г.

Местните наказателни съдии са по-слабо натоварени и това се отразява на бързината на правораздаване. През 2019 г. един съдия в областта разглежда средно по 7,5 дела месечно (при 9,1 дела на съдия за страната), а 94% от делата приключват в 3-месечен срок (при 90% за страната).

Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2019 г. в областта регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 5,1 на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души за страната), а разкритите престъпления достигат 66,7% (при 52,1% за страната).

Околна среда

Обемът на емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в област Кърджали е десетки пъти под средния за страната – 5,8 т/кв.км при 274,8 т/кв.км в страната през 2018 г.

Сравнително малък дял от населението на област Кърджали живее в селища с обществена канализация – 45,3% (при 76,2% за страната). Населението, живеещо в селища с канализация, свързана с пречиствателни станции, е едва 38,7% (при 63,9% за страната). Обяснението на тези показатели е свързано с ниския дял на градското население.

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта е нисък – 253 кг/човек годишно при 409 кг/човек в страната през 2018 г. Същевременно обаче делът на предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци също е относително малък – 12,8% при 70,9% за страната.

Култура

Културният живот в област Кърджали е слабо активен и през 2019 г. При всички показатели в тази категория се наблюдава дори намаление спрямо предходната година. Посещенията на кината в областта достигат 90 на 1000 души (при 659 на 1000 души за страната). Посещенията на местните театри и кина намаляват съответно до 154 на 1000 души (при 362 на 1000 души за страната) и до 100 на 1000 души (при 770 на 1000 души за страната).

Сравнително слаб е интересът към местните библиотеки. През 2019 г. в областта се отчитат 296 посещения на 1000 души от населението при 683 на 1000 души за страната.

Ключови показатели за област Кърджали

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7485	8472	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4057	4057	4173	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9285	10 419	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	37,7	35,2	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,5	58,6	63,7	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	1,6	3,4	2,0	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	33,1	35,7	33,7	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	13,8	16,8	18,6	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	7687	9028	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	984	1313	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1697	1908	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	67,3	84,4	67,5	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	30,4	30,5	33,3	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,5	20,2	20,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	55,4	54,0	54,1	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–3,9	–3,7	–3,6	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	5,7	15,3	37,2	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,56	3,78	3,92	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	33,7	34,8	31,9	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	84	94	100	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	87,0	83,5	80,3	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	100,0	100,0	100,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	2475	2576	2985	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	5,3	5,2	5,1	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,6	5,1	7,5	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	44,8	45,3	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	253	253	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	5,1	12,8	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	41	100	90	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	165	164	154	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Кюстендил

▸ Население (2019)	116 915
▸ Територия (кв.км)	3051,5
▸ Брой на населените места	182
▸ Дял на населението в градовете (%)	70

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил отбелязва третия най-висок годишен ръст в страната. Въпреки това размерът му остава сравнително нисък. Доходите и заплатите в областта също нарастват, но с по-нисък от средния темп и остават значително по-ниски от средните. Образователният профил на работната сила е представен от значителен дял на хората със средно образование. Област Кюстендил се характеризира със слаба инвестиционна активност. Качеството на пътищата традиционно е по-високо от средното за страната. Ограничен остава достъпът до интернет на домакинствата. Усреднеият размер на всеки от разглежданите местни данъци в общините от област Кюстендил е по-нисък от средния за страната. Оценката за прозрачността на местната администрация остава сравнително ниска.

Застаряването на населението в страната е особено изразено в област Кюстендил, чиито демографски показатели са сред най-неблагоприятните в страната. Оценките на учениците остават сравнително ниски. Осигуреността на областното здравеопазване с лекари е сравнително добра. Легловата база в многопрофилните болници в областта е близка до средната в страната. Кюстендил се представя сравнително слабо по отношение на реда и сигурността. Областта е първенец в показателите за околна среда. Основната причина за това е в количествата генерирани отпадъци и тяхното управление. Културният живот в област Кюстендил остава слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Кюстендил отбелязва един от най-високите годишни ръстове в страната през 2018 г., нараствайки с 16,2% (при 9,3% средно в страната). Въпреки това размерът му остава сравнително нисък – 9,3 хил. лв. (при 15,6 хил. лв. в страната).

Доходите и заплатите в областта също нарастват, но с по-нисък от средния темп и остават значително по-ниски от средните за страната. През 2018 г. средната годишна брутна заплата в област Кюстендил е 9,5 хил. лв. (при 13,8 хил. лв. в страната), а годишният доход на лице от домакинството през 2019 г. достига 4977 лв. (при 6013 лв. в страната).

Делът на населението в областта, живеещо с материални лишения, през последните седем години е по-малък от средния за страната. В същото време делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, остава сравнително висок – 32,9% при 22,6% в страната през 2019 г.

Пазар на труда

През последните пет години икономическата активност в област Кюстендил остава почти постоянна и ръстът на стойността ѝ в страната я оставя на сравнително ниско ниво. През 2019 г. икономическата активност достига 70,2% (при 74,3% в страната). След сериозно нарастване в периода 2015–2017 г. коефициентът на заетост в областта се увеличава бавно и през 2019 г. е 67,6% при 70,1% в страната. Същевременно коефициентът на безработица продължава да намалява и достига 2,6% – едно от най-ниските нива в страната при среден коефициент от 4,2%.

Образователният профил на работната сила е представен от значителен дял на хората със средно образование, като дяловете и на висшистите, и на тези с основно и по-ниско образование са по-ниски от средните стойности в страната – съответно 21,5% (при 28,0% в страната) и 5,6% (при 17,6% в страната).

Застаряването на населението в областта се отразява и на пазара на труда. Коефициентът на демографско заместване, измерен като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години, достига 52,4% (при 65,9%) в страната.

Инвестиции и икономика

Област Кюстендил се характеризира със слаба инвестиционна активност. Броят на предприятията в областта е близък до средния за страната – 51 на 1000 души от населението при 59 на 1000 души в страната през 2018 г. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (1118 лв./човек от населението при 2750 лв./човек в страната) и преките чуждестранни инвестиции (361 евро/човек при 3560 евро в страната) нарастват изключително слабо и през 2018 г. са третите най-ниски в страната.

Ниските инвестиции се отразяват и на нивото на произведената в областта продукция – през 2018 г. стойността ѝ е 11,9 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната.

Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта достига 1120 лв./човек (при 1976 лв. в страната). В рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Рила.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта остава по-висока от средната в страната. По-висок е и делът на автомагистралите и първокласните пътища и през последните пет години остава постоянен след изграждането на магистрала „Струма“ – 20,5% при 18,6% в страната през 2019 г. Качеството на пътищата традиционно е по-високо от средното за страната. През 2019 г. 54,6% от пътната настилка в областта е в добро състояние при 41,4% в страната.

Ограничен остава достъпът до интернет на домакинствата в областта – 62,5% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Усреднеият размер на всеки от разглежданите местни данъци в общините от област Кюстендил е по-нисък от средния за страната и през 2020 г. Нещо повече – областта е с най-ниски данъци в страната след Видин и Монтана. Най-голяма е разликата при годишния данък върху таксиметровия превоз. В общините от област Кюстендил той е 300 лв. при близо 500 лв. в страната. Над 20% е разликата при данъка за търговия на дребно. С около 15% по-ниски от средните в страната пък са ставките върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост.

Администрация

Както в областта, така и в страната се наблюдава голям скок в покритието на кадастралната карта през последните две години. През 2019 г. покритието на кадастъра обхваща 95% от територията на област Кюстендил при средно 91% в страната.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство като цяло се задържат на едно ниво през последните няколко години и през 2020 г. то е оценено с 2,98 от 5 т. при 3,22 т. в страната. Оценката за предоставянето на административни услуги на „едно гише“, от друга страна, нараства сериозно през 2020 г. и е петата най-висока в страната след София (столица), Ловеч, Враца и Русе.

Оценката за прозрачността на местната администрация остава сравнително ниска – 57% при 71% в страната през 2020 г.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Застаряването на населението в страната е особено изразено в област Кюстендил, чиито демографски показатели са вторите най-неблагоприятни в страната след тези в област Видин и през 2019 г. Коефициентът на естествен прираст от четири години се задържа под –13‰ и е двойно по-нисък от средния за страната (–6,7‰). Изселването от областта също е фактор за намаляването на населението и коефициентът на механичен прираст достига –4,8‰.

Това води и до бързо влошаване на коефициентите на възрастова зависимост, които са по-високи само в областите Видин и Габрово. Коефициентът на възрастова зависимост, изчислен като отношение на населението на над 65 години към населението на 0–14 години, в областта достига 228% (при 150% в страната), а към населението на 15–64 години – 46% (при 34% в страната).

Населението в градовете се покачва и достига 70% (при 74% в страната), но гъстотата му намалява до 1109 души/кв.км (при 1510 души/кв.км в страната) през 2019 г.

Образование

Коефициентът на записване в V–VIII клас в областта остава по-висок от средния и през 2019 г. По-ниски от средните пък са дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование, въпреки че и двете стойности се повишават. Броят на преподавателите в основното и средното образование нараства и гони средните стойности в страната.

Оценките на учениците от област Кюстендил остават сравнително ниски и през 2020 г. Средният успех при националното външно оценяване по математика след VII клас е 30,0 т. при 36,3 т. в страната. Успехът от матурата по български език и литература пък е 4,08 при 4,20 в страната, а делът на оценките под „среден“ 3,00 продължава да се повишава и достига 12,4% при 8,2% в страната.

Кюстендил е сред областите, в които няма университет или филиал на университет.

Здравеопазване

Осигуреността на областното здравеопазване с лекари е сравнително добра. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1426 души от населението (при един лекар на 1688 души в страната). Сравнителен недостиг се наблюдава при лекарите специалисти и през 2019 г.

Легловата база в многопрофилните болници в областта е близка до средната в страната – 550 легла на 100 хил. души от населението. Преминалите за лечение болни са по-малко от средния им брой в страната – 221 на 1000 души при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Кюстендил се представя сравнително слабо по отношение на реда и сигурността и през 2019 г. Натовареността на местните наказателни съдии намалява спрямо 2018 г., но продължава да е относително висока. Един съдия разглежда средно по 11 дела месечно при 9 дела месечно на съдия в страната. Това се отразява и на бързината на правораздаването. Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е сравнително нисък (85% при 90% в страната), а на висящите дела – висок (13% при 10% в страната).

Броят на регистрираните престъпления в областта се задържа малко над средния за страната, а разкриваемостта им се повишава, но остава сравнително ниска. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността достигат 12 на 1000 души от населението (при 11 за страната). Разкриваемостта им достига 49% при 52% в страната.

Околна среда

Кюстендил е първенец по показателите за околна среда. Основната причина за това е в количествата генериран боклук и неговото третиране и рециклиране. През 2018 г. обемът на образуваните отпадъци намалява значително до 287 кг/човек годишно при 409 кг/човек в страната. В същото време предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци достигат 98% при 71% в страната. Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и до такава, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, са близки до средните за страната – съответно 73% (при 76% в страната) и 62% (при 64% в страната).

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата остават по-високи от средните им относителни стойности в страната.

Култура

Културният живот в област Кюстендил остава слабо интензивен и през 2019 г. Изключение прави големият интерес към музеите в областта, където регистрираните посещения са 1094 на 1000 души от населението (при 770 на 1000 души в страната). Посещенията на театрите пък са тройно по-ниски – 123 на 1000 души при 362 на 1000 души в страната. Подобно е и съотношението при посещенията на кината – 273 на 1000 души в областта при 659 на 1000 души в страната. Посещенията на библиотеките са 444 на 1000 души в сравнение с 683 на 1000 души в страната.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7989	9285	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4773	4773	4977	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8642	9476	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	15,8	32,9	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,1	67,5	67,6	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	4,3	3,6	2,6	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	11,5	9,6	5,6	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	25,2	22,3	21,5	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	10 656	11 850	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1077	1118	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	350	361	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	65,6	59,8	62,5	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	56,3	51,8	54,6	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,6	20,6	20,6	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	55,0	57,0	56,9	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–13,5	–13,4	–13,2	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–5,6	–3,8	–4,8	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,95	3,96	4,08	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	27,3	28,6	30,0	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	79	83	88	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	92,3	92,2	89,8	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	94,6	94,9	97,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1359	1429	1426	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,5	11,3	11,7	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	12,3	12,8	11,0	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	75,2	72,6	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	447	287	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	4,7	97,6	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	230	286	273	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	170	133	123	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Ловеч

▸ Население (2019)	122 546
▸ Територия (кв.км)	4128,8
▸ Брой на населените места	110
▸ Дял на населението в градовете (%)	63

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Ловеч расте с темп, подобен на средния за страната, и запазва по-ниските си стойности от средните за страната. Бедността в областта намалява, но остава по-висока от средната за страната. През 2019 г. в област Ловеч се наблюдава сериозно раздвижване на пазара на труда. Икономическата активност се повишава и този ръст е съпроводен от силно нарастване на заетостта и намаляване на безработицата. Инвестиционната активност в областта не е особено интензивна. Достъпът на домакинствата до интернет остава сравнително ограничен. Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Ловеч е сравнително ниско и през 2020 г. Представянето на администрацията поставя областта сред първенците в страната.

Застаряването на населението е силно подчертано в област Ловеч. Резултатите в сферата на образованието са незадоволителни. Показателите за здравеопазването в Ловеч поставят областта сред първенците в страната и през 2019 г. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Ловеч е равен на средния за страната, но разкриваемостта им е значително по-висока. Обемът на образуваните битови отпадъци остава по-нисък от средния за страната, но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци продължава да е силно ограничен. Културният живот в областта не е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

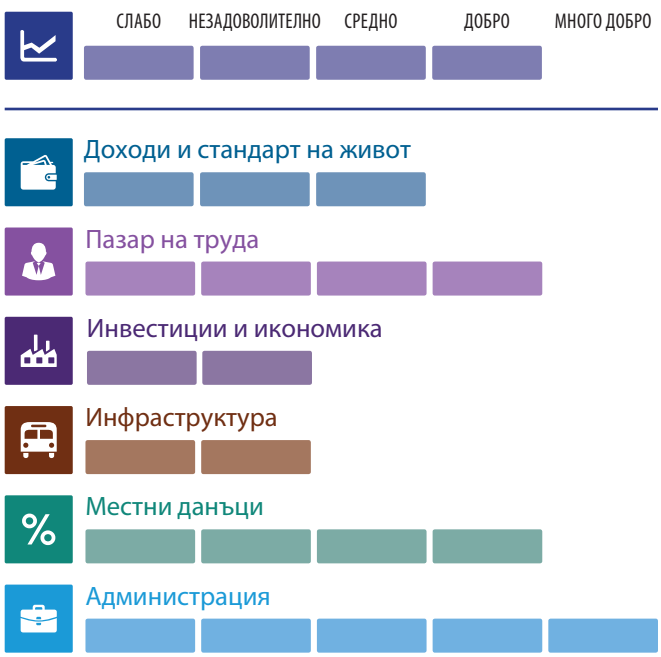

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Ловеч расте с темп, подобен на средния за страната, и през 2018 г. Така стойността му остава по-ниска от средната – 9,7 хил. лв. при 15,6 хил. лв. за страната. При заплатите и доходите в областта се наблюдава същата тенденция. През 2018 г. средната брутна заплата достига 10,3 хил. лв. годишно (при 13,8 хил. лв. в страната), а през 2019 г. доходите на лице от домакинството – 4454 лв. годишно (при 6013 лв. в страната).

Бедността в областта намалява, но остава по-висока от средната и през 2019 г. Относителният дял на населението, живеещо с материални лишения, е 22,4% (при 19,9% в страната), а на населението, живеещо под националната линия на бедност – 25,3% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

През 2019 г. в област Ловеч се наблюдава сериозно раздвижване на пазара на труда. Икономическата активност се повишава с 6 пр.п. до 73,5% и почти настига средната в страната (74,3%). Този ръст е съпроводен от силно повишаване на заетостта и намаляване на безработицата. Коефициентът на заетост в областта достига 67%, приближавайки се до средните стойности (70%). Коефициентът на безработица пък се свива до 6,5% (при 4,2% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава образователната структура на работната сила. Въпреки че делът на населението с основно и по-ниско образование е сравнително нисък (13,5% при 17,6% в страната), работната сила с висше образование е ограничена – 19,1% при 28,0% в страната. Сравнително голям дял от работната сила е със средно образование, което отразява и структурата на икономиката в областта.

Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години достига 64,2% (при 65,9% в страната).

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в област Ловеч не е особено интензивна. Броят на предприятията се повишава, но остава сравнително нисък и през 2018 г. – 46 на 1000 души от населението при 59 на 1000 души в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и преките чуждестранни инвестиции също са силно ограничени. Първите възлизат на 1165 лв./човек от населението при 2750 лв./човек в страната. Преките чуждестранни инвестиции са над тройно по-ниски от средните за страната – 969 евро/човек при 3560 евро/човек в страната.

Стойностите на тези показатели предопределят и сравнително ниския обем на произведената продукция в областта. През 2018 г. стойността ѝ достига 14,7 хил. лв./човек от населението при 25,9 хил. лв./човек в страната.

Към 15 юни 2020 г. усвояването на европейски средства в областта се забързва спрямо предходната година и стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми изпреварва средната в страната. Тя достига 2121 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната), а в рамките на областта най-много европейски средства усвояват общините Ябланица, Луковит и Троян.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта остава сравнително ниска и въпреки че гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средните за страната стойности, делът на автомагистралите и първокласните пътища остава сравнително нисък. През 2019 г. делът на пътната настилка в добро състояние се повишава до 41%, колкото и е средният за страната.

Достъпът на домакинствата до интернет остава сравнително ограничен – 66,8% при 75,1% в страната през 2019 г.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Ловеч е сравнително ниско и през 2020 г. Изключение прави размерът на данъчната ставка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица. В област Ловеч тя е средно 2,25‰ при 2,01‰ в страната.

При останалите разглеждани местни данъци – върху превозните средства, търговията, прехвърлянето на собственост и таксиметровия превоз – средните ставки в областта са около 15–20% по-ниски от средните за страната.

Администрация

Представянето на администрацията в Ловеч поставя областта сред първенците в страната. Една от основните причини за това е нарастването на самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и на предоставянето на услуги на „едно гише“ през 2020 г. И по двата показателя област Ловеч получава над средните за страната оценки. Друга причина за високата оценка на администрацията е сравнително добрата прозрачност на органите на местното самоуправление. През 2020 г. рейтингът на област Ловеч достига 77,9% при 70,7% в страната. В рамките на областта най-високи оценки получават общините Троян и Тетевен (над 80%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Застаряването на населението е силно подчертано в област Ловеч, която е и сред областите с най-неблагоприятни демографски тенденции (преди Видин и Кюстендил) и през 2019 г.

От осем години коефициентът на естествен прираст е под –10‰ и през 2019 г. достига –13,1‰, или двойно по-нисък от средния за страната (–6,7‰). Изселването от областта също нараства и коефициентът на механичен прираст достига –5,8‰.

Тези процеси се отразяват и на коефициентите на възрастова зависимост в областта. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години за четвърта поредна година е 201% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 45% (при 34% в страната).

Сравнително нисък дял от населението на областта живее в градовете – 63% при 74% в страната, а гъстотата на населението е близо двойно по-ниска от средната – 836 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Представянето на област Ловеч в сферата на образованието е незадоволително. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование нарастват и остават по-високи от средните за страната. През 2018 г. напусналите училище са 4,2% при 2,9% в страната, а повтарящите през 2019 г. – 1,3% при 0,9% в страната. Коефициентът на записване в V–VIII клас намалява, но остава по-висок от средния за страната и през 2019 г.

Оценките на учениците в областта са разнопосочни и през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е значително по-нисък от средния (29,8 т. при 36,3 т. в страната), докато оценките на матурите по български език и литература отново са близки до средните. Средният успех достига 4,19 при 4,20 в страната, а делът на оценките под „среден“ 3,00 – 8%, колкото е и в страната.

Относителният брой на преподавателите в основното и средното образование нараства, но остава по-нисък от средния за страната.

Здравеопазване

Показателите за здравеопазване в Ловеч поставят областта сред първенците в страната и през 2019 г. Основна причина за това е сравнително високият достъп до лекари. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи за 1476 души от населението (при 1688 души на лекар в страната). Броят на лекарите специалисти пък е близък до средния за страната.

Ограничена остава легловата база в многопрофилните болници в областта – 468 легла на 100 хил. души от населението при 550 легла на 100 хил. души в страната.

Детската смъртност в областта намалява и вече е по-ниска от средната. Значително по-нисък е и броят на преминалите за лечение болни в областта – 163 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Натовареността на местните наказателни съдии намалява, но остава над средната за страната и през 2019 г. Един съдия в областта разглежда средно по 10 дела месечно при 9 дела на съдия средно за страната. Въпреки това бързината на правораздаване е по-добра и делата, приключили в 3-месечен срок, достигат 96% при 90% в страната.

Относителният брой на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Ловеч е равен на средния в страната (11 на 1000 души), но разкриваемостта им е значително по-висока – 64% при 52% в страната.

Околна среда

Обемът на образуваните битови отпадъци в областта остава по-нисък от средния за страната и през 2018 г. – 332 кг/човек годишно при 409 кг/човек годишно в страната. Същевременно обаче делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци продължава да е силно ограничен – 11% при 71% в страната.

Сравнително ограничен остава и делът на населението в селища с обществена канализация – 69% (при 76% в страната), като през 2018 г. 57% (при 64% в страната) от него е свързано и с пречиствателни станции за отпадъчни води.

Култура

Културният живот в областта не е особено интензивен и през 2019 г. Област Ловеч постига по-добра от средната за страната посещаемост единствено на музеите – 1031 посещения на 1000 души от населението при средно 770 на 1000 души в страната.

Силно ограничени остават посещенията на местните кина (183 на 1000 души при 659 на 1000 души в страната), театри (161 на 1000 души при 362 на 1000 души в страната) и библиотеки (227 на 1000 души при 683 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Ловеч

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8804	9653	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4303	4303	4454	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9474	10 317	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	38,3	25,3	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	55,8	60,9	67,0	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	8,7	9,8	6,5	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	22,4	15,6	13,5	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,8	20,9	19,1	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 558	14 666	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1040	1165	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	891	969	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	54,8	67,8	66,8	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	45,8	37,8	41,0	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	18,0	18,0	18,3	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	72,8	74,0	77,9	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–13,2	–11,5	–13,1	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–4,5	–5,0	–5,8	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,98	4,00	4,19	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,0	29,7	29,8	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	77	79	86	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	92,4	90,6	88,6	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,4	90,5	92,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1348	1464	1476	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	12,8	12,7	11,2	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	10,9	12,0	9,9	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	69,0	69,1	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	354	332	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	0,9	11,3	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	114	112	183	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	94	96	161	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Монтана

▸ Население (2019)	127 001
▸ Територия (кв.км)	3635,6
▸ Брой на населените места	130
▸ Дял на населението в градовете (%)	64,3

Монтана е сред областите с най-ниски доходи и стандарт на живот, което предопределя и високия дял на бедност в областта. Неблагоприятните тенденции на местния пазар на труда поставят Монтана на последно място в тази категория. Покачването на икономическата активност през 2019 г. води до повишаване на коефициента на безработицата. Инвестиционната активност в областта е сравнително слаба. Монтана се представя добре при усвояването на европейски средства. Това е областта с най-малък дял на автомагистралите и първокласните пътища в страната. Усредненото ниво на местните данъци в общините в област Монтана я поставя на първо място с най-ниско данъчно облагане през 2020 г. Администрацията в областта получава сравнително добри оценки.

Продължаващото застаряване на населението в страната е особено видимо в област Монтана. Коефициентът на естествен прираст в областта продължава да намалява и е вторият най-нисък в страната. Представянето на област Монтана по образователните показатели е сравнително слабо. Достъпът до лекари в областта е сравнително висок. Легловата база в местните многопрофилни болници също остава по-голяма от средните стойности за страната. Поддържането на реда и сигурността е оценено като слабо. Представянето на областта по показателите за околната средна е много добро. Висок остава делът на предадените отпадъци за третиране и рециклиране. Монтана е областта с най-слабо изразен културен живот и през 2019 г.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

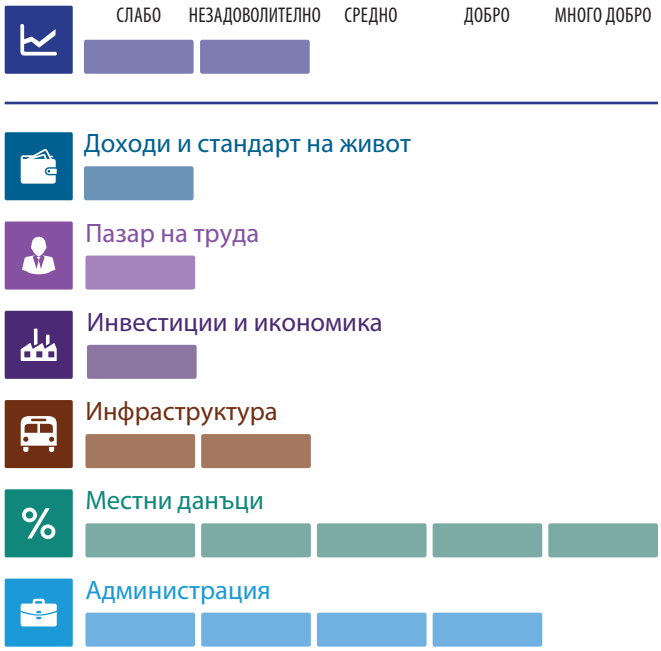

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Монтана е сред областите с най-ниски доходи и стандарт на живот. Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта нараства два пъти по-бавно от средния за страната и през 2018 г. достига 9,0 хил. лв. при 15,6 хил. лв./човек в страната. Заплатите и доходите също нарастват сравнително бавно. Средната годишна брутна заплата в областта е 10,1 хил. лв. (при 13,8 хил. лв. в страната), а през 2019 г. доходите на лице от домакинството са 4644 лв. (при 6013 лв. в страната).

Ниският размер на заплатите и доходите предопределя и високия дял на бедност в област Монтана. През 2019 г. делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 47,4% – двойно по-висок от средния за страната (22,6%). Делът на населението, живеещо с материални лишения, пък достига 22,7% при 19,9% в страната.

Пазар на труда

Неблагоприятните тенденции на местния пазар на труда поставят Монтана на последно място в тази категория през 2019 г.

Икономическата активност се повишава значително спрямо предходната година, но остава по-ниска от средната за страната – 68,6% при 74,3% в страната. Заради проблемите на пазара на труда обаче покачването на икономическата активност води само до повишаване на коефициента на безработицата. През 2019 г. заетостта намалява с 4 пр.п. до 48,2% и остава най-ниска в страната при средни стойности от 70,1%. Същевременно безработицата се повишава с 5 пр.п. до 20,4% (при 4,2% в страната) и изпреварва тази в област Видин, отново поставяйки Монтана на дъното на класацията.

Огромно предизвикателство пред пазара на труда остава сравнително ниското образование на работната сила. Делът на висшистите е почти тройно по-нисък от средния в страната – 10% при 28% в страната, а делът на работната сила с основно и по-ниско образование достига 30% при 18% в страната. И двата показателя се развиват неблагоприятно през последните няколко години.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта е сравнително слаба. И през 2018 г. Монтана остава сред областите с най-нисък брой на предприятията – 36 на 1000 души от населението при 59 на 1000 души в страната, както и сред областите с най-малък обем на инвестициите. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи дори намаляват до 1157 лв./човек при 2750 лв./човек в страната. Намаление се наблюдава и при преките чуждестранни инвестиции и размерът им остава десетократно по-нисък от средния – 274 евро/човек при 3560 евро/човек в страната.

Въпреки че се наблюдава повишение през последните години, произведената продукция в областта остава ниска – 13,0 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната през 2018 г.

От друга страна, Монтана се представя добре при усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 2202 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта най-високи са стойностите в общините Монтана и Георги Дамяново.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е около средната за страната. Същевременно Монтана е с най-малък дял на автомагистралите и първокласните пътища – 9,8% при 18,6% в страната през 2019 г. Едва 28,9% от пътната настилка е в добро състояние при 41,4% в страната.

Достъпът на населението до интернет се повишава и достига 78% от домакинствата при 75% в страната.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в монтанските общини поставя областта на първо място с най-ниско данъчно облагане през 2020 г. При всички пет разглеждани местни данъка ставките в област Монтана са по-ниски от средните за страната. Най-голяма е разликата при облагането на търговията на дребно. В общините от областта то е средно 5,10 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м в страната. С над 33% пък е по-нисък данъкът върху таксиметровия превоз в областта, а с по около 20% – върху превозните средства и върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица.

Администрация

Администрацията в област Монтана получава сравнително добри оценки. Заедно с нарастването в страната покритието на кадастъра се повишава и през 2019 г. кадастралната карта вече обхваща почти цялата територия на областта.

През 2020 г. се повишават и самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“.

Прозрачността на администрацията е оценена по-ниско спрямо предходната година, но остава по-висока от средната за страната и през 2020 г. В рамките на областта най-добре по този показател се представят общините Бойчиновци, Берковица и Чипровци.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Продължаващото застаряване на населението в страната е особено видимо в област Монтана. Коефициентът на естествен прираст продължава да намалява и е вторият най-нисък в страната след този в област Видин, като през 2019 г. достига –14,5‰ при –6,7‰ в страната. Изселването също допринася за бързото намаляване на населението в областта. През 2019 г. коефициентът на механичен прираст се понижава до –6,1‰.

Тези процеси влияят силно негативно на възрастовата зависимост в областта. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 195% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 44% (при 34% в страната).

Сравнително малка част от населението на областта живее в градовете – 64% при 74% в страната. Гъстотата на населението в урбанизираните територии също е сред най-ниските в страната – 894 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Представянето на област Монтана по образователните показатели е сравнително слабо. През 2019 г. коефициентът на записване в V–VIII клас намалява и достига 81,1% (при 86,6% в страната). Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование пък се повишават и остават по-високи от средните за страната.

Средният успех на учениците на националното външно оценява по математика след VII клас продължава да е сред най-ниските в страната и през 2020 г. – 27,8 т. при 36,3 т. в страната, но бележи леко подобрение в сравнение с предходните две години. Същевременно успехът на държавните зрелостни изпити по български език и литература е близък до средния за страната. Средната оценка на учениците от област Монтана е 4,15 (при 4,20 в страната), а делът на слабите оценки е 6,5% (при 8,2% в страната).

Относителният брой на преподавателите в основното и средното образование в областта се повишава със средния темп на растеж в страната и остава близък до средните стойности.

В област Монтана няма университети или филиали на такива.

Здравеопазване

В област Монтана достъпът до лекари е сравнително висок. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи за 1443 души от населението (при 1688 души на лекар в страната). Относителният брой на лекарите специалисти пък е близък до средния за страната.

Легловата база в местните многопрофилни болници също остава по-голяма от средните стойности. През 2019 г. болниците в областта разполагат с 688 легла на 100 хил. души от населението при около 550 легла на 100 хил. души в страната.

През 2019 г. броят на преминалите за лечение болни достига 267 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Поддържането на реда и сигурността в област Монтана е оценено като слабо. Въпреки че натовареността на местните наказателни съдии е сравнително слаба (един съдия разглежда средно по 7,7 дела месечно при 9,1 дела месечно на съдия в страната), правораздаването е относително бавно. През 2019 г. делата, приключили в 3-месечен срок, намаляват до 80% (при 90% в страната), а висящите дела се повишават до 15% (при 10% в страната).

Монтана е сред областите с най-висок брой на престъпленията. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в областта надхвърлят 13 на 1000 души от населението (при 11 на 1000 души в страната). Въпреки това разкриваемостта им се повишава и отново изпреварва средната за страната.

Околна среда

Представянето на област Монтана по показателите за околната средна е много добро и през 2018 г. Обемът на емисиите на въглероден диоксид е десетки пъти по-нисък от средния за страната – 7,3 т/кв.км при 274,8 т/кв.км в страната. Образуваните отпадъци също остават сравнително малко – 268 кг/човек годишно при 409 кг/човек в страната. Висок се задържа пък делът на предадените отпадъци за третиране и рециклиране – 95% при 71% в страната.

Изключително нисък остава делът на населението, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (35,5% при 63,9% за страната), както и делът на населението, живеещо в селища с обществена канализация (59,9% при 76,2% в страната).

Култура

Монтана е областта с най-слабо изразен културен живот и през 2019 г. Посещенията на местните театри и кина се повишават, но остават в пъти по-ниски от средните за страната. В театрите са отчетени 88 посещения на 1000 души от населението (при 362 на 1000 души в страната), а в музеите – 155 на 1000 души от населението (при 770 на 1000 души в страната).

През 2019 г. за първи път в областта има кино, а посещенията са 97 на 1000 души – все още много далеч от средните стойности за останалите области (659 на 1000 души).

От 2015 г. насам в областта няма библиотека, която да е достатъчно голяма, за да влиза в официалната статистика на НСИ.

Ключови показатели за област Монтана

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8659	9033	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4507	4507	4644	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9297	10 129	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	45,7	47,4	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	57,3	52,2	48,2	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	9,7	15,3	20,4	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	21,0	25,6	30,3	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	14,4	12,6	10,0	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	11 546	13 048	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1234	1157	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	286	274	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	51,5	67,8	78,0	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	28,4	30,5	28,9	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,1	17,1	17,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	68,8	73,0	71,0	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–13,5	–14,0	–14,5	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–5,0	–5,7	–6,1	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,82	3,95	4,15	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,6	25,2	27,8	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	81	84	90	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	84,7	82,9	81,1	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,3	87,2	88,8	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1224	1505	1443	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,0	12,2	13,1	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,4	6,3	7,7	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	59,6	59,9	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	264	268	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	95,2	95,3	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	97	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	134	82	88	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Пазарджик

▸ Население (2019)	252 776
▸ Територия (кв.км)	4456,9
▸ Брой на населените места	118
▸ Дял на населението в градовете (%)	62,8

Брутният вътрешен продукт и заплатите в област Пазарджик нарастват, но остават значително по-ниски от средните за страната. Резултатът от това е високата бедност на населението в областта. През 2019 г. икономическата активност в област Пазарджик нараства значително и е съпроводена от скок на заетостта и леко увеличаване на безработицата. Предизвикателство за местния пазар на труда остава образователният профил на работната сила. Инвестиционната активност в областта не е особено интензивна. Гъстотата на пътната мрежа, както и делът на първокласните пътища и автомагистралите са по-ниски от средните за страната. Усреднеият размер на местните данъци в общините от област Пазарджик е сравнително нисък. Коефициентите на възрастова зависимост продължават да са по-благоприятни от средните за страната, въпреки че се повишават постоянно през последните години. Представянето на област Пазарджик в сферата на образованието е слабо. Легловата база в областта е сравнително голяма. Престъпленията са сравнително малко, а разкриваемостта им е висока. През последните две години образуваните битови отпадъци са по-малко от средния размер в страната. Същевременно обаче делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, е изключително нисък. Културният живот в област Пазарджик не е особено интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

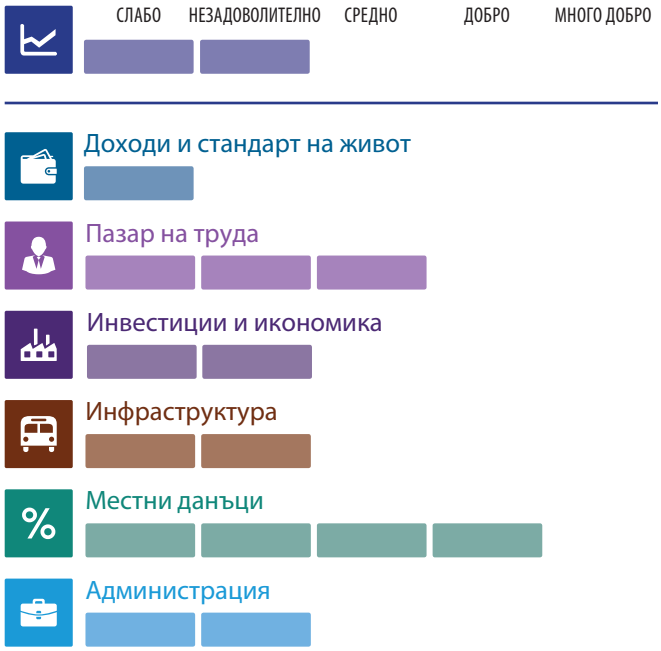

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

След петгодишно колебливо нарастване на брутния вътрешен продукт на човек от населението в област Пазарджик през 2017 и 2018 г. той започва да се повишава бързо и стабилно и достига 9,2 хил. лв., въпреки че остава далеч по-нисък от средния за страната (15,6 хил. лв.). Заплатите също отбелязват сериозен ръст и през 2018 г. са 10,5 хил. лв. при 13,8 хил. лв. в страната. През 2019 г. се наблюдава намаление на доходите в областта и те са 4180 лв. – далеч по-ниски от средните 6013 лв. в страната.

Това води до висока бедност на населението в областта. През 2019 г. делът на хората, живеещи с материални лишения, е 26,5% (при 19,9% в страната), а живеещите под националната линия на бедност са 37,0% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

През 2019 г. икономическата активност в област Пазарджик нараства значително (със 7 пр.п.) и достига средната за страната – 74%. Ръстът е съпроводен от високо нарастване на заетостта и леко повишение на безработицата. През 2019 г. коефициентът на заетост в областта достига 69,1% (при 70,1% в страната), а на безработицата – 5,1% (при 4,2% в страната).

Предизвикателство за местния пазар на труда остава образователният профил на работната сила. Делът на висшисите намалява за втора поредна година и достига 17,5% през 2019 г. (при 28,0% в страната), а населението с основно и по-ниско образование е 22,8% (при 17,6% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношения на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години достига 66,1%, но остава малко по-висок от средния за страната. Това означава, че на всеки 100 души, на които предстои да излязат от работната сила през следващите няколко години, съответстват 66 души, които ще влязат в пазара на труда.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта не е особено интензивна. Броят на предприятията остава нисък – 45 на 1000 души от населението (при 59 на 1000 души в страната) през 2018 г. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи през 2018 г. нарастват с над 1/3, но остават по-ниски от средните за страната – 2237 лв./човек при 2750 лв./човек в страната. При преките чуждестранни инвестиции ръстът през последните години е символичен и относителният им обем остава сравнително нисък – 2020 евро/човек при 3560 евро/човек в страната.

Стойността на произведената продукция в областта продължава да е сравнително ниска – 14,8 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната през 2018 г.

Област Пазарджик изостава и при усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми достига 1195 лв./човек при 1976 лв./човек в страната. В рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Панагюрище.

Инфраструктура

Въпреки разположението на областта и високата гъстота на железопътната мрежа инфраструктурното ѝ развитие е под средното за страната. Гъстотата на пътната мрежа (16,2 км/100 кв.км при 17,9 км/100 кв.км в страната), както и делът на първокласните пътища и автомагистралите (15,2% при 18,6% в страната) са по-ниски от средните за страната и през 2019 г. Качеството на пътищата обаче се повишава (след тригодишно влошаване) и пътната настилка в добро състояние достига 44,4% при 41,4% в страната.

Достъпът до интернет в областта постепенно се повишава, но остава сравнително нисък. През 2019 г. 68,3% от домакинствата в област Пазарджик имат достъп до интернет при 75,1% в страната.

Местни данъци

Усреднеият размер на местните данъци в общините от област Пазарджик е сравнително нисък и през 2020 г. От петте разглеждани местни данъка единствено ставката за прехвърляне на собственост в областта е по-висока, макар и с малко, от средната за страната.

С над 30% по-ниски са местните данъци върху търговията на дребно и върху таксиметровия превоз, а разликата със средните за страната стойности при данъчната ставка върху превозните автомобили е близо 20%.

Администрация

Самооценките на администрацията за развитието на електронното управление и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ в общините в областта почти не отбелязват промяна през 2020 г. и остават значително по-ниски от средните за страната. Оценката за развитието на електронното правителство е 2,80 от 5 т. средно за областта (при 3,22 т. в страната), а за услугите на „едно гише“ – 2,78 от 5 т. (при 3,09 т. в страната).

Сравнително ниска остава оценката и на прозрачността на органите на местното самоуправление – 65,4% при 70,7% за страната през 2020 г. В рамките на областта най-добре по този показател се представят общините Пещера и Панагюрище.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Въпреки че традиционно естественият прираст в област Пазарджик е по-висок от средния за страната, през 2019 г. той вече се изравнява с него и е –6,7‰. Изселването от областта леко намалява и през 2019 г. коефициентът на механичен прираст достига –3,9‰.

Коефициентите на възрастова зависимост продължават да са по-благоприятни от средните за страната, въпреки че се повишават постоянно през последните години. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години в областта достига 138% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 32,6% (при 33,8% в страната) през 2019 г.

Делът на градското население е област Пазарджик остава сравнително нисък – 62,8% при 73,7% в страната. Същевременно обаче гъстотата на населението е с около 1/4 по-висока – 2081 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Представянето на област Пазарджик в сферата на образованието е слабо. Коефициентът на записване в V–VIII клас остава сравнително нисък – 82% при 87% в страната през 2019 г. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование са по-високи от средните.

Относителният брой на преподавателите в основното и средното образование не се повишава спрямо 2018 г., но продължава да е по-висок от средния за страната с 92 преподаватели на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици в страната.

Оценките в областта също са значително по-ниски от средните в страната и през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е 31,3 т. (при 36,3 т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е 4,07 (при 4,20 в страната), а делът на оценките под „среден“ 3,00 е 13,2% (при 8,2% в страната).

Здравеопазване

Относителният брой на общопрактикуващите лекари в областта е близък до средния в страната – един лекар се грижи за средно 1631 души при 1688 души на лекар в страната. При лекарите специалисти областното здравеопазване отбелязва известен недостиг и през 2019 г.

Легловата база в областта е сравнително голяма. В местните многопрофилни болници има 654 легла на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

Детската смъртност продължава да е сравнително висока. Значителен остава и относителният брой на преминалите за лечение болни – 264 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Местните наказателни съдии са сравнително по-натоварени, но правораздаването в областта е относително бързо и през 2019 г. Един съдия от областта разглежда средно по 10,4 дела месечно при 9,1 дела на съдия в страната. Делата, приключили в 3-месечен срок, намаляват, но остават сравнително висок дял – 92% при 90% в страната.

Престъпленията в областта са сравнително малко, а разкриваемостта им е висока. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в област Пазарджик намаляват до около 8,8 на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души в страната). Разкриваемостта им пък се повишава до 61,2% (при 52,1% в страната).

Околна среда

Емисиите на въглероден диоксид в областта продължават да са в пъти по-ниски от средните за страната. През 2018 г. те са 31,3 т/кв.км при 274,8 т/кв.км в страната.

Делът на населението с достъп до обществена канализация почти не се променя през последните години, въпреки че остава малко под средния – 72% при 76% в страната. Много по-ниска пък е свързаността с пречиствателни станции за отпадъчни води – 44% в областта при 64% в страната.

През последните две години образуваните битови отпадъци са по-малко от средния обем в страната. Същевременно обаче делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, е изключително нисък – 13% при 71% в страната.

Култура

Културният живот в област Пазарджик не е особено интензивен. През 2019 г. отново започват да се отчитат посещения в кината, но относителният им брой е сравнително нисък – 190 на 1000 души от населението при 659 на 1000 души в страната. Нисък остава и интересът към местните театри и библиотеки. Посещенията в театрите са 261 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната), а в библиотеките – 321 на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната).

Единственият показател, при който област Пазарджик се представя сравнително добре, са посещенията на музеите. През 2019 г. местните музеи са привлекли 864 посещения на 1000 души от населението (при 770 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Пазарджик

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8123	9213	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4592	4592	4180	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9468	10 513	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	41,4	37,0	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	64,6	63,8	69,1	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	6,2	4,7	5,1	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	22,9	23,2	22,8	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,1	17,8	17,5	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 152	14 754	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1654	2237	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1950	2020	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	67,8	67,8	68,3	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	45,6	41,1	44,4	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	16,3	16,2	16,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	62,4	68,0	65,4	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–7,0	–5,6	–6,7	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–4,1	–4,1	–3,9	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,84	3,95	4,07	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	27,6	30,4	31,3	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	83	92	92	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	84,2	82,5	82,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	84,4	84,7	85,8	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1572	1667	1631	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,4	9,1	8,8	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	11,5	10,8	10,4	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,2	72,3	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	338	339	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	5,4	13,4	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	61	0	190	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	267	246	261	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Перник

▸ Население (2019)	119 190
▸ Територия (кв.км)	2394,2
▸ Брой на населените места	171
▸ Дял на населението в градовете (%)	79,5

През 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Перник нараства двойно по-бързо от средния за страната, въпреки че остава далеч под средното ниво. Заплатите и доходите също се повишават с бързи темпове, което се отразява и на сравнително ниската бедност в областта. През 2019 г. се наблюдава сериозно раздвижване на пазара на труда. Икономическата активност отбелязва сериозен ръст, съпроводен от едновременно повишаване на заетостта и на безработицата. Голямо предизвикателство пред местния пазар на труда остава застаряването на населението. Инвестиционната активност е сравнително слаба. Усреднения размер на местните данъци в общините от област Перник е сравнително нисък. Прозрачността на местната администрация е оценена като сравнително слаба. Общото застаряване на населението в България е особено ясно изразено в област Перник. Коефициентът на естествен прираст е двойно по-нисък от средния. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование остават под средните в страната. Областта е сравнително осигурена с общопрактикуващи лекари, но специалистите са относително малко. Над двойно по-малко са и леглата в местните многопрофилни болници, а Перник е областта с най-нисък относителен брой на преминалите за лечение болни. Натовареността на местните наказателни съдии продължава да е сред ниските в страната, което се отразява на бързината на правораздаване. Значителна част от отпадъците се предават за третиране и рециклиране. Перник е сред областите с най-слаб културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Перник нараства двойно по-бързо от средния за страната (18,3% при 9,3% в страната), въпреки че остава далеч под средното ниво – 9,2 хил. лв. при 15,6 хил. лв. в страната. Заплатите и доходите също нарастват бързо. Средната годишна брутна заплата достига 10,3 хил. лв. (при 13,8 хил. лв. в страната), а през 2019 г. доходите на лице от домакинството нарастват с 12% (при 8% в страната) до 7049 лв. при 6013 лв. в страната. Разликата идва от това, че данните за заплатите са на база място на наемане, а тези за доходите на домакинствата – място на живеене. С други думи, живеещите в Перник и работещи в София (столица) имат положителен ефект върху статистиката за доходите на домакинствата, но не и върху заплатите.

Сравнително високите доходи се изразяват и в относително ниска степен на бедност в областта. През 2019 г. делът на населението, живеещо с материални лишения в област Перник, е 18,8% (при 19,9% в страната), а делът на живеещите под линията на бедност за страната е 14,2% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

През 2019 г. се наблюдава сериозно раздвижване на пазара на труда в областта. Икономическата активност отбелязва сериозен ръст от 7 пр.п. до 79,1%, изпреварвайки значително средната за страната (74,3%). Този скок е съпроводен от едновременно повишаване на заетостта и безработицата. Коефициентът на заетост в област Перник достига 70,9% и за първи път от пет години изпреварва средния за страната (70,1%). Коефициентът на безработица се повишава леко и остава сравнително висок – 8,2% при 4,2% в страната.

Работната сила е представена от сравнително висок дял на хората със средно образование. Докато малко над половината от хората в страната са със средно образование, в област Перник те са почти 2/3, като и висшистите, и тези с основно и по-ниско образование са по-малко.

Голямо предизвикателство пред местния пазар на труда остава застаряването на населението. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години намалява до 47,7%. Така на всеки 100 възрастни, на които предстои да излязат от работната сила през следващите няколко години, отговарят около 48 младежи, които ще се включат в работната сила.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта е сравнително слаба. Близостта ѝ до столицата се отразява както на броя на предприятията, така и на привлечените инвестиции. През 2018 г. в областта функционират 45 предприятия на 1000 души от населението при 59 на 1000 души в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи, както и преките чуждестранни инвестиции са над двойно по-ниски от средните за страната.

Това обяснява и сравнително ниската произведена продукция – 17,5 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната.

Двойно по-малко са и усвоените европейски средства в областта. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1026 лв./човек от населението при 1976 лв./човек в страната.

Инфраструктура

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в област Перник остава значително по-висока от средната за страната и през 2019 г. Делът на автомагистралите и на първокласните пътища остава по-нисък (15,8% при 18,6% в страната), но качеството на пътищата е сравнително добро. Пътната настилка в добро състояние е 46,9% при 41,1% в страната.

Достъпът на домакинствата до интернет в областта нараства, но остава сравнително нисък – 68,8% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Усреднеият размер на местните данъци в общините от област Перник е сравнително нисък и през 2020 г. Нещо повече – и при петте разглеждани данъка средните ставки в областта са по-ниски от средните за страната и нито един не е увеличаван през 2020 г. Годишният данък за таксиметров превоз е с 40% по-нисък – 300 лв. в Перник при 498 лв. в страната. С повече от 20% пък е разликата със средните нива при ставките върху превозните средства и търговията на дребно.

Администрация

Следвайки тенденцията в страната, кадастралната карта в област Перник обхваща все повече територия и вече почти достига 100% през 2019 г.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и на предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават през 2020 г., но остават под средните за страната. По-ниска остава и оценката за прозрачността на местната администрация – 62% при 71% в страната. В рамките на областта най-висока е оценката в община Брезник, а най-ниска – в община Земен.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Общото застаряване на населението в България е особено ясно изразено в област Перник. Докато през последните осем години коефициентът на естествен прираст се движи между –11 и –12‰, през 2019 г. той рязко намалява до –13,1‰ – двойно по-нисък от средния за страната (–6,7‰). Изселването от областта също се повишава, но остава сравнително ниско. Коефициентът на механичен прираст достига –0,9‰.

Застаряването на местното население е видимо от изключително високите коефициенти на възрастова зависимост. През 2019 г. отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 204% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 40,9% (при 33,8% в страната).

Сравнително голяма част от населението на областта живее в градовете (79,5% при 73,7% в страната), но гъстотата на населението остава сравнително ниска (917 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната).

Образование

Делът на записаните в V–VIII клас продължава да е по-висок от средните стойности за страната и се повишава през 2019 г. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование също се повишават, но остават под средните в страната. Второгодниците са 0,46% при 0,89% в страната.

Резултатите на учениците през 2020 г. отново са разнопосочни – сравнително слаби на външното оценяване по математика след VII клас и близки до средните на матурата по български език и литература. Делът на слабите оценки на матурата е по-нисък от средния за страната за втора поредна година.

За трета поредна година през 2019 г. относителният брой на учителите в основното и средното образование в областта нараства и продължава да е над средните стойности с 97 учители на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици в страната.

Въпреки че в областта има университет, студентите в нея са едва един на 1000 души (при 32 на 1000 души в страната). Причина за ниския брой на студентите в областта може да се търси в близостта на Перник до столицата.

Здравеопазване

Делът на здравноосигурените лица в област Перник нараства и през 2019 г. и се задържа над средните за страната нива. Областта е сравнително осигурена с общопрактикуващи лекари (1490 души на лекар при 1688 души на лекар в страната), но лекарите специалисти са относително малко. Над двойно по-малко са и леглата в местните многопрофилни болници. През 2019 г. те са 247 на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната. И през 2019 г. Перник е областта с най-нисък относителен брой на преминалите за лечение болни – 102 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната. Този факт, както и сравнително ограничената леглова база в местните болници, вероятно е свързан с близостта на областта до столицата и с търсенето на здравни грижи именно в големите столични болници.

Ред и сигурност

Натовареността на местните наказателни съдии продължава да е сред ниските в страната. През 2019 г. един съдия в област Перник разглежда средно по 6,3 дела месечно при 9,1 дела на съдия в страната. Това се отразява и на бързината на правораздаване. Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 95% (при 90% в страната), а на висящите – 5% (при 10% в страната).

Относителният брой на регистрираните престъпления в областта е малко по-висок от средния за страната, а разкриваемостта им – малко по-ниска. През 2019 г. в областта са регистрирани 11,8 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души в страната), а разкриваемостта им се повишава до 51,5% (при 52,1% в страната).

Околна среда

Емисиите на въглероден диоксид в областта са относително малко – 175 т/кв.км територия при 275 т/кв.км в страната.

Образуваните битови отпадъци в областта продължават да се повишават и през 2018 г. за първи път от четири години надхвърлят средните за страната нива. В същото време обаче значителна част от отпадъците се предават за третиране и рециклиране – 86% при 71% в страната.

Дяловете на населението с достъп до обществена канализация и на това, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води, остават почти непроменени от началото на десетилетието, като и по двата показателя Перник се класира над средните за страната нива.

Култура

Перник е сред областите с най-слаб културен живот. Интересът към театрите се повишава, но остава значително по-нисък от средните стойности. През 2019 г. в местните театри са отчетени 65 посещения на 1000 души от населението (при 362 на 1000 души в страната). Музеите са привлекли 318 посещения на 1000 души (при 770 на 1000 души в страната), а библиотеките – 234 посещения на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната).

Причината за липсата на интензивен културен живот в областта отново може да се отдаде на близостта на областта до столицата.

Ключови показатели за област Перник

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7735	9153	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	6269	6269	7049	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9321	10 321	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	11,9	14,2	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,5	66,7	70,9	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	7,2	7,5	8,2	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	10,5	12,4	13,4	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,9	23,8	21,4	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	14 977	17 525	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1055	1109	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1658	1647	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	67,9	67,7	68,8	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,7	46,7	46,9	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	24,0	24,0	23,8	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	54,2	63,0	61,8	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–12,4	–11,9	–13,1	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	1,4	–0,7	–0,9	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,03	4,04	4,13	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,8	29,6	28,7	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	86	90	93	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	90,5	90,7	91,6	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	89,7	91,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1415	1502	1490	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,9	13,7	11,8	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,5	4,9	6,3	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	79,1	79,4	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	416	472	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100,0	86,3	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	0	0	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	61	15	65	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Плевен

▸ Население (2019)	236 305
▸ Територия (кв.км)	4653,3
▸ Брой на населените места	123
▸ Дял на населението в градовете (%)	66,9

Въпреки че и през 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Плевен нараства значително, размерът му все още е сравнително нисък. При пазарът на труда не се забелязва сериозно раздвижване. Инвестиционната активност в областта е сравнително ниска. Плевен е сред областите с най-малко преки чуждестранни инвестиции, но се представя добре по отношение на усвояването на европейски средства. На фона на сравнително ниското икономическо развитие област Плевен поддържа близко до средното за страната местно данъчно облагане, което обаче е чувствително по-високо от средното в Северозападна България. Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление намалява, но остава по-висока от средната в страната. Застаряването на населението в област Плевен става с още по-бързи темпове в сравнение с останалата част на страната. Областта не се представя добре по показателите, оценяващи образованието. Плевен е една от малкото области в страната, в които през последните години се наблюдава трайно увеличение на броя на студентите. В сферата на здравеопазването областта се нарежда на първо място в страната. Именно Плевен е областта с най-висок брой на лекари и на легла в многопрофилните болници. Натоварността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци нараства. Културният живот в област Плевен се характеризира със сравнително ниска интензивност.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

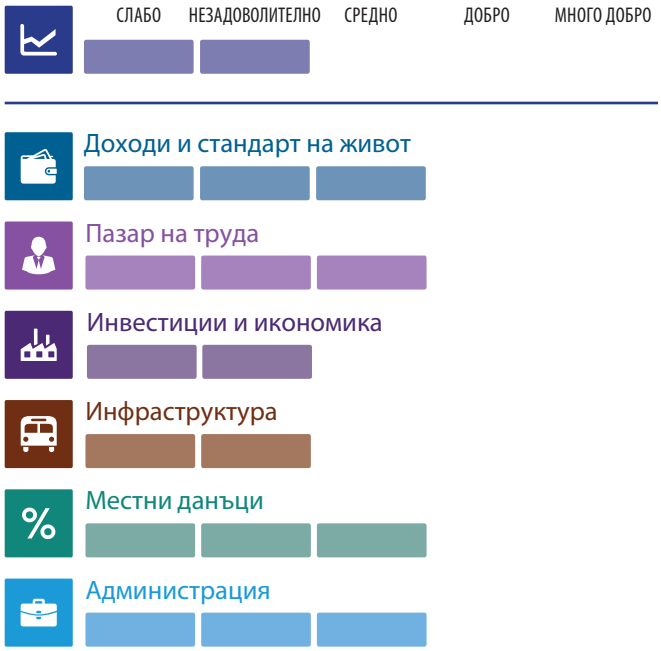

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки че и през 2018 г. брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Плевен нараства значително (11,6% при 9,3% за страната), размерът му все още е сравнително нисък – 8,8 хил. лв. при 15,6 хил. лв. в страната. Заплатите също нарастват относително бързо и достигат 10,5 хил. лв. при 13,8 хил. лв. в страната. Задържане на нивата се вижда при доходите на лице от домакинство и ръстът им през 2019 г. е едва 2% (при 8% в страната), достигайки до 5893 лв. годишно на лице от домакинството, но нивото им за първи път от десетилетие остава под средното за страната (6013 лв.).

Делът на населението, живеещо с материални лишения, остава над средния за страната и през 2019 г. Същевременно обаче делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, се свива и става по-нисък от средния за страната – съответно 20,4% в областта при 22,6% в страната.

Пазар на труда

При пазара на труда не се забелязва сериозно раздвижване през 2019 г. Икономическата активност нараства слабо и остава сравнително ниска, достигайки 71,1% при 74,3% в страната. Нарастването на икономическата активност е съпроводено от едновременно намаляване и на заетостта, и на безработицата. Коефициентът на заетост се свива с 1 пр.п. до 63,2% и още повече се отдалечава от средните за страната 70,1%. Безработицата пък остава сравнително висока – 7,9% при 4,2% в страната.

През последните няколко години образователната структура на работната сила в област Плевен остава сравнително неблагоприятна и дори се забелязва леко влошаване на показателите. През 2019 г. делът на висшистите в областта намалява до 23% (при 28% в страната), а делът на работната сила с основно и по-ниско образование се повишава до 21% (при 18% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда е и застаряването на населението на област Плевен. Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 61,5% (при 65,9% в страната).

Инвестиции и икономика

Относителният брой на предприятията в областта нараства и въпреки че е сравнително висок в рамките на Северозападния район, остава значително по-нисък от средния за страната с 41 предприятия на 1000 души при 59 на 1000 души в страната.

Инвестиционната активност в областта през 2018 г. е сравнително ниска. Плевен е сред областите с най-малко преки чуждестранни инвестиции, които намаляват спрямо предходната година, достигайки 524 евро/човек от населението – близо седем пъти по-ниско ниво от средните за страната 3560 евро/човек. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават, но остават сравнително ниски – 1722 лв./човек при 2750 лв./човек в страната.

Стойността на произведената в областта продукция се повишава значително, достигайки 13,0 хил. лв./човек, но остава двойно по-ниска от средната за страната (25,9 хил. лв./човек).

Област Плевен се представя сравнително добре по отношение на усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 1930 лв./човек от населението (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Белене.

Инфраструктура

Областта се характеризира с по-ниска от средната гъстота на пътната мрежа, но с по-висока гъстота на железопътните линии. През нея все още не преминава магистрален път, а първокласните пътища формират едва 12,2%. Качеството на пътищата се повишава през 2019 г., като делът на пътищата в добро състояние достига 36,5% от пътната настилка, но все още е сравнително ниско (41,4% в страната).

Повишение има и в достъпа на домакинствата от областта до интернет и той достига 71,7%, също изоставайки от средните нива от 75,1% в страната през 2019 г.

Местни данъци

На фона на сравнително ниското икономическо развитие област Плевен поддържа сравнимо със средното за страната местно данъчно облагане, което обаче е чувствително по-високо от средното в Северозападна България.

През 2020 г. две от разглежданите ставки в областта дори са по-високи от средните за страната. С близо 50% по-високо е усредненото ниво на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица, а с 5% по-висок е налогът върху прехвърлянето на собственост върху недвижим имот. С около 1/4 пък по-ниски са данъците върху търговията на дребно и върху таксиметровия превоз.

Администрация

През 2020 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ са значително по-ниски от средните за страната.

Оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление намалява, но остава по-висока от средната в страната – 71,8% при 70,7% в страната. В рамките на областта като най-прозрачни се открояват общините Долна Митрополия и Червен бряг (с оценки над 80%).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Застаряването на населението в област Плевен става още по-бързо в сравнение с останалата част на страната през 2019 г. Коефициентът на естествен прираст продължава да намалява за трета поредна година и достига –11,0‰ (при –6,7‰ в страната). Изселването от областта също се повишава и коефициентът на механичен прираст намалява до –6,1‰.

Тези процеси се отразяват силно неблагоприятно на възрастовите зависимости в областта. През 2019 г. коефициентът на възрастова зависимост като отношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години, достига 188% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 43,9% (при 33,8% в страната).

Делът на населението в градовете в областта остава сравнително нисък – 66,9% (при 73,7% в страната), както и гъстотата му – 1077 души/кв.км (при 1510 души/кв.км в страната).

Образование

Област Плевен не се представя добре по показателите, оценяващи образованието. Делът на записаните в V–VIII клас намалява през 2019 г., въпреки че остава малко по-висок от средния за страната. Делът на второгодниците продължава да намалява и за първи път през последните седем години е под средното ниво за страната. Делът на напусналите основното и средното образование пък се повишава за втора поредна година през 2018 г. и вече е значително над средните – 3,6% при 2,9% в страната. Повишава се броят на учителите в областта и за трета поредна година е чувствително по-висок от средните стойности.

Представянето на учениците от област Плевен остава слабо и през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 28,8 т. при 36,3 т. в страната. Успехът на матурата по български език и литература пък е 4,00 при 4,20 в страната, а делът на слабите оценки – 13% при 8% в страната.

Плевен е една от малкото области в страната, в които през последните години се наблюдава трайно увеличение на броя на студентите. През 2019 г. той достига 15 на 1000 души от населението, но остава двойно по-нисък от средния за страната.

Здравеопазване

Плевен е област със силни традиции в сферата на здравеопазването. Делът на здравноосигурените продължава да се повишава и е по-висок от средния за страната. Именно Плевен е областта с най-висок относителен брой и на общопрактикуващите лекари, и на лекарите специалисти. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1212 души от населението при 1688 души на лекар в страната.

Плевен е и областта с най-висок брой на леглата в болниците. През 2019 г. той продължава да се повишава и достига около 931 легла на 100 хил. души от населението при 550 легла на 100 хил. души в страната.

Относителният брой на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници е висок. През 2019 г. той е 269 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване. През 2019 г. един съдия от област Плевен разглежда средно по 7,7 дела месечно при 9,1 дела месечно на съдия в страната. Делата, приключили в 3-месечен срок, в областта са 94% при 90% в страната.

През последното десетилетие броят на престъпленията в областта като цяло е по-висок от средния за страната, но след втора поредна година на значително намаление той почти достига средния. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 11,7 на 1000 души от населението при 11,1 на 1000 души в страната. Разкриваемостта на престъпленията пък се повишава и достига 55,5% при 52,1% в страната.

Околна среда

Относителният обем на емисиите на въглероден диоксид в област Плевен остава в пъти по-нисък от средния за страната и през 2018 г. В населени места с обществена канализация живее 56,8% от населението на областта, като 53,1% от него е свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води. И по двата показателя се наблюдава силно изоставане от средните нива за страната – съответно 76,2 и 63,9%.

За трета поредна година обемът на образуваните битови отпадъци в областта се повишава значително, но остава под средните за страната стойности през 2018 г. Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци нараства и достига 90% при 71% в страната.

Култура

Културният живот в област Плевен се характеризира със сравнително ниска интензивност и през 2019 г. Единствено музеите постигат по-висока посещаемост от средната за страната – 854 посещения на 1000 души население при 770 на 1000 души в страната.

Интересът към местните библиотеки изостава почти двойно от средните стойности – посещенията са 310 на 1000 души при 683 на 1000 души в страната. С около 1/3 по-малък пък е относителният брой на посещенията на кина и театри.

Ключови показатели за област Плевен

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7884	8795	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5774	5774	5893	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9401	10 461	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	30,3	20,4	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,7	64,4	63,2	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	10,5	8,2	7,9	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	19,4	18,8	20,8	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	24,5	24,1	23,1	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	11 553	13 009	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1388	1722	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	920	524	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	56,9	63,6	71,7	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	36,7	33,6	36,5	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,1	17,1	17,1	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	71,6	75,0	71,8	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–10,2	–10,8	–11,0	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–5,8	–5,0	–6,1	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,71	3,94	4,00	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,4	26,8	28,8	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	92	93	97	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	89,2	88,6	87,0	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	90,0	90,3	91,9	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1129	1205	1212	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	16,3	13,0	11,7	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	9,4	9,4	7,7	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	56,6	56,8	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	344	391	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	87,1	89,7	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	509	434	452	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	157	206	258	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Пловдив

▸ Население (2019)	666 801
▸ Територия (кв.км)	5972,9
▸ Брой на населените места	212
▸ Дял на населението в градовете (%)	75,8

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив е седмият най-висок в страната. Доходите на домакинствата нарастват сравнително бързо. Заетостта остава относително висока, а безработицата – ниска. Броят на предприятията, подобно на размерите на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и на произведената продукция, се изравняват със средните за страната. Инфраструктурното развитие в областта получава много добра оценка. Както при повечето сравнително развити икономически области, нивото на местното данъчно облагане в област Пловдив е относително високо и през 2020 г. Развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ остават значително по-ниски от средните за страната. Пловдив е и една от седемте области, които успяват да привличат население. Учениците от областта показват добри резултати и през 2020 г. Тя е сред областите с най-голям относителен брой на лекари и легла в болниците. Натовареността на наказателните съдии в областта е висока, но това не пречи на бързината на правораздавателния процес. Броят на престъпленията е сравнително нисък, а разкриваемостта им – относително висока. Съсредоточаването на населението в градовете пък предопределя сравнително високите дялове на населението с достъп до канализация. Посещенията на местните театри и музеи остават сравнително малко.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СЛАБО | НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО | СРЕДНО | ДОБРО | МНОГО ДОБРО

- Доходи и стандарт на живот
- Пазар на труда
- Инвестиции и икономика
- Инфраструктура
- Местни данъци
- Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

СЛАБО | НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО | СРЕДНО | ДОБРО | МНОГО ДОБРО

- Демография
- Образование
- Здравеопазване
- Ред и сигурност
- Околна среда
- Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Пловдив продължава да нараства с темп, подобен на средния за страната. През 2018 г. той достига 13,1 хил. лв. и е седмият най-висок в страната при 15,6 хил. лв. средно за България. Брутните заплати в областта също нарастват стабилно до 11,8 хил. лв. годишно при 13,8 хил. лв. в страната. По-бърз растеж се наблюдава при доходите на домакинствата и през 2019 г. те стават по-високи от средните – 6163 лв./лице от домакинството на година при 6013 лв. в страната.

Нивото на бедност в областта се повишава и през 2019 г. е по-високо от средното за страната. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е 24,9% (при 19,9% в страната), а на населението, живеещо под националната линия на бедност – 22,7% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

През последните няколко години икономическата активност в област Пловдив расте колебливо и през 2019 г. вече изостава от средното ниво в страната с коефициент от 72,7% при 74,3% в страната. Въпреки това заетостта остава сравнително висока, а безработицата – ниска. Коефициентът на заетост достига 70,3% (при 70,1% за страната), а този на безработицата – 2,4% (при 4,2% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда остава образованието на работната сила. През 2019 г. то се подобрява, но все още е малко по-неблагоприятно от средното за страната. Делът на висшистите в областта достига 26% (при 28% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование – 20% (при 18% в страната). Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е малко по-благоприятен от средния – 68% спрямо 66% в страната.

Инвестиции и икономика

Относителният брой на предприятията в област Пловдив нараства и през 2018 г. се изравнява със средния за страната (59 на 1000 души от населението). Почти равни със средното ниво за страната са и разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (близо 2800 лв./човек) и на произведената продукция (около 25,8 хил. лв./човек).

Преките чуждестранни инвестиции нарастват бавно и през 2018 г. достигат 2861 евро/човек от населението при 3560 евро/човек в страната. Въпреки това областта е на седмо място в страната с най-голям относителен обем на чуждите инвестиции.

Област Пловдив изостава и при усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1494 лв./човек от населението при 1976 лв./човек в страната. В рамките на областта най-много европейски средства усвояват общините Хисаря и Кричим.

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие в областта получава много добра оценка. Гъстотата на пътната мрежа е близка до средната в страната, но гъстотата на железопътната мрежа значително я превъзхожда с 5,4 км линии на 100 кв.км територия при 3,6 км в страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в област Пловдив е 17,5% при 18,6% в страната през 2019 г. Качеството на пътищата в областта е сравнително добро – 48,7% от пътната настилка е в добро състояние при 41,4% в страната.

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и отново е доста над средните за страната стойности – 80,7% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Както при повечето сравнително развити икономически области, нивото на местното данъчно облагане в област Пловдив е относително високо и през 2020 г. Най-голяма се запазва разликата при ставката върху таксиметровия превоз. Усредненото ѝ ниво в общините от областта е 548 лв. годишно при 498 лв. в страната.

При останалите разглеждани данъци превесът на налога в област Пловдив е в рамките на 2–3%.

Администрация

След няколко години на застой през 2019 г. покритието на кадастралната карта в област Пловдив се повишава рязко от 34 до 95% и дори изпреварва средните стойности за страната (91%).

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2020 г. се задържат на миналогодишното ниво и остават значително по-ниски от средните за страната. Електронното правителство е оценено с 2,7 от 5 т. (при 3,2 т. в страната). Точно толкова е и оценката на услугите на „едно гише“ (при 3,1 т. в страната).

За първи път от пет години оценката на прозрачността в работата на местната администрация намалява и остава под средното за страната ниво със 70,1% при 70,7% в страната. В рамките на областта най-високи оценки получават общините Първомай, Асеновград и Пловдив, а най-ниски – Стамболийски и Калояново.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Въпреки всеобщото застаряване в страната област Пловдив се представя сравнително добре. Коефициентът на естествен прираст продължава леко да се увеличава, но остава под средния за страната със стойност от –5,3‰ при –6,7‰ в страната през 2019 г. Пловдив е и една от седемте области, които успяват да привличат население. През 2019 г. коефициентът на механичен прираст се задържа на ниво от 3,1‰, което е най-високата му стойност от поне две десетилетия.

Тези процеси водят до сравнително благоприятни коефициенти на възрастова зависимост и през 2019 г. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години в областта е 142% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 33% (при 34% в страната).

Относително голяма част от населението живее в градовете, като през 2019 г. делът на градското население достига 76% (при 74% в страната). След столицата и област Сливен област Пловдив е и с най-гъсто населени селища с 2504 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Представянето на областта в сферата на образованието е оценено като добро. Предизвикателство пред основното и средното образование остава ниският относителен дял на учителите въпреки нарастването му и през 2019 г. Проблем са и сравнително високите дялове на второгодниците и на напусналите основното и средното образование, макар че и там се наблюдава подобрение в последните данни.

Учениците от област Пловдив показват добри резултати и през 2020 г. Средният успех по математика след VII клас е малко по-висок от този в страната, а средната оценка на матурата по български език и литература е значително по-висока – 4,33 (при 4,20 в страната); слабите оценки са 7,4% (при 8,2% в страната).

Пловдив е сред областите с утвърдени традиции във висшето образование. Броят на студентите в областта е третият най-висок в страната (след този в столицата и област Велико Търново).

Здравеопазване

Област Пловдив е сред областите с най-голям брой на лекари и легла в болниците. През 2019 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно на 1588 души от населението (при 1688 души на лекар в страната). Индексът на достъп до лекари специалисти също е значително по-благоприятен от средния за страната. В местните многопрофилни болници легловата база възлиза на 786 легла на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

През 2019 г. преминалите болни през многопрофилните болници в областта достигат 338 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Коефициентът на детска смъртност в областта намалява през 2019 г. и е под средния за страната.

Ред и сигурност

Натовареността на наказателните съдии в област Пловдив е втората най-висока в страната (след тази в столицата), но това не пречи на бързината на правораздавателния процес (за разлика от столицата). През 2019 г. един местен съдия разглежда средно по 11,4 дела месечно при 9,1 дела на съдия в страната. Същевременно делът на делата, приключили в 3-месечен срок, е 94% при 90% в страната.

Броят на престъпленията в областта е сравнително нисък, а разкриваемостта им – относително висока. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността намаляват до 8,3 на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души в страната), а разкриваемостта се увеличава значително (с 9 пр.п.) до 57,3% при 52,1% в страната.

Околна среда

Емисиите на въглероден диоксид в област Пловдив остават двойно по-ниски от средните за страната. През 2018 г. парниковите емисии са 123 т/кв.км при 275 т/кв.км в страната. Съсредоточаването на населението в градовете пък предопределя сравнително високите дялове на населението с достъп до канализацията, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води (67% при 64% в страната), и на живеещите в селища с достъп до обществена канализация (82% при 76% в страната).

Образуваните битови отпадъци в областта намаляват за втора поредна година, но обемът им остава сравнително висок. През 2018 г. той достига 446 кг/човек годишно при 409 кг/човек в страната. Същевременно делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, също се увеличава (до 67%), но остава под средните стойности за страната (71%).

Култура

Посещенията в местните театри, музеи, кина и библиотеки са под средните нива в страната и през 2019 г. При посещенията на музеите се наблюдава най-голям ръст (с 28%) и те са 575 на 1000 души от населението при 770 на 1000 души в страната. Посещенията на библиотеките също се повишават, но с малко, и остават над двойно по-ниски от средните за страната.

Ключови показатели за област Пловдив

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	12 112	13 141	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5093	5093	6163	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 771	11 780	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	19,9	22,7	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,1	69,9	70,3	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	4,7	3,6	2,4	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	18,9	20,3	20,2	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	26,7	27,0	26,0	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	24 260	25 792	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2511	2790	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2825	2861	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	76,2	74,4	80,7	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	48,7	50,3	48,7	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,1	17,1	17,1	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	70,2	75,0	70,1	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–5,1	–5,2	–5,3	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	2,5	3,1	3,1	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,19	4,25	4,33	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	29,7	34,7	36,7	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	77	78	84	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	89,3	88,6	87,8	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,1	87,1	87,6	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1452	1571	1588	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,3	8,6	8,3	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	11,9	11,0	11,4	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	81,4	81,6	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	526	446	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	41,7	66,8	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	997	874	373	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	232	243	232	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Разград

▸ Население (2019)	110 789
▸ Територия (кв.км)	2639,7
▸ Брой на населените места	103
▸ Дял на населението в градовете (%)	47,1

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Разград расте по-бавно от средните нива. Изоставането на икономиката и доходите се отразява и на равнището на бедност. През 2019 г. се наблюдава сериозно раздвижване на пазара на труда, въпреки че областта все още не може да навакса значителното изоставане. Инвестиционната активност остава ниска. Инфраструктурното развитие на областта се оценява като слабо. Делът на пътната настилка в добро състояние е най-ниският в страната. Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Разград е по-ниско от средното за страната и през 2020 г. Оценката за прозрачността на местната администрация остава сравнително висока. Разград е една от трите области с под 50% от населението, живеещо в градовете. Представянето на областта в сферата на образованието е незадоволително. Резултатите на учениците са сравнително ниски и през 2020 г. Разград е сред областите с най-висок недостиг на лекари. Въпреки че натовареността на съдиите е близка до средната за страната, бързината на правораздаване е по-висока. Областта се нарежда на последно място по отношение на показателите за околна среда. Разград е областта с най-висок относителен обем на образуваните битови отпадъци, а делът на предадените за третиране и рециклиране е изключително нисък. Интересът към местните театри продължава да е сравнително висок.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

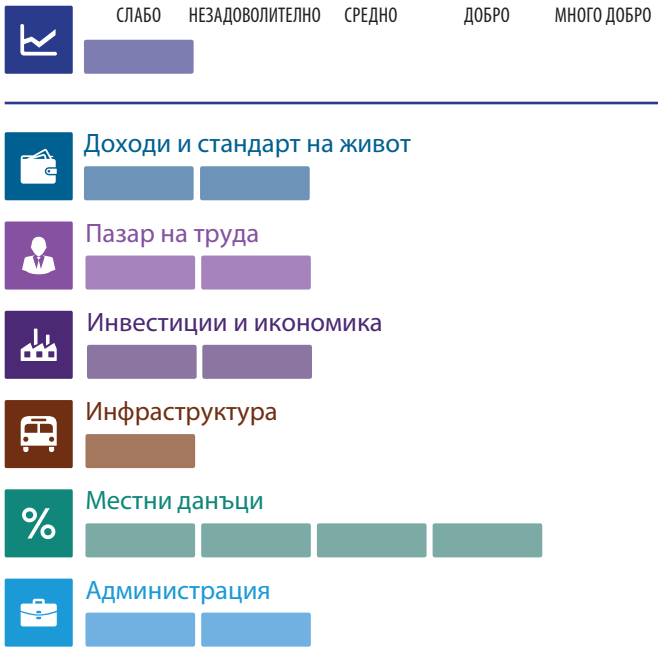

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Разград расте по-бавно от средния темп за страната и през 2018 г. достига 9,7 хил. лв. при 15,6 хил. лв. в страната. Брутните заплати в областта нарастват със средния за страната ръст, но остават относително ниски – 11,6 хил. лв. годишно при 13,8 хил. лв. в страната. През 2019 г. се наблюдава голям скок на доходите на домакинствата и те достигат 5420 лв./лице при 6013 лв./лице в страната.

Изоставането на икономиката и на доходите се отразява и на равнището на бедност в област Разград. Делът на населението, живеещо с материални лишения, през 2019 г. е 35,8% (при 19,9% в страната), а населението, живеещо под националната линия на бедност, е 28,0% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

През 2019 г. се наблюдава сериозно раздвижване на пазара на труда, въпреки че все още не може да се навакса значителното изоставане на областта. Икономическата активност се повишава с 8,2 пр.п. и достига 71,4% (при 74,3% в страната), като това е съпроводено както с повишаване на заетостта, така и с намаляване на безработицата. Коефициентът на заетост достига най-високото си ниво от поне две десетилетия и е 61,8%, но остава доста под средното ниво за страната (70,1%). Коефициентът на безработица също намалява до рекордни нива – 9,6%, но остава над двойно по-висок от средния за страната (4,2%).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава силно влошената образователна структура на работната сила. Делът на населението с основно и по-ниско образование е 31,6% (при 17,6% в страната), а на висшистите – 18,8% (при 28,0% в страната) през 2019 г.

Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години намалява до 64,2% при 65,9% в страната.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта и през 2018 г. остава ниска. Разград е сред областите с най-малък брой на предприятията – 38 на 1000 души от населението при 59 на 1000 души в страната. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи остават значително по-ниски от средните, въпреки че нарастват и достигат 1780 лв./човек при 2750 лв./човек в страната. Размерът на преките чуждестранни инвестиции остава над двойно по-нисък от средния – 1564 евро/човек при 3560 евро/човек в страната.

След тригодишен ръст произведената продукция на човек от населението в областта намалява и през 2018 г. е 15,6 хил. лв. при 25,9 хил. лв. в страната.

Повишаване се наблюдава при усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 1568 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта най-високо е усвояването в общините Исперих и Кубрат.

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие на област Разград се оценява като слабо и през 2019 г. Гъстотата на железопътната мрежа е сходна със средната в страната, а тази на пътната мрежа – по-висока. Същевременно обаче делът на автомагистралите и първокласните пътища в областта е едва 11,1%. През 2019 г. пътната настилка в добро състояние е 17,6%, което е най-ниското ниво за областта и чувствително изостава от средни 41,4% в страната.

Достъпът до интернет на домакинствата се увеличава и достига 69,5%, въпреки че остава по-нисък от средния за страната от 75,1%.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Разград е по-ниско от средното за страната и през 2020 г. Сред разглежданите пет местни данъка единствено налогът върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица в област Разград е по-висок, макар и с малко, от средния за страната.

Значително по-ниски от средните в страната пък са местните данъци върху търговията на дребно и върху таксиметровия превоз – с по около 30–35%. С 5–10% по-ниски са местните данъци върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост.

Администрация

Самооценките на местните администрации за развитие на електронното управление и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ в област Разград остава значително под средните за страната нива и дори намаляват през 2020 г.

Понижава се и оценката за прозрачността на органите на местното самоуправление, но остава по-висока от средното ниво със стойност от 73,2% през 2020 г. в сравнение със 70,7% в страната. В рамките на областта най-добре по този показател се представя община Разград с резултат от 84%.

Подобно на ръста в цялата страна, обхватът на кадастралната карта се повишава значително през 2019 г. и вече обхваща 96% от територията на областта (при 91% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

През последните пет години естественият прираст се движи в рамките на около –8 до –9‰. През 2019 г. той е точно –9‰ при –6,7‰ в страната. Областта губи население и заради изселване. Въпреки че за трета поредна година коефициентът на механичен прираст се повишава, той остава сравнително висок със стойност от –3,9‰ през 2019 г. Тези процеси се изразяват и в постоянно влошаване на коефициентите на възрастова зависимост. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 162% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 34,2% (при 33,8% в страната).

Разград е една от трите области с под 50% от населението, живеещо в градовете (заедно с областите Кърджали и Силистра). През 2019 г. 47,1% от населението е градско. Гъстотата му също е сравнително ниска – 837 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Представянето на областта в сферата на образованието е незадоволително. Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование намаляват, но докато второгодниците са сравнително малко, делът на напусналите остава относително висок.

Резултатите на учениците от област Разград са сравнително ниски и през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 31,1 т. при 36,3 т. в страната. Успехът на матурите по български език и литература е 4,02 при 4,20 в страната, а делът на слабите оценки е 12% при 8% в страната.

Относителният брой на учителите в основното и средното образование в областта се повишава и през 2019 г. и остава по-висок от средния за страната.

Висше образование в областта се предлага единствено от филиала на Русенския университет, което обяснява ниския брой студенти – през 2019 г. са отчетени едва двама студенти на 1000 души население при 32 на 1000 души в страната.

Здравеопазване

Делът на здравноосигурените лица в областта продължава да се повишава и изпреварва значително средните нива за страната и през 2019 г. В същото време Разград е сред областите с най-голям недостиг на лекари – както общопрактикуващи, така и специалисти. През 2019 г. един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2172 души от населението (при 1688 души на лекар в страната).

Относителният брой на леглата в местните многопрофилни болници се повишава за поредна година, но остава сравнително нисък – 505 легла на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

Нисък остава и броят на преминалите за лечение болни – 206,5 на 1000 души от населението при 253,7 на 1000 души в страната.

Коефициентът на детска смъртност остава сравнително висок.

Ред и сигурност

Въпреки че натовареността на съдиите в област Разград е близка до средната за страната, бързината на правораздаване е по-висока. През 2019 г. един съдия разглежда 9,2 наказателни дела на месец (при 9,1 дела на съдия в страната), а приключилите в 3-месечен срок дела са 95% (при 90% в страната).

Броят на престъпленията в областта е сравнително нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 9,9 на 1000 души от населението при 11,1 на 1000 души в страната. Разкриваемостта на престъпленията намалява до 70%, но остава значително над средното за страната ниво от 52%.

Околна среда

Разград се нарежда на последно място сред всички области по отношение на показателите за околна среда през 2018 г. Заради ниската концентрация на населението в урбанизираните райони областта е сред най-слабо представилите се по дял на населението с достъп до канализацията, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води – 42% (при 64% в страната), както и по дял на населението в селища с обществена канализация – също 42% (при 76% в страната).

Разград е областта с най-висок обем на генерирания боклук. Образуваните битови отпадъци достигат 529 кг/човек годишно (при 409 кг/човек в страната), от които едва 9% се предават за третиране и рециклиране (при 71% в страната).

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата са 50 т/кв.км при 275 т/кв.км за страната.

Култура

Интересът към местните театри продължава да е сравнително висок. През 2019 г. посещенията отново се повишават и достигат 434 на 1000 души от населението при 362 на 1000 души в страната.

Увеличения на посещаемостта през 2019 г. се наблюдават и при останалите показатели в тази категория, въпреки че относителният им брой (на 1000 души от населението) остава под средния за страната. Посещенията на музеите са 563 (при 770 в страната), на библиотеките – 415 (при 683 в страната), а на кината – 106 (при 659 в страната).

Ключови показатели за област Разград

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8985	9709	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4408	4408	5420	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 453	11 569	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	24,2	28,0	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,8	56,2	61,8	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,0	11,1	9,6	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	38,8	36,6	31,6	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,5	20,0	18,8	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	16 992	15 560	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1606	1780	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1331	1564	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	57,6	63,3	69,5	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	32,4	21,2	17,6	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	19,2	19,2	19,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	67,4	76,0	73,2	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–9,3	–8,7	–9,0	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–5,5	–4,5	–3,9	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,74	3,80	4,02	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	25,7	30,1	31,1	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	84	88	92	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	88,8	88,2	85,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	93,0	94,3	96,5	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	2121	2306	2172	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,9	10,6	9,9	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,9	9,4	9,2	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	41,9	41,9	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	459	529	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	4,9	8,5	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	5	98	106	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	366	416	434	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Русе

▸ Население (2019)	215 477
▸ Територия (кв.км)	2803,4
▸ Брой на населените места	83
▸ Дял на населението в градовете (%)	78,2

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Русе нараства, но с чувствително по-нисък темп, и областта все повече изостава от средните стойности за страната. Нивата на бедност в областта са подобни на средните за страната. Икономическата активност се повишава бавно, но стабилно през последните години, придружена с ръст на заетостта и намаляване на безработицата. Инвестиционната активност в област Русе се приближава до средната за страната. Инфраструктурното развитие на областта се категоризира като добро. Средното ниво на данъчната тежест е сравнително ниско. Област Русе отбелязва огромно подобрение в оценката на администрацията и се нарежда сред първенците в страната. Населението продължава да намалява едновременно заради ниския естествен прираст и заради изселването от областта. Русе е сред областите с най-висока степен на урбанизация. Представянето на учениците от областта се приближава до средното за страната и през 2020 г. Здравеопазването в област Русе продължава да страда от липса на лекари. Въпреки че местните наказателни съдии са сравнително натоварени, бързината на правораздаването не страда от това. Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в областта са двойно по-ниски от средните за страната. Делът на предадените за третиране и рециклиране битови отпадъци остава изключително нисък. Културният живот в област Русе е сравнително интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в област Русе нараства, но увеличението му е чувствително по-ниско и областта все повече изостава от средните стойности за страната. Докато преди две десетилетия той е бил около 12–13% по-нисък от средния, през 2018 г. достига 11,8 хил. лв. при 15,6 хил. лв. в страната и разликата вече е 25%. При размера на заплатите ситуацията е почти идентична и през 2018 г. средната брутна заплата в областта достига 11,2 хил. лв. годишно при 13,8 хил. лв. в страната.

За трета поредна година доходите на домакинствата в областта са под средните за страната и ръстът им през 2019 г. също е по-нисък.

Нивата на бедност в областта през 2019 г. са подобни на средните за страната. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 22% (при 23% в страната), а на живеещите с материални лишения – 25% (при 20% в страната).

Пазар на труда

Икономическата активност в област Русе се повишава бавно, но стабилно през последните години, придружена с ръст на заетостта и намаляване на безработицата. През 2019 г. коефициентът на икономическа активност е 72,7% при 74,3% в страната. Коефициентът на заетост почти се изравнява със средните стойности – 69,6% при 70,1% в страната, а коефициентът на безработица от десетилетие е по-нисък от средния и през 2019 г. достига 3,1% при 4,2% в страната.

Образователният профил на работната сила в областта е значително по-добър от средния за страната. Делът на висшистите достига 31% (при 28% в страната), а на хората с основно и по-ниско образование – 11% (при 18% в страната).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава застаряването на населението. През 2019 г. коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години е 59% при 66% в страната.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в област Русе се приближава до средната за страната през 2018 г. Броят на предприятията нараства и достига 54 на 1000 души от населението (при 59 на 1000 души в страната). След двугодишно намаление на разходите за дълготрайни материални активи през 2018 г. те отново нарастват и са 1948 лв./човек (при 2750 лв./човек в страната). За първи път от пет години се наблюдава и скок на преките чуждестранни инвестиции и те достигат 1964 евро/човек (при 3560 евро/човек в страната).

Произведената продукция нараства по-бавно от средния темп за страната и остава под средните стойности. Относителният ѝ обем достига 23,2 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната.

Изоставане има и при усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 1558 лв./човек (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта най-много европейски средства усвоява община Бяла.

Инфраструктура

Инфраструктурното развитие на област Русе се категоризира като добро. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е по-висока от средната за страната. Същото се отнася и за дела на автомагистралите и първокласните пътища – 21,6% при 18,6% в страната през 2019 г. Проблем остава качеството на пътищата – едва 11,5% от пътната настилка е в добро състояние (при 41,4% в страната).

Достъпът до интернет на домакинствата в областта се повишава, достигайки 84,4% през 2019 г. при 75,1% в страната.

Местни данъци

За разлика от по-голямата част от областите със сходен социално-икономически профил средното ниво на данъчната тежест в област Русе е сравнително ниско. Единственият от разглежданите данъци, чиято усреднена ставка е по-висока от средната за страната, е патентният данък за търговия на дребно.

С около 15% по-ниски от средните пък са местните данъци върху превозните средства и върху прехвърлянето на собственост.

Администрация

Област Русе отбелязва огромно подобрение в оценката на администрацията и се нарежда сред първенците в страната.

През 2020 г. самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителството и предоставянето на услуги на „едно гише“ се повишават и изпреварват значително средните за страната. Голям е и ръстът на прозрачността на органите на местното самоуправление. През 2020 г. рейтингът се повишава с 6 пр.п. до 71,4% и изпреварва средното ниво в страната. В рамките на областта най-висок резултат има община Русе.

Заедно с повишаването на покритието на кадастралната карта в страната кадастърът в областта покрива все по-голяма част от територията ѝ, достигайки 95,5% през 2019 г. при 91,4% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Населението на Русе продължава да намалява едновременно заради ниския естествен прираст и заради изселването от областта. През 2019 г. коефициентът на естествен прираст намалява до –10,2‰ (при –6,7‰ в страната), а на механичен прираст – до –4,1‰.

Тези процеси водят и до бързо влошаване на възрастовите зависимости в областта. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години достига 186% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 37,5% (при 33,8% в страната).

Русе е сред областите с най-висока степен на урбанизация – 78,2% от населението живее в градовете, а гъстотата му е 1657 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Броят на учителите в основното и средното образование в област Русе нараства по-бързо от средния за страната и през 2019 г. достига 96 на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици в страната. По-нисък и намаляващ остава делът на второгодниците, въпреки че относителният дял на напусналите основното и средното образование все още е висок.

Коефициентът на записване в V–VIII клас все още не може да настигне средния за страната и през 2019 г. е 84,4% при 86,6% средно за България.

Представянето на учениците от областта се приближава до средното за страната и през 2020 г. Резултатите от националното външно оценяване по математика след VII клас са 35,2 т. при 36,3 т. в страната. Средният успех на матурата по български език и литература пък достига 4,25 при 4,20 в страната.

Свиването на броя на студентите от предходните години се забавя и през 2019 г. те са 29 на 1000 души при 32 на 1000 души в страната.

Здравеопазване

Здравеопазването в област Русе продължава да страда от липса на лекари и през 2019 г. Един местен лекар се грижи средно за 2155 души от населението при 1688 души на лекар в страната. Броят на лекарите специалисти също е сравнително нисък.

През последните години се наблюдава повишаване на броя на леглата в многопрофилните болници, но легловата база остава сравнително ограничена с 478 легла на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната през 2019 г. Броят на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници е сравнително нисък – 205,8 на 1000 души от населението при 253,7 на 1000 души за страната.

Делът на здравноосигурените и коефициентът на детска смъртност в областта остават близки до средните нива в страната.

Ред и сигурност

Въпреки че местните наказателни съдии са сравнително натоварени, бързината на правораздаването не страда от това. През 2019 г. един местен съдия разглежда средно по 9,6 дела месечно (при 9,1 дела на съдия в страната), а делът на приключилите в 3-месечен срок дела е 95% (при 90% в страната).

За разлика от правораздаването при реда и сигурността се наблюдава относително ниска престъпност, но и ниска разкриваемост на престъпленията. През 2019 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността намаляват до 9,7 на 1000 души от населението при 11,1 на 1000 души в страната. Разкриваемостта пък се повишава до 50,8% при 52,1% в страната.

Околна среда

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата в областта са двойно по-ниски от средните за страната – 143 т/кв.км при 274,8 т/кв.км в страната за 2018 г.

Обемът на образуваните битови отпадъци е близък до средния за страната, но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци остава изключително нисък – 17% при 71% в страната.

Делът на населението с достъп до обществена канализация остава сравнително нисък – 69% (при 76% в страната), но цялата мрежа е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 64% в страната) през 2018 г.

Култура

Културният живот в област Русе е сравнително интензивен и през 2019 г. Посещенията на местните театри и кина са над средните за страната, докато посещенията на музеите и библиотеките леко изостават.

Регистрираните посещения на кината в областта достигат 746 на 1000 души (при 659 на 1000 души в страната), а на театрите – 540 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната). Посещенията на музеите се повишават с над 40% и достигат 565 на 1000 души (при 770 на 1000 души в страната). Посещенията на библиотеките пък намаляват до 592 на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Русе

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 152	11 769	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5416	5416	5702	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	10 243	11 185	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	14,1	22,2	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	65,0	67,7	69,6	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	5,7	5,2	3,1	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	16,8	12,9	11,4	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	27,7	29,1	30,9	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	22 378	23 237	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1606	1948	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1685	1964	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	73,0	71,9	84,4	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	20,0	21,8	11,5	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	18,3	18,3	18,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	62,5	65,0	71,4	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–8,9	–9,7	–10,2	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–0,7	–2,9	–4,1	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,05	4,13	4,25	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	30,8	35,0	35,2	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	88	92	96	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	86,0	84,9	84,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,1	87,0	88,3	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1917	2115	2155	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,1	11,0	9,7	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	10,1	10,0	9,6	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	68,4	68,7	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	499	404	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	2,5	16,7	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	819	717	746	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	476	457	540	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Силистра

▸ Население (2019)	108 018
▸ Територия (кв.км)	2846,3
▸ Брой на населените места	118
▸ Дял на населението в градовете (%)	44,2

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт в област Силистра нараства сравнително бавно. Заплатите също остават под средните. Развитието на местния пазар на труда е незадоволително. Икономическата активност се повишава, но това е съпроводено с намаляване на заетостта и повишаване на безработицата. Силистра е сред областите с най-слаба инвестиционна активност в страната. Качеството на пътната настилка е относително високо. Типично за икономически по-слабо развитите области, усредненото ниво на местните данъци в област Силистра е сравнително ниско. Самооценката на администрацията за развитието на електронното правителство на местно ниво се повишава значително през 2020 г. и за първи път е по-висока от средната за страната. Коефициентът на естествен прираст в областта се повишава през 2019 г., но остава много нисък. Силистра е сред областите с най-нисък дял на градското население. Представя се слабо и в сферата на образованието. Здравеопазването в областта страда както от липса на лекари, така и от липса на легла в болниците. Силистра е сред областите с най-добро представяне в сферата на реда и сигурността, но и с най-слабо представяне по показателите за околна среда. Една от основните причини за това е изключително ниският дял на предадените за третиране и рециклиране отпадъци. Културният живот в областта е сравнително слабо развит.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт в област Силистра нараства сравнително бавно и през 2018 г. достига 7 хил. лв./човек от населението – двойно по-нисък от средния за страната (15,6 хил. лв./човек). Заплатите в областта също остават сравнително ниски. Средната годишна брутна заплата през 2018 г. е 9,4 хил. лв. (при 13,8 хил. лв. в страната). При доходите се наблюдава по-сериозен ръст и те достигат 5729 лв./лице от домакинството (при 6013 лв. в страната) през 2019 г.

Относителният дял на населението, живеещо с материални лишения, в областта остава сравнително нисък – 15,5% при 20% в страната през 2019 г., а делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е малко по-висок от средните стойности – 24,0% при 22,6% в страната.

Пазар на труда

Развитието на местния пазар на труда остава незадоволително и през 2019 г. Икономическата активност се повишава, но това е съпроводено от намаляване на заетостта и повишаване на безработицата. Коефициентът на икономическа активност нараства с почти 4 пр.п. до 71,5% (при 74,3% в страната). Коефициентът на заетост се свива с 2 пр.п. до 58,2% и остава много по-нисък от средния за страната (70,1%). С толкова е и повишението на коефициента на безработица – до 13,3% (при 4,2% в страната).

Пазарът на труда в област Силистра страда и от силно влошения образователен статус на работната сила, въпреки че се наблюдава подобрение спрямо 2018 г. Делът на работната сила с висше образование достига 20% (при 28% в страната), а с основно и по-ниско образование – 30% (при 18% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години нараства, но остава под средния за страната.

Инвестиции и икономика

Силистра е сред областите с най-слаба инвестиционна активност в страната (заедно с област Сливен). Преките чуждестранни инвестиции на човек от населението остават най-ниските в страната и към края на 2018 г. са 257 евро/човек (при 3560 евро/човек в страната). Същевременно разходите за придобиване на дълготрайни материални активи се повишават до 1589 лв./човек (при 2750 лв./човек в страната), но не могат да наваксат големия спад през 2016 г.

Слабата икономическа активност на Силистра личи и в относително малкия брой предприятия. През 2018 г. те са 37 на 1000 души от населението при 59 на 1000 души в страната.

Тези тенденции се отразяват и на слабото нарастване на произведената продукция в областта, като стойността ѝ остава тройно по-ниска от средната за страната – 8,9 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек в страната през 2018 г.

Общините от областта изостават и при усвояването на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 1406 лв./човек от населението (при 1976 лв./човек в страната).

Инфраструктура

Гъстотата на пътната мрежа в Силистра е почти идентична със средната за страната – 18 км пътища на 100 кв.км от територията на областта. Доста под средния обаче е делът на първокласните пътища – 11,3% от всички в областта през 2019 г. при 18,6% средно в страната. Въпреки това качеството на пътната настилка е относително високо – 60,2% са в добро състояние (при 41,4% в страната).

За повечето области в Северна България е характерна по-ниската гъстота на железопътната мрежа. В Силистра тя 2,5 км/100 кв.км от територията при 3,6 км в страната.

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и е сравнително висок – 76,6% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Типично за икономически по-слабо развитите области, усредненото ниво на местните данъци в област Силистра е сравнително ниско. През 2020 г. всички разглеждани местни данъци са по-ниски от средните за страната. Най-големи (над 1/3) са разликите при размерите на ставките върху търговията на дребно и върху таксиметровия превоз. Патентният данък за търговия е 7,98 лв./кв.м средно за общините в област Силистра (при 12,93 лв./кв.м в страната). Годишният патентен данък за таксиката пък е 328 лв. (при 498 лв. в страната).

Администрация

Подобно на развитието в страната, покритието на кадастралната карта в Силистра се повишава рязко и през 2019 г. вече покрива 97% от територията на областта (при 91,4% в страната).

Самооценката на администрацията за развитието на електронното правителство на местно ниво се повишава значително през 2020 г. и за първи път е по-висока от средната за страната – 3,44 от 5,00 т. (при 3,22 т. в страната). Самооценката за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ пък намалява и остава значително под средната – 2,31 от 5,00 т. (при 3,09 т. в страната).

Нивото на прозрачност на общинската администрация в област Силистра през 2020 г. остава непроменено – 63% (при 71% в страната). В рамките на областта най-добре по този показател се представя община Алфатар.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Коефициентът на естествен прираст в област Силистра се повишава през 2019 г., но остава много нисък със стойност –9,5‰ (при –6,7‰ в страната). Населението намалява и заради изселване. Коефициентът на механичен прираст през последните две години е на сравнително високо за областта ниво, но и той остава отрицателен.

Тези процеси влияят и на коефициентите на възрастова зависимост в областта. Отношението на населението на над 65 години към това на 0–14 години е 178% (при 150% в страната), а към това на 15–64 години – 40% (при 34% в страната).

Силистра е сред областите с най-нисък дял на градското население (преди област Кърджали). През 2019 г. населението в градовете е 44% при 74% в страната. Гъстотата на населението е двойно по-ниска от средната за страната.

Образование

Област Силистра се представя слабо в сферата на образованието. Коефициентът на записване в V–VIII клас през 2019 г. намалява и е значително по-нисък от средния – 79,8% при 86,6% в страната. Делът на второгодниците остава сравнително нисък, но делът на напусналите основното и средното образование е относително висок.

Учениците в област Силистра получават най-ниските оценки на националното външно оценяване по математика след VII клас – 26,7 т. (при 36,3 т. в страната) през 2020 г. Сред най-ниските (преди този в област Търговище) е и средният успех на матурата по български език и литература – 3,86 в областта (при 4,20 в страната). Делът на слабите оценки пък е по-висок единствено в област Кърджали, а в Силистра те достигат 15% (при 8% в страната).

Относителният брой на учителите в основното и средното образовани се повишава и през 2019 г. изпреварва значително средните стойности за страната. В областта вече преподават 95 учители на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици в страната.

В Силистра има само един клон на висше учебно заведение – на Русенския университет, а броят на обучаващите се студенти е нисък – двама на 1000 души от населението при 32 на 1000 души в страната.

Здравеопазване

Здравеопазването в област Силистра страда както от липса на лекари, така и от липса на легла в болниците и през 2019 г. Един местен общопрактикуващ лекар се грижи средно за 2077 души от населението при 1688 души на лекар в страната. Недостигът на лекари специалисти също е осезаем.

Броят на леглата в местните многопрофилни болници се повишава през последните няколко години, но относителният им брой остава сравнително нисък – 447 на 100 хил. души от населението при 550 на 100 хил. души в страната.

Броят на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници е 201 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Силистра е сред областите с най-добро представяне в сферата на реда и сигурността и през 2019 г. Един наказателен съдия в областта разглежда средно по 8,1 дела месечно при 9,1 дела на съдия в страната; 94% от делата пък приключват в 3-месечен срок (при 90% в страната), а делът на висящите дела е 6% (при 10% в страната).

Силистра е третата област в страната (след Смолян и Кърджали) с най-нисък брой на регистрираните престъпления. През 2019 г. престъпленията срещу личността и собствеността в областта достигат 7,8 на 1000 души от населението при 11,1 на 1000 души в страната. Разкриваемостта им намалява спрямо 2018 г., но отново е по-висока от средната – 60% при 52% в страната.

Околна среда

Силистра е и сред областите с най-слабо представяне по показателите за околна среда (заедно с Разград и Видин) през 2018 г. Една от основните причини за това е изключително ниският дял на предадените за третиране и рециклиране отпадъци – едва 4% при 71% в страната. Обемът на образуваните отпадъци пък е подобен на средния за страната – 400 кг/човек годишно.

Вследствие на ниската степен на урбанизация относително малък дял от населението живее в селища с обществена канализация – 52% при 76% в страната. Нисък остава и делът на населението, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция – 44% при 64% в страната.

Значително по-ниски от средните са емисиите на въглероден диоксид в областта – задържат се на ниво от 12 т/кв.км територия (при 275 т/кв.км в страната).

Култура

Културният живот в областта е сравнително слабо интензивен и през 2019 г. Националната статистика вече отчита посещения на кино в областта (през 2018 г. такива няма), но те са много по-малко от средните в страната – 119 на 1000 души от населението при 659 на 1000 души в страната. Значително по-малко са и посещенията на местните музеи и библиотеки – съответно 309 на 1000 души (при 770 на 1000 души в страната) и 485 на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната). Броят на посещенията на театрите бележи ръст през последните години.

Ключови показатели за област Силистра

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	6687	7029	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4201	4201	5729	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8672	9434	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	19,8	24,0	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	57,0	60,2	58,2	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	12,5	11,1	13,3	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	35,1	32,7	30,4	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,7	16,9	19,5	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	8508	8927	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1376	1589	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	324	257	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	71,7	69,4	76,6	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	53,2	62,1	60,2	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,8	17,8	17,8	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	56,2	63,0	63,0	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–8,8	–10,5	–9,5	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–3,8	–1,2	–2,1	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,65	3,77	3,86	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	27,0	26,2	26,7	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	80	85	95	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	82,3	80,3	79,8	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,1	87,2	88,7	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1712	1998	2077	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,2	7,1	7,8	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,6	6,9	8,1	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	51,5	51,5	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	402	400	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	1,2	4,0	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	90	0	119	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	189	236	235	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Сливен

▸ Население (2019)	184 119
▸ Територия (кв.км)	3544,1
▸ Брой на населените места	110
▸ Дял на населението в градовете (%)	65,7

Брутният вътрешен продукт и заплатите в област Сливен нарастват сравнително бавно и регионалната икономика продължава да изостава от тенденциите в страната. Най-сериозното предизвикателство пред местния пазар на труда е влошаващият се образователен статус на работната сила. Инвестиционната активност е изключително слаба и оставя областта на последно място в страната в тази категория. Сливен е и областта с най-ниско усвояване на европейски средства. Базовата инфраструктура продължава да бъде на високо ниво. Сливен е областта с най-висок дял на пътната настилка в добро състояние. Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Сливен значително се различава от средните нива в страната. Прозрачността на местната администрация продължава да се повишава. Въпреки негативните демографски тенденции в цялата страна област Сливен е със сравнително добра картина на населението. Областта е с най-ниска оценка по образователните показатели. Сливен остава областта с най-висок дял на второгодниците и напусналите основното и средното образование. Слабата оценка на здравеопазването се дължи предимно на високия коефициент на детска смъртност. Престъпленията в областта намаляват, а разкриваемостта им остава по-висока от средната. Сравнително високата оценка на област Сливен по показателите за околна средна се дължи преди всичко на ниския относителен обем на образуваните битови отпадъци и на високия дял на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране. Интересът към местните библиотеки остава висок.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

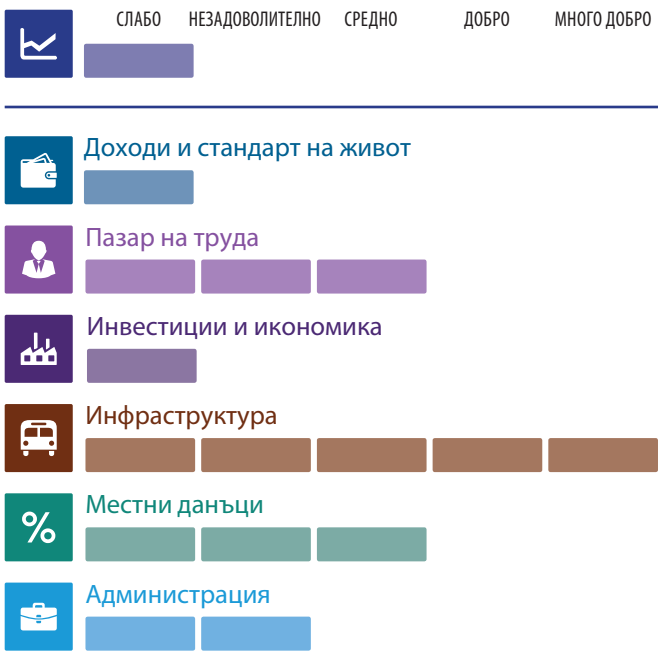

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки ниската база брутният вътрешен продукт и заплатите в област Сливен нарастват по-бавно от средното за националната икономика през 2018 г. БВП на човек от населението е едва 7,6 хил. лв. и остава двойно по-нисък от средния за страната от 15,6 хил. лв. Средната годишна брутна заплата нараства с 10% до 10,0 хил. лв. (при 13,8 хил. лв. за страната). Доходите на домакинствата остават сравнително ниски и през 2019 г. въпреки по-високия ръст през годината – 4446 лв./лице при 6013 лв./лице средно за България.

Тези показатели предопределят и високото ниво на бедност. През 2019 г. делът на населението в областта, живеещо с материални лишения, е 34,0% (при 19,9% за страната). Точно такъв дял има и населението, живеещо под националната линия на бедност – 33,9% (при 22,6% за страната).

Пазар на труда

Икономическата активност на населението нараства заедно с повишаването на заетостта и намаляването на безработицата, но стойностите и на трите показателя остават по-неблагоприятни от средните в страната през 2019 г. Коефициентът на икономическа активност нараства с 3 пр.п. до 71% (при 74% за страната). Коефициентът на заетост достига 64,5% след увеличение с 3,3 пр.п. (при 70,1% за страната), а коефициентът на безработица отчита значителен спад от 9,9% през 2018 г. до 6,5% през 2019 г. (при 4,2% за страната).

Предизвикателство пред местния пазар на труда остава трайно влошаващият се през последното десетилетие образователен статус на работната сила. През 2019 г. делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование в областта се достига 37,6%, което е най-високата стойност за страната. Делът на висшистите остава сравнително нисък – 21% (при 28% средно за страната).

Същевременно демографската картина в областта е благоприятна – коефициентът на демографско заместване като отношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е най-високият в страната и достига 89% (при 66% средно за страната).

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в област Сливен е изключително слаба и областта се нарежда на последно място в тази категория. Броят на нефинансовите предприятия в областта се повишава до 39 на 1000 души от населението през 2018 г., но остава сравнително нисък – средно за страната показателят достига 59 предприятия на 1000 души. Размерът на вътрешните и външните инвестиции също остава нисък. Разходите на придобиване на дълготрайните материални активи са 1160 лв./човек (при 2750 лв./човек в страната), а преките чуждестранни инвестиции са 866 евро/човек и са близо четири пъти по-ниски от достигнатите общо за България 3560 евро/човек от населението. Произведената продукция в областта е едва 11,8 хил. лв./човек, което е повече от два пъти по-ниско от средното за националната икономика.

Сливен е и областта с най-ниска степен на усвояване на европейски средства. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми по оперативните програми е 957 лв./човек от населението (при 1976 лв./човек в страната). В рамките на областта най-много средства е усвоила община Сливен (1136 лв./човек).

Инфраструктура

Базовата физическа инфраструктура в област Сливен продължава да бъде на високо ниво. Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта е сравнима със средната за страната. Делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително висок и през 2019 г.

Сливен е областта с най-висок дял на пътната настилка в добро състояние – 79,4% при 41,4% за страната. Дигиталната свързаност също е относително добра – достъпът на домакинствата до интернет през 2019 г. нараства до 77,2% при 75,1% в страната.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област Сливен значително се различава от средните нива в страната и през 2020 г. Докато ставките за облагане на недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и на превозните средства остават сравнително високи, местните данъци върху търговията на дребно и върху таксиметровия превоз са с около 1/4 по-ниски от средните стойности в страната. Размерът на данъка върху прехвърлянето на собственост в областта почти съвпада с усреднената стойност за страната.

Администрация

На фона на бързото повишаване на покритието на кадастралната карта в цялата страна през последните две години (до 91% от територията), едва 64% от територията на област Сливен е обхваната, оставяйки областта на последно място в България по този показател през 2019 г.

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват, но и през 2020 г. са значително по-ниски от средните за страната. Прозрачността на общинските администрации продължава да се повишава и достига средно 77,8% през 2020 г. (при 70,7% в страната), като оценката за община Сливен е най-висока – над 91%. В рамките на областта обаче се наблюдават значителни различия между общините.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

През 2019 г. област Сливен продължава да се характеризира със сравнително добри показатели за населението на фона на негативните демографски тенденции в цялата страна. Коефициентът на естествен прираст нараства и е повече от два пъти над средния за страната със стойност от –2,9‰ при –6,7‰ в страната. В същото време населението намалява бързо заради високото изселване от областта, като през 2019 г. коефициентът на механичен прираст е най-ниският в страната и достига –10,0‰.

Коефициентът на възрастова зависимост, показващ отношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години, в област Сливен минимално нараства, но първенството на областта със 109% (при 150% за страната) се запазва. Делът на градското население в областта е сравнително нисък – 66% при 74% за страната, но гъстотата, измерена чрез средния брой лица, живеещи на единица площ от територията на населените места, остава втората най-висока в страната след тази в столицата.

Образование

Сливен е областта с най-ниска оценка по образователните показатели. Делът на второгодниците и този на напусналите основното и средното образование са най-високите в България. Делът на второгодниците се повишава за втора поредна година и през 2019 г. достига 3,24% (при 0,89% за страната). Напусналите преждевременно училище намаляват, но делът им остава двойно по-висок от средния за страната – 5,7% при 2,9% в страната.

Голямо предизвикателство продължава да бъде недостатъчният брой на учителите. През 2019 г. той се повишава значително, но остава сравнително нисък – 83 преподаватели на 1000 ученици при 89 на 1000 ученици средно за страната.

Представянето на учениците на матурата по български език и литература през 2020 г. е сходно с картината на национално ниво. Учениците от област Сливен са със среден успех от 4,16 (при 4,20 за страната), а делът на слабите оценки е 10,5% (при 8,2% в страната). Представянето при националното външно оценяване след VII клас по математика остава слабо – 29,3 т. при 36,3 т. в страната, въпреки повишаването им през 2019 и 2020 г.

Здравеопазване

Слабата оценка в категорията се дължи предимно на изключително високия коефициент на детска смъртност. През 2019 г. той отново се повишава, като достига 14,4‰ – най-високият в страната и далеч над средните на национално ниво 5,6‰.

Показателите за броя на лекари и болнични легла в Сливен са близки, но под средните за страната. Един общопрактикуващ лекар в областта се грижи средно за 1841 души при 1688 души на лекар в страната. Индексът за достъп до лекари специалисти също е по-неблагоприятен от средните стойности в страната. Броят на леглата в местните многопрофилни болници трайно се повишава през последните години, но остава сравнително нисък.

През 2019 г. броят на преминалите за лечение болни в местните болници е 208 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

Ред и сигурност

Натовареността на местните наказателни съдии е сравнително висока, но бързината на правораздаване не страда от това и през 2019 г. Един съдия в област Сливен разглежда средно по 10 дела месечно (при 9 дела на месец за страната), а делът на делата, приключили в 3-месечен срок, се повишава до 96% (при 90% в страната).

Престъпленията в областта намаляват през 2018 и 2019 г., а разкриваемостта им остава по-висока от средната. През 2019 г. в област Сливен за регистрирани 10,2 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души от населението при 11,1 на 1000 души в страната. Разкриваемостта им се свива леко до 64,5%, но остава значително над отчетената 52,1% средна разкриваемост на национално ниво.

Околна среда

Сравнително високата оценка на област Сливен в показателите за околна средна се дължи преди всичко на ниския относителен обем на образуваните битови отпадъци и на високия дял на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране. През 2018 г. количеството на битовите отпадъци в областта се свива до 307 кг/човек (при 409 кг/човек средно за страната), а 92% от него се третира и рециклира (при 71% в страната). Относителният обем на емисиите на въглероден диоксид в областта е двойно по-нисък от средния в страната.

Предизвикателство остава ниският дял на населението в жилища с достъп до обществена канализация (65% при 76% в страната), и с такава, свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води (57% при 64% в страната).

Култура

През 2019 г. в област Сливен посещенията на кината и музеите продължават да са сравнително малко, докато интересът към библиотеките изпреварва средния за страната. Отчетените посещения на кината в областта са средно 90 на 1000 души население (при 659 на 1000 души в страната), на театрите и музеите – съответно 313 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната) и 485 на 1000 души (при 770 на 1000 души в страната). Посещенията в библиотеките се повишават за трета поредна година и достигат 804 на 1000 души (при 683 на 1000 души в страната).

Ключови показатели за област Сливен

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7046	7600	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3790	3790	4446	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9113	10 005	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	35,6	33,9	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	58,9	61,2	64,5	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	10,2	9,9	6,5	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	29,2	33,4	37,6	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	21,2	21,1	20,9	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	10 891	11 803	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1060	1160	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	737	866	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	58,5	75,2	77,2	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	70,4	80,0	79,4	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	16,6	16,5	16,4	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	67,1	71,0	77,8	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–2,8	–3,6	–2,9	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–4,4	–6,8	–10,0	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	4,04	4,16	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	24,0	25,8	29,3	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	68	73	83	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	84,2	85,7	84,9	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,8	86,6	87,5	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1818	1856	1841	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,8	11,3	10,2	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	10,8	9,8	9,8	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	65,2	65,3	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	355	307	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	89,4	91,7	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	97	66	90	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	339	285	313	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Смолян

▸ Население (2019)	103 532
▸ Територия (кв.км)	3192,8
▸ Брой на населените места	240
▸ Дял на населението в градовете (%)	56,4

Брутният вътрешен продукт в област Смолян нараства с изоставащи темпове и през последните две десетилетия разликата със средната стойност на национално ниво се разширява. Доходите на домакинствата остават над средните за страната. Коефициентът на заетост се задържа относително нисък, а на безработицата – висок. Огромното предизвикателство за перспективите на местния пазар на труда остава застаряването на населението. Инвестиционната активност в областта е ниска. Географското местоположение на област Смолян като гранична област и планинският ѝ терен обуславят и сравнително слабото развитие на инфраструктурата. Смолян е сред областите с най-ниски местни данъци и през 2020 г. По-ниска от средната остава прозрачността в работата на местната администрация. Населението в областта е едно от най-застаряващите в страната. Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели – най-високия относителен брой на преподавателите в училищата и най-ниския дял на второгодниците. Здравеопазването е на сравнително добро ниво. Делът на здравноосигурените е сред най-високите в страната. Област Смолян се класира на първо място в осигуряването на ред и сигурност. Натовареността на съдиите е ниска, броят на престъпленията – малък, а разкриваемостта им е най-високата в страната. Смолян е сред областите с най-ниски въглеродни емисии, но делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е изключително малък. Културният живот в областта е слабо интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През последните две десетилетия брутният вътрешен продукт в област Смолян нараства с по-бавен темп от общия за националната икономика, което увеличава изоставането спрямо средното ниво в страната от 20% през 2002 г. до над 32% през 2018 г. През 2018 г. БВП на човек от населението в областта се увеличава с 8,8% и достига 10,6 хил. лв. Средната брутна годишна заплата нараства с над 11% и достига 10,1 хил. лв. при 13,8 хил. лв. в страната.

Доходите на домакинствата остават по-високи от средните за страната, но отчитат леко относително намаление през 2019 г. до 6354 лв./лице от домакинството при 6013 лв. в страната.

Бедността в областта също се запазва по-ниска от средната за страната през 2019 г. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е изключително нисък – с 12,8% областта се нарежда на второ място след столицата. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, е 21,2% при 22,6% средно за страната.

Пазар на труда

Икономическата активност в област Смолян се задържа на сравнително високо ниво и през 2019 г. – 75,3% (при 74,3% за страната), като се наблюдава намаление както на заетостта, така и на безработицата. Коефициентът на заетост остава сравнително нисък (66,5% при 70,1% застраната), а на безработицата спада до 8,8%, но остава повече от два пъти по-висок от средния за страната.

Образователният статус на работната сила в областта отчита леко подобрение – висшистите нарастват с 1 пр.п. до 23,5% (при 28% в страната), а тези с основно и по-ниско образование спадат с 1 пр.п. до 14,3% (при 17,6% в страната).

Огромното предизвикателство за перспективите на местния пазар на труда остава застаряването на населението. Смолян е областта с най-нисък коефициент на демографско заместване като отношение на населението на 15–19 години към това на 60–64 години и през 2019 г. спада до 41,8% при 65,9% за страната като цяло.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната активност в областта остава ниска. През 2018 г. броят на регистрираните предприятия нараства до 51 на 1000 души население, но е все още под средния за икономиката като цяло брой от 59 на 1000 души. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи също се увеличават, но все още са далеч от тези преди световната финансова и икономическа криза. По-отчетлив ръст през 2018 г. се наблюдава и при преките чуждестранни инвестиции, които обаче все още са едва 860 евро/човек от населението и остават четири пъти по-ниски от средните за страната.

Стойността на произведената продукция в областта нараства с по-бавни от средните темпове за страната през 2018 г. (едва 6,9%), което задълбочава изоставането от средния размер в националната икономика.

Усвояването на европейски средства в област Смолян е идентично на средното за страната. Към 15 юни 2020 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в областта е 1975 лв./човек от населението, а най-много средства усвояват общините Смолян, Рудозем и Златоград.

Инфраструктура

Географското местоположение на област Смолян като гранична област и планинският характер на територията обуславят и сравнително слабото развитие на инфраструктурата. В областта липсват железопътни линии, автомагистрали и първокласни пътища, поради което придвижването е затруднено. Пътната мрежа е с гъстота 16,9 км/100 кв. км територия при средно за страната 17,9 км. Качеството на пътната настилка е сравнително високо и се подобрява през 2019 г., като делът на пътищата в добро състояние достига 53,8% (при 41,4% за страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се разширява значително през последните години и през 2019 г. достига 82,4% при 75,1% общо за България.

Местни данъци

Смолян е сред областите с най-ниски местни данъци и през 2020 г. Най-големи разлики – близо 40%, спрямо средните за страната нива се наблюдават при търговията на дребно и таксиметровите услуги. През 2020 г. усредненото ниво на данъка за търговия на дребно в общините в област Смолян намалява до 7,74 лв./кв.м при 12,93 лв./кв.м в страната. Годишният патентен данък за таксиметров превоз се задържа средно на 318 лв. при 498 лв. в страната, а данъчните размери за облагане на превозните средства са с 16% по-ниски.

Администрация

Самооценката на местните администрации за развитие на електронното правителство се повишава през последните три години, но и през 2020 г. остава значително по-ниска от средните нива – 2,73 т. (от 5 т.) при 3,22 т. в страната. Същевременно ръстът на самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през последните три години е достатъчен за изпреварване на средната оценка за страната.

По-ниска от средната остава прозрачността на общинските администрации в областта. Рейтингът за активна прозрачност достига 67,5% средно за областта при 70,7% за страната, а с най-голяма прозрачност се отличават общините Златоград, Доспат и Чепеларе.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Населението в Смолян е едно от най-застаряващите в страната. През 2019 г. се наблюдава както намаление на раждаемостта, така и по-голямо изселване на населението. Коефициентът на естествен прираст намалява до –9,7‰ (при –6,7‰ в страната), а на механичен прираст – до –8,4‰.

Коефициентите на възрастова зависимост се влошават бързо и са значително по-неблагоприятни от средните за страната. През 2019 г. отношението на населението над 65 години към това между 0 и 14 години достига 216% (при 150% в страната), а към това във възрастовата група 15–64 години – 39% (при 34% в страната).

Делът на градското население в областта е сравнително нисък (56% при 74% за страната), но гъстотата на населението остава относително висока – 1775 души/кв.км при 1510 души/кв.км в страната.

Образование

Област Смолян продължава да бъде една от областите с най-добри образователни показатели. Нетният коефициент на записване на учениците в V–VIII клас е един от най-високите в страната – 90,9% при средно 86,6% на национално ниво. Съотношението между броя на преподавателите и учениците в основното и средното образование е най-високото в страната и продължава да се повишава през 2019 г., достигайки 122 преподаватели на 1000 ученици при средно 89 на 1000 за страната. Делът на второгодниците е най-ниският в страната, а на напусналите основното и средното образование – вторият най-нисък (след този в столицата).

Представянето на учениците от областта също е по-добро от средното в страната през 2020 г. Средният успех на националното външно оценяване след VII клас по математика е 38,1 т. (при 36,3 т. в страната). Оценката на матурата по български език и литература за областта достига 4,53 (при 4,20 в страната), а делът на слабите оценки намалява до 3,2% (при 8,2% в страната), което нарежда областта веднага след столицата.

В Смолян функционират два филиала на висши учебни заведения – на Варненския свободен университет и на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, и областта отчита 14 студенти на 1000 души от населението при 32 на 1000 средно за страната.

Здравеопазване

Област Смолян се представя добре в сферата на здравеопазването. Делът на здравноосигурените е сред най-високите в страната и през 2019 г. достига 97% при 89% средно за България. Детската смъртност е близо четири пъти по-ниска от средната за страната, като по този показател областта е на второ място. Достъпът до общопрактикуващи лекари е сравнително висок, но все още броят на специалистите е значително по-нисък от средния за страната.

Легловата база в многопрофилните болници в областта се повишава и през 2019 г. вече надхвърля средната за страната, достигайки 562 легла на 100 хил. души от населението.

Относителният брой на преминалите за лечение болни остава сравнително нисък – 220 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната през 2019 г.

Ред и сигурност

Смолян е най-добре представящата се област в сферата на реда и сигурността през 2019 г. Натовареността на местните наказателни съдии е сред най-ниските в България, като един съдия в областта разглежда средно по 5,2 дела месечно при 9,1 дела средно за страната. Това се отразява и на бързината на правораздаване. Висящите дела са едва 7% при 10% застраната.

Смолян е и сред областите с най-нисък брой на престъпленията на 1000 души от населението. Регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са 6 на 1000 души при 11 на 1000 души средно за страната. Същевременно разкриваемостта им е най-високата в страната – 74% при 52% в страната.

Околна среда

Смолян е сред областите с най-ниски емисии въглероден диоксид в атмосферата – през 2018 г. те са 9,6 т/кв.км и са многократно по-ниски от средните 274,8 т/кв.км за страната. В област Смолян 72,9% от населението живее в селища с обществена канализация, което е сравнително висока стойност при ниската степен на урбанизация на областта.

Смолян все още изостава по отношение на свързването на канализационните мрежи с пречиствателни станции за отпадъчни води – покритието е едва 43,1% от населението в областта при 63,9% за страната.

Образуваните битови отпадъци в областта са сравнително малко – 301 кг/човек годишно (при 409 кг/човек за страната), а делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е изключително непостоянен през последните години.

Култура

Културният живот се характеризира с ниска интензивност, като една от причините е ограниченият брой културни институции, извършващи дейност в областта, и през 2019 г.

Броят на посещенията на кинопрожекции в областта нараства, но остава сравнително нисък – 149 на 1000 души население при 659 на 1000 души средно за страната. Значително по-ниски от средните остават и посещенията на местните театри и музеи – съответно 99 на 1000 души (при 362 за страната) и 154 на 1000 души (при 770 за страната). Изключително слаб е интересът към библиотеките – през 2019 г. са отчетени едва 198 посещения на 1000 души при 683 на 1000 средно за страната.

Ключови показатели за област Смолян

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9742	10 597	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	6127	6127	6354	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9133	10 145	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	20,9	21,2	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	68,1	67,7	66,5	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	11,2	10,5	8,8	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	15,5	15,3	14,3	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	23,8	22,5	23,5	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 955	14 914	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1511	1738	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	765	860	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	56,5	73,0	82,4	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,6	49,1	53,8	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	16,9	16,9	16,9	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	58,2	67,0	67,5	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–9,5	–9,4	–9,7	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–10,4	–8,1	–8,4	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,33	4,19	4,53	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	36,0	37,7	38,1	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	114	119	122	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	90,8	91,6	90,9	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	94,4	94,8	97,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1526	1587	1569	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	6,1	5,1	6,0	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,2	5,0	5,2	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,6	72,9	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	251	301	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	53,0	7,5	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	169	134	149	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	93	119	99	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област София (столица)

▸ Население (2019)	1 328 790
▸ Територия (кв.км)	1348,9
▸ Брой на населените места	54
▸ Дял на населението в градовете (%)	95,6

Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и най-големи заплати и доходи. Това предопределя и ограничената бедност в областта. Икономическото развитие е взаимносвързано и с благоприятните тенденции на местния пазар на труда. Коефициентите на заетост и безработица отбелязват рекордни за столицата нива. София е лидер по инвестиционна активност. Софийската гара е основен железопътен възел в страната. Столицата е областта с най-високи местни данъци в страната и през 2020 г. Работата на софийската администрация е оценена като най-прозрачната в страната. София е и областта с най-висока оценка на администрацията за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“.

София е областта с най-благоприятна демографска картина в страната. Столицата отново е водеща в сферата на образованието с висок коефициент на записване, нисък дял на второгодниците и напусналите училище, добро представяне на учениците и висок брой на студентите. Здравеопазването се характеризира с висок достъп до лекари специалисти, ниска детска смъртност и малък относителен брой на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници. Слабата оценка и последното място на столицата в осигуряването на ред и сигурност е продиктувана от високата натовареност на съдиите и относително големия брой на престъпленията. Почти всички отпадъци в областта се предават за третиране и рециклиране. София е областта с най-интензивен културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Столицата е областта с най-висок брутен вътрешен продукт на човек от населението и стойността му е двойно по-висока от тази в следващата по този показател област Стара Загора. През 2018 г. БВП на човек в столицата нараства по-бързо от средния ръст в страната и достига 33,4 хил. лв. при 15,6 хил. лв. в страната.

Заплатите и доходите нарастват със сходен на средния за страната темп, но стойностите им са значително по-високи. Средната годишна брутна заплата достига 19,0 хил. лв. през 2018 г. и надхвърля с над 38% средната за страната, а средногодишният доход на лице от домакинството достига 8224 лв. през 2019 г. при сходна разлика със средния доход за цялата страна.

Столицата е и областта с най-ниска бедност и през 2019 г. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е под 11% (при 20% в страната), а делът на населението, живеещо под националната линия на бедност – 10% (при 23% в страната).

Пазар на труда

Добрите показатели за икономическото развитие се проявяват и в благоприятната динамика на местния пазар на труда. Икономическата активност продължава да нараства през 2019 г. и достига 78% (при 74,3% в страната). Този ръст е съпроводен от едновременно намаляване на безработицата и повишаване на заетостта. Коефициентът на заетост достига рекордно за столицата ниво от 76,4% (при 70,1% в страната). Най-ниска стойност в съвременната стопанска история на България отбелязва и коефициентът на безработица – 1,6% (при 4,2% в страната).

Столицата остава областта с най-добър образователен статус на работната сила. През 2019 г. делът на населението на възраст между 25–64 години с висше образование е 53% (при 28% в страната), а работната сила с основно и по-ниско образование е под 5% (при под 18% в страната).

София е третата област след Сливен и Варна с най-висок коефициент на демографско заместване като отношение на населението на възраст между 15 и19 години към това между 60 и 64 години – 74,3% (при 65,9% в страната).

Инвестиции и икономика

София е безспорен лидер по инвестиционна активност. В областта работят най-голям брой предприятия спрямо населението – 91 на 1000 души при средно 59 на 1000 души в страната през 2018 г. Ръстът на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи от 8,5% през 2018 г. обръща тенденцията за спад в предходните три години, но все още годишната стойност на инвестициите е под нивото от 2015 г. Столицата е областта с най-много разходи за дълготрайни материални активи – 5568 лв./човек при 2750 лв./човек в страната. Привлечените преки чуждестранни инвестиции също са значително повече от средните стойности за България и достигат 9361 евро/човек от населението през 2018 г.

Тези показатели предопределят и двойно по-високата стойност на произведената продукция в областта – 50,4 хил. лв./човек при 25,9 хил. лв./човек средно за страната.

Към 15 юни 2020 г. столицата отново е първенец по най-висока степен на усвояване на европейски средства, след като беше изпреварена от област Габрово през предходната година. Стойността на изплатените средства по оперативните програми е 3369 лв./човек при 976 лв./човек за страната.

Инфраструктура

В столицата няма пътища от републиканската пътна мрежа, но територията ѝ граничи непосредствено с няколко автомагистрали. Софийската гара пък е основен железопътен възел в страната и гъстотата на жп мрежата в столица значително изпреварва средната – 12,8 км/100 кв.км територия при 3,6 км/100 кв.км в страната. Делът на домакинствата с достъп до високоскоростен интернет продължава да се повишава и през 2019 г. достига 83% при 75% в страната.

Местни данъци

Столицата е областта с най-високи местни данъци в страната и през 2020 г. Най-голяма разлика със средните за страната стойности се наблюдава при годишния данък върху таксиметровия превоз (850 лв. при 498 лв. за страната) и облагането на търговията на дребно (20 лв./кв.м при под 13 лв./кв.м за страната).

От разглежданите местни данъци по-нисък от средния остава единствено този върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица – 1,88‰ при 2,01‰ среден за страната.

Администрация

През 2020 г. работата на софийската администрация е оценена като най-прозрачната в страната, след като изпреварва миналогодишните първенци Габрово и Добрич. Рейтингът за активна прозрачност в столицата достига 78,8% (при 70,7% за страната). София е и областта с най-висока самооценка на общинската администрация за развитието на електронното правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ – 4 от 5 възможни точки, запазвайки водещото си място.

Почти цялата територия на столицата е покрита от кадастралната карта през 2019 г. – 99,2%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

София е областта с най-благоприятна демографска картина в страната и през 2019 г. Въпреки че и в столицата коефициентът на естествен прираст е отрицателен, той остава най-високият в страната със стойност от –2,0‰ при –6,7‰ за страната. Столицата е и една от малкото области, които продължават да привличат хора и коефициентът на механичен прираст е положителен – 2,4‰.

Коефициентите на възрастова зависимост в София остават значително по-благоприятни от средните са страната. Отношението на населението на над 65 години към това на възраст до 14 години е 119,9% (при 150,1% застраната), а към това между 15 и 64 години – 26,2% (при 33,8% за страната).

Спецификата на областта предопределя почти изцяло урбанизираната ѝ територия – 95,6%, а гъстотата на населението достига 4963 души/кв.км при 1510 души/кв.км средно за страната.

Образование

Столицата отново е първенец в сферата на образованието с висок коефициент на записване, нисък дял на второгодниците и напусналите училище, добро представяне на учениците и висок брой на студентите.

По-неблагоприятна от средната за страната стойност се отчита единствено при съотношението между учители и ученици независимо от подобрението през последните години.

Дяловете на второгодниците и на напусналите основното и средното образование са почти тройно по-ниски от средните за страната. Успехът на столичните ученици на националното външно оценяване след VII клас по математика през 2020 г. достига 48,1 т. и е далеч над средния за страната (36,3 т.). Същевременно средната оценка на матурата по български език и литература в столицата е 4,63 (при 4,20 за страната), а слабите оценки са едва 2,4% (при 8,2% за страната).

Броят на студентите в София спада и през 2019 г. заедно с общата тенденция на намаление в цялата страната, но остава значително по-висок от средните стойности.

Здравеопазване

Столицата е сред областите с най-добро здравеопазване в страната и през 2019 г., характеризиращо се с висок достъп до лекари специалисти, ниска детска смъртност и малък брой на преминалите за лечение болни през местните многопрофилни болници.

Показателят за достъп до общопрактикуващи лекари има сходна със средната за страната стойност – един лекар се грижи средно за 1712 души от населението при 1688 души средно за страната. Легловата база също е подобна на средната за страната – 552 легла в многопрофилните болници на 100 хил. души от населението. Преминалите през болнично лечение лица са 182 на 1000 души от населението и са значително по-малко от средния им брой в страната от 254 на 1000 души. Трябва да се има предвид обаче, че столичните лечебни заведения привличат и много пациенти извън областта, които не са включени при изчислението на този индикатор.

Ред и сигурност

Слабата оценка и последното място на столицата в осигуряването на ред и сигурност е продиктувана от високата натовареност на съдиите и големия брой на престъпленията.

През 2019 г. един наказателен съдия в София разглежда средно по 12 дела месечно при средно 9 дела на съдия в страната. От високата натовареност страда и бързината на правораздаване. Делата, приключили в 3-месечен срок, в столицата са 86% (при 90% в страната), а висящите дела достигат 14,4% (при под 10% в страната). Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в София намалява до 13,3 на 1000 души през 2019 г., но остава висок в сравнение със средната стойност за страната от 11,1 на 1000. Тези фактори допринасят за изключително ниския дял на разкритите престъпления – едва 35% при 52% в страната през 2019 г.

Околна среда

Столицата остава областта с най-висок обем на образуваните битови отпадъци през 2018 г. с 499 кг/човек за годината при 409 кг за страната. Въпреки това обаче почти всички отпадъци се предават за третиране и рециклиране – 97% при едва 71% средно за страната.

Високата степен на урбанизация на областта предопределя и високия дял на населението с достъп до обществена канализация (96% при 76% за страната), а над 96% от канализационната мрежа е свързана с пречиствателна станция за отпадъчни води при едва 64% средно за страната.

Емисиите на въглероден диоксид в атмосферата остават на второто най-високо ниво в страната (след това в област Стара Загора) и надхвърлят четирикратно средните за страната стойности.

Култура

София продължава да е областта с най-интензивен културен живот и през 2019 г. Броят на посещенията на кина и театри в столицата е най-висок – съответно 1756 на 1000 души (при 659 на 1000 души в страната) и 708 на 1000 души (при 362 на 1000 души в страната). Посещенията на библиотеките също значително надхвърлят отчетените в страната като цяло – 1114 на 1000 души (при 683 на 1000 души за страната).

От включените в тази категория индикатори столицата отстъпва единствено по брой на посещенията на музеите – през 2019 г. са реализирани 652 посещения на 1000 души при 770 на 1000 души средно за страната.

Ключови показатели за област София (столица)

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	30 295	33 437	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	7603	7603	8224	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	17 199	19 026	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	8,8	10,0	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	74,6	75,6	76,4	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	2,8	2,1	1,6	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	3,0	4,2	4,9	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	50,8	51,4	52,8	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	46 070	50 416	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	5134	5568	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	9294	9361	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	75,6	81,9	83,0	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	n.a.	n.a.	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	n.a.	n.a.	n.a.	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	78,3	77,0	78,8	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–1,3	–1,9	–2,0	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	2,7	3,9	2,4	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,45	4,53	4,63	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	37,6	44,6	48,1	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	76	82	87	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	90,1	89,4	89,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,3	86,6	87,1	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1633	1665	1712	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	16,8	15,1	13,3	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	14,6	14,2	12,0	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	96,4	96,3	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	565	499	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	96,5	96,8	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	2101	1884	1756	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	584	684	708	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област София

▸ Население (2019)	226 671
▸ Територия (кв.км)	7062,3
▸ Брой на населените места	284
▸ Дял на населението в градовете (%)	61,6

Брутният вътрешен продукт на човек от населението в областта остава третият най-висок в страната. Заплатите нарастват и предопределят сравнително ниските нива на бедност. Развитието на местния пазар на труда е много добро, като коефициентите на заетост и на безработица достигат рекордни за областта нива. Доброто икономическо развитие се вижда и в местната инвестиционна активност. Област София отчита вторите най-високи в страната разходи за придобиване на ДМА и чуждестранни инвестиции. Областта има сравнително добре развита инфраструктура. Усредненото ниво на местните данъци в общините от област София като цяло е близко, но по-ниско от средното за страната. Представянето на администрацията в областта е изключително слабо.

Коефициентът на естествен прираст в област София остава сред най-ниските в страната. София е сред областите със сравнително ниска урбанизация. Делът на второгодниците е двойно по-висок от средния за страната. Представянето на учениците също е сравнително слабо. Областта има сходна със средната за страната осигуреност с лекари специалисти, но общопрактикуващите лекари са по-малко. Представянето на област София в сферата на реда и сигурността е слабо и причина за това е сравнително бавното правораздаване. Показателите за ред и сигурност в областта са близки до средните в страната. Образуваните отпадъци са сравнително много, а малка част от тях се предават за третиране и рециклиране. Културният живот в областта е слабо проявен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Въпреки че брутният вътрешен продукт на човек от населението в област София отбелязва изключително нисък ръст през 2018 г. – 0,8% при 9,3% за националната икономика, стойността му остава третата най-висока в страната след столицата и област Стара Загора. Средната годишна брутна заплата нараства с 10,5% – сходно със средното за цялата страна – и достига 13,4 хил. лв., с което почти се изравнява със средната за България като цяло. Доходите обаче леко спадат и през 2019 г. средногодишният общ доход на лице от домакинството е 4844 лв. при 6013 лв. в страната.

Независимо от това неблагоприятно развитие през 2019 г., сравнително високите стойности на брутния вътрешен продукт и трудовите възнаграждения в областта поддържат бедността на относително ниски нива. През 2019 г. делът на населението, живеещо с материални лишения, е 14,5% (при 19,9% за страната), а живеещите под националната линия на бедност са 17,6% (при 22,6% в страната).

Пазар на труда

Развитието на местния пазар на труда през 2019 г. продължава да е много добро и още веднъж показва дълбоката свързаност на икономиките на столицата и област София. Икономическата активност в областта се повишава значително и за втора поредна година е по-висока от средната, достигайки 78,1% при 74,3% за страната. Ръстът ѝ е съпроводен от едновременно повишаване на заетостта и намаляване на безработицата до рекордни за областта нива. Коефициентът на заетост достига 77,7% (при 70,1% в страната), а този на безработица – до 0,4% (при 4,2% в страната).

Профилът на работната сила в област София се характеризира с голям брой население със средно образование – 77% при 54% за страната, като делът на висшистите и този на лицата с основно и по-ниско образование са сравнително ниски. Тази структура е обусловена от близостта на повечето населени места в областта до столицата, която привлича висшисти, докато развитието на преработващата промишленост по естествен път остава в географската ѝ периферия.

Инвестиции и икономика

Доброто икономическо развитие на областта е свързано с висока инвестиционна активност. През 2018 г. областта отчита вторите най-високи в страната (след тези в столицата) стойности на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи и на преките чуждестранни инвестиции средно на човек от населението. Разходите за придобиване на ДМА достигат 3140 лв./човек от населението при 2750 лв./човек в страната. Размерът на преките чуждестранни инвестиции към 2018 г. е 6064 евро/човек при 3560 евро/човек в страната.

Произведената продукция отрежда второ място на областта, като през 2018 г. стойността ѝ достига 48,1 хил. лв./човек при 50,4 хил. лв./човек в столицата и 25,9 хил. лв./човек в страната.

Сравнително нисък остава броят на действащите в областта предприятия, но същевременно сред тях е сравнително висок делът на големите предприятия.

През последната година усвояването на европейски средства изостава от темпа на национално ниво, но все още остава малко по-високо от средното за страната. В рамките на областта най-много средства се усвояват в община Костинброд.

Инфраструктура

Област София има сравнително добре развита инфраструктура. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната за страната, а делът на автомагистралите и първокласните пътища е вторият най-висок в страната (след този в област Шумен) с 30,2% при 18,6% средно за страната. Същевременно обаче качеството на пътищата остава сравнително ниско с едва 31,7% от пътната настилка в добро състояние при 41,4% в страната през 2019 г. Гъстотата на железопътната мрежа също е сравнително висока.

Относително нисък и през 2019 г. остава достъпът до интернет в областта – 67,3% от домакинствата при 75,1% средно за страната.

Местни данъци

Усредненото ниво на местните данъци в общините от област София като цяло е близко, но остава по-ниско от средното за всички общини и през 2020 г. Изключение прави размерът на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица, който е по-висок в областта в сравнение със средните нива за България. Значително по-ниски от средните (с по около 20%) пък са данъците върху таксиметровия превоз и търговията на дребно.

Администрация

Представянето на общинските администрации в област София е изключително слабо. Докато почти цялата територия на страната вече е обхваната от кадастралната карта (91,4%), покритието на кадастъра в областта е 75,3% през 2019 г. По-ниски от средните за страната остават и самооценките на общинските администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ през 2020 г.

И през 2020 г. София продължава да е сред областите с най-ниско оценена активна прозрачност на местните администрации с рейтинг 57% при 71% средно за страната. В рамките на областта най-прозрачни са общините Челопеч, Божурище, Чавдар и Пирдоп.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

През 2019 г. коефициентът на естествен прираст в областта се повишава за втора поредна година, но остава сред най-ниските в страната със стойност от –9,3‰ при –6,7‰ за страната. Същевременно коефициентът на механичен прираст се запазва сравнително висок, макар и отрицателен, което може да се обясни с близостта на областта до столицата и с възможността за ежедневна трудова миграция.

Тези процеси се проявяват във влошените коефициенти на възрастова зависимост в областта. През 2019 г. отношението на населението на над 65 години към това до 14 години е 170% (при 150% в страната), а към това на възраст между 15 и 64 години – 38% (при 34% в страната).

София е сред областите със сравнително слаба урбанизация – 62% от населението е градско при 74% в страната – и с ниска гъстота на населението от 727 души/кв.км при 1510 души/кв.км средно за страната.

Образование

Коефициентът на записване на учениците в V–VIII клас в област София остава сравнително висок през 2019 г. – 92% при 87% средно за страната. През 2019 г. броят на преподавателите в основното и средното образование в областта е 87 на 1000 ученици при 89 на 1000 средно за страната.

През 2019 г. делът на второгодниците в областта се повишава и вече е двойно по-висок от средния за страната. Представянето на учениците също е сравнително слабо. През 2020 г. успехът на националното външно оценяване след VII клас по математика в областта е 31 т. при 36 т. в страната. Средният успех на матурата по български език и литература е 4,00 (при 4,20 в страната), а слабите оценки достигат 10% (при 8% в страната).

В областта има и сравнително малко студенти – 8 на 1000 души от населението при 32 на 1000 души за страната през 2019 г.

Здравеопазване

Областта има сходна със средната за страната осигуреност с лекари специалисти, но общопрактикуващите лекари са по-малко. През 2019 г. един общопрактикуващ лекар се грижи средно за 1771 души от населението (при 1688 души на лекар в страната). Делът на здравноосигурените се повишава до 87%, но все още не достига средното за страната ниво от 89%.

Броят на болничните легла в местните многопрофилни болници, съотнесен към населението в областта, нараства и традиционно е по-висок от средния за страната. Същевременно преминалите за лечение болни са чувствително по-малко – 176 на 1000 души от населението при 254 на 1000 души в страната.

През 2019 г. коефициентът на детска смъртност намалява и вече е под средната за страната стойност.

Ред и сигурност

Представянето на област София в осигуряването на ред и сигурност продължава да е слабо и през 2019 г. Основен фактор е сравнително бавното правораздаване – едва 80% от делата са приключили в 3-месечен срок (при 90% в страната), а делът на висящите достига 20% (при 10% в страната). Същевременно натовареността на местните наказателни съдии не се различава особено от средната за страната – един съдия от област София разглежда средно по 9,5 дела месечно при средно 9,1 дела на съдия в страната.

Показателите за ред и сигурност в областта са близки до средните за страната. Броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността е 11,2 на 1000 души от населението (при 11,1 на 1000 души в страната), а разкриваемостта им е 54,7% (при 52,1% в страната).

Околна среда

Обемът на образуваните в областта отпадъци нараства до 487 кг/човек през 2018 г. и е един от най-високите в страната. Същевременно изключително малка част от битовите отпадъци се предават за третиране и рециклиране – 19% при 71% за страната – но този дял бързо нараства през последните три години.

През последните години има значително подобрение и в дела на домакинствата, които имат достъп до канализация, свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води, като за десетилетие той се е увеличил от 28% до 43% през 2018 г., но остава значително под средния за страната дял от 64%. За сметка на това делът на домакинствата с достъп до канализация е сходен със средния за България от 77% и през 2018 г.

Емисиите на въглероден диоксид през 2018 г. са 36 т/кв.км и остават значително по-ниски от средната за страната стойност от 275 т/кв.км.

Култура

Интензивността на културния живот в област София остава ниска и през 2019 г., което вероятно е продиктувано от близостта на областта до столицата и сравнително лесния и бърз достъп на голяма част от населението до най-големия град в страната. В областта не се отчитат посещения на библиотеки и театри, а посещенията на кината са малко – 78 на 1000 души от населението при 659 на 1000 души средно за страната.

Посещенията на музеи в областта нарастват значително през 2019 г. и вече достигат 1430 на 1000 души население при 770 на 1000 души за страната.

Ключови показатели за област София

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	15 527	15 654	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4853	4853	4844	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 149	13 425	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	20,4	17,6	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,4	73,3	77,7	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	2,6	0,7	0,4	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	19,9	12,3	10,9	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	13,1	13,6	12,0	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	45 443	48 092	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2697	3140	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	6287	6064	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	52,3	51,3	67,3	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	28,8	30,8	31,7	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	21,4	21,4	21,4	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	57,9	58,0	57,3	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–9,9	–9,8	–9,3	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–1,3	–1,1	–1,2	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,72	3,92	4,00	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	25,4	28,4	31,0	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	76	84	87	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	91,3	91,3	91,6	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	86,3	86,3	87,3	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1751	1758	1771	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	13,9	13,5	11,2	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	7,7	9,6	9,5	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	77,1	77,2	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	479	487	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	3,4	18,9	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	79	67	78	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	0	0	0	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Стара Загора

▸ Население (2019)	313 396
▸ Територия (кв.км)	5151,1
▸ Брой на населените места	206
▸ Дял на населението в градовете (%)	72,4

Област Стара Загора е на второ място в страната след столицата по произвеждан БВП на човек от населението и на трето място по размер на средните заплати. Индикаторите за бедност са близки до средните за страната. През 2019 г. безработица в областта почти отсъства, а заетостта е сред най-високите в страната. Това обаче не води до преодоляване на съществуващите дефицити в образователната структура на работната сила. Икономиката на Стара Загора е сред лидерите по стойност на произведената продукция и привлича относително голям обем инвестиции. Благодарение на магистрала „Тракия" делът на първокласните пътища и магистралите е сравнително висок, но качеството на пътищата постепенно се влошава. Областта остава с местни данъци под средните за страната въпреки някои повишения. Самооценките на общинските администрации за предоставяните административни услуги и за прозрачността на местната власт се влошават. Областта е с влошаващи се демографски показатели, като относително ниският отрицателен механичен прираст задържа броя на населението на сравнително постоянно ниво. Училищното образование постига резултати, сходни със средните за страната, като се наблюдава подобряване на съотношението между броя на учителите и на учениците. Системата на здравеопазване дава относително добър достъп до лекари, а заболеваемостта в областта е ниска, но детската смъртност е притеснително висока. Съдебната система в Стара Загора е сред най-натоварените в страната, но въпреки това е с относително висока ефективност. Областта е с най-високите въглеродни емисии в страната, а количеството битови отпадъци расте. Сред проявите на културния живот най-голям интерес има към музеите.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Благодарение на разположения на територията ѝ енергиен комплекс създаваният в област Стара Загора БВП на човек от населението е вторият най-висок след този в столицата. През 2018 г. той достига 17,3 хил. лв./човек, но през последните години ръстът е относително бавен. Средната годишна брутна заплата достига 13,2 хил. лв. през 2018 г. след ръст от 32% в последните пет години, което отрежда на областта трето място в страната след столицата и област София.

Независимо от високото ниво на БВП и средни заплати доходите на домакинствата остават под средните за страната – след минимално подобрение в последните две години те достигат 5,6 хил. лв. средно на лице от домакинство за 2019 г. От гледна точка на индикаторите за бедност Стара Загора има почти идентични на средните за страната стойности – 23% от домакинствата в областта са под националната линия на бедност, а с материални лишения живеят 20%.

Пазар на труда

Безработицата в област Стара Загора е на изключително ниско ниво през 2019 г. Коефициентът безработицата сред населението на 15 и повече години спада от 11% през 2014 г. до 1,4% през 2019 г., което е най-ниска стойност след отчетената в София област. Заедно с ниската безработица пазарът на труда в областта се характеризира и с много висок коефициент на заетост на населението на възраст между 15 и 64 години – близо 75% при 70% средно за страната.

Делът на работоспособното население с висше образование леко се повишава до 21% през 2019 г., но остава значително под средния за страната от 28%. Малко над средния обаче е делът на работната сила с основно и по-ниско образование – близо 19%, като в последните три години има постепенно влошаване на показателя. Коефициентът на демографско заместване на напускащите пазара на труда с новонавлизащи – съотношението на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години, е 69%, което е индикатор за бъдещо свиване на размера на работната сила.

Инвестиции и икономика

През 2018 г. произведената продукция в областта е относително висока – отчетените 25,2 хил. лв./човек от населението нареждат областта единствено след столицата, София област, Бургас и Пловдив. Преките чуждестранни инвестиции с натрупване към края на 2018 г. достигат 2937 евро/човек от населението и остават относително непроменени през изминалите пет години. Разходите за придобиване на ДМА постепенно нарастват и през 2018 г. достигат 2621 лв./човек.

Областта се представя по-слабо в усвояването на средства от европейските фондове, като за двата програми периода до 15 юни 2020 г. са реализирани проекти за 1579 лв./човек от населението спрямо 1976 лв. средно за страната. В областта има сравнително малък брой предприятия и през 2018 г. те са 48 на 1000 души при 59 на 1000 средно за страната.

Инфраструктура

Тъй като през територията на областта преминава автомагистрала „Тракия“, делът на магистралите и първокласните пътища в общата пътна инфраструктура на областта е висок – 29% в сравнение с 19% средно за страната. През последните години обаче се наблюдава чувствително влошаване на качеството на пътната мрежа.

Гъстотата на пътната мрежа на Стара Загора е сходна със средната за страната – 17,5 км/100 кв.км от територията на областта, като се увеличава в последните години. Висока е и гъстотата на железопътната мрежа – 5,1 км/100 кв.км от територията на фона на 3,6 км средно за страната. През последните години се разширява достъпът до високоскоростен интернет, като през 2019 г. с такъв вече разполагат 78% от населението.

Местни данъци

За разлика от повечето области с висока степен на икономическо развитие Стара Загора запазва сравнително ниските размери на местните данъци през 2020 г. Точно на средното за страната ниво (1,51 лв./kW) е данъкът върху превозните средства след отчитане на екологичния компонент. Данъкът за таксиметров превоз от средно 312 лв. годишно е много близо до законовия минимум и е сред най-ниските в страната вероятно заради липсата на такава услуга в повечето общини в областта. През 2020 г. има значително повишение в средния данък върху недвижимите имоти на юридическите лица – до 1,55‰, но ставката остава далеч под средните за страната 2,01‰. От данъците, включени в оценката в тази категория, по-висок от средния за страната е единствено този върху търговията на дребно – 13,87 лв./кв.м търговска площ.

Администрация

През 2019 г. покритието на кадастралната карта в областта надхвърля 95% от територията ѝ. Самооценката на общините в Стара Загора за предоставяните електронни услуги обаче спада до средно 2,91 т. от възможни 5, а тази за административни услуги на „едно гише“ – до 2,56 т. Влошаване има и в средната оценка на ПДИ за активната прозрачност на общинските администрации, която от 71% през 2019 г. спада до 65% през 2020 г.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

В унисон с тенденцията на национално ниво естественият прираст на Стара Загора се влошава в последните години и спада до –7,6‰, с 1 пр.п. под средното за страната за 2019 г. Същевременно механичният прираст на областта се колебае около баланс между броя на заселилите се и изселилите се, като през 2019 г. стойността му е –1,8‰. Индикаторите за демографско заместване показват, че процесите на застаряване на населението в областта се ускоряват.

Стара Загора е относително урбанизирана с дял на градското население от 72%. Гъстотата на населението в градовете обаче намалява, като през 2019 г. е била 1482 души/кв.км в сравнение с 1666 души/кв.км десетилетие по-рано.

Образование

Съотношението между броя на учителите и на учениците постепенно се подобрява, като броят на преподавателите на 1000 ученици нараства от 60 през 2015 г. до 87 през 2019 г. Областта е и сред лидерите по покритие на системата на училищно образование, като прогимназиалната фаза обхваща 91,4% от децата в съответната възрастова група. Въпреки тези благоприятни тенденции делът на второгодниците остава висок – 1,41% от всички ученици при 0,89% средно за страната. Повишава се и делът на учениците, напуснали образованието – 3,7% за 2019 г. при 2,9% средно за страната.

През повечето години постиженията на учениците в Стара Загора на зрелостните изпити са близки до средните за страната, като на лятната сесия на ДЗИ по БЕЛ през 2020 г. средната им оценка е 4,18 при 4,20 средно за страната. Малко под средния – 7,9%, е делът на слабите оценки. Подобрение се наблюдава и в резултатите на изпита след VII клас по математика, като учениците постигат средно 31,8 т., което обаче е все още по-ниско от средното за страната постижение от 36,3 т.

Здравеопазване

През последните години в Стара Загора има влошаване по показателя за достъпа до общопрактикуващи лекари – 1485 души средно на лекар, но това съотношение все още е далеч по-благоприятно от средните за страната 1688 души на лекар. Индексът, оценяващ осигуреността с лекари специалисти, е малко по-неблагоприятен от средната за страната стойност. Областта е с относително добро покритие на здравната система, като за 2019 г. здравноосигурените са 90% от цялото ѝ население.

Леглата в многопрофилните болници в Стара Загора са относително малко – 498 на 100 хил. души от населението, под средните за страната 550, а показателят се колебае в последните години. Областта има относително ниско натоварване на болничната помощ, като за лечение през МБАЛ за 2019 г. са преминали 189 на всеки 1000 души. Детската смъртност отбелязва рязко повишение през 2019 г. до 10,4‰, което е втората най-висока стойност след отчетената в Сливен.

Ред и сигурност

Съдът в Стара Загора е сред по-натоварените в страната. През 2019 г. наказателните съдии разглеждат по 11,2 дела средно месечно с тенденция към увеличаването им. Въпреки това бързината на правораздаване е подобна на средната за страната.

През последните години се наблюдава минимален спад в престъпността в областта, като престъпленията срещу личността и собствеността са намалели до 11,4 на 1000 души от населението през 2019 г. спрямо 12,6 през 2015 г. Подобрява се и разкриваемостта на този тип престъпления, като в последните години се движи между 53 и 55%.

Околна среда

Заради въглищните топлоелектрически централи Стара Загора е областта с най-големи въглеродни емисии в страната – 3831 т/кв.км въглероден диоксид, или почти четири пъти повече от столицата. Ръст се наблюдава и в количеството битови отпадъци, което генерират жителите ѝ, което достига 412 кг/човек годишно за 2018 г. спрямо 296 кг само две години по-рано. Делът на отпадъците, предадени за третиране и рециклиране, се повишава до 86% през 2018 г. при 71% средно за страната.

Областта изостава в дела на населението в селища с обществена канализация – 72% спрямо 76% за България през 2018 г. От тези, които имат достъп до канализация, 62% са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води.

Култура

Сред показателите за интензивността на културния живот най-висока стойност отчитат посещенията в музеите – 1060 посещения на 1000 души от населението през 2019 г. Над средните за страната са и посещенията в театрите – 459 на 1000 души спрямо 362 в страната като цяло. За сметка на това интересът към кината и библиотеките е по-скромен с 635 и 572 посещения на 1000 души за годината.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	17 550	17 273	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5478	5478	5610	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 248	13 190	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	17,8	23,1	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	70,1	71,0	74,7	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	2,9	2,3	1,4	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	14,9	18,0	18,7	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,8	19,0	20,7	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	23 892	25 207	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2434	2621	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2829	2937	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	66,8	71,4	77,9	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	46,6	40,7	37,6	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	17,6	17,5	17,5	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	60,1	71,0	65,1	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–7,0	–7,3	–7,6	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–0,1	–1,2	–1,8	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,01	4,06	4,18	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	28,0	30,9	31,8	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	73	81	87	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	91,1	92,9	91,4	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,3	89,3	90,0	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1368	1471	1485	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,9	11,0	11,4	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	11,5	10,0	11,2	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	71,9	72,0	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	405	412	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	85,0	86,3	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	677	596	635	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	384	426	459	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Търговище

▸ Население (2019)	110 914
▸ Територия (кв.км)	2558,5
▸ Брой на населените места	194
▸ Дял на населението в градовете (%)	54,1

Икономическият растеж в областта през последните четири години се ускорява, но не води до значително свиване на бедността и до повишаване на доходите на домакинствата. Това е следствие най-вече на негативната динамика на пазара на труда, който се характеризира с растяща безработица и ниска заетост. Същевременно расте и делът на работната сила с основно и по-ниско образование. Областта привлича чуждестранни инвестиции на относително добро ниво, но не се справя особено добре с усвояването на средства от европейските фондове. Значително подобрение се наблюдава в качеството на пътната настилка и в разширяването на достъпа на домакинствата до интернет. Въпреки някои повишения местните данъци остават ниски в сравнение с повечето области. Самооценките на общинските администрации за капацитета да предоставя електронни услуги и услуги на „едно гише“ са колебливи, но прозрачността им се подобрява. Въпреки че Търговище е сред малкото области с положителна нетна миграция, общите ѝ демографски показатели постепенно се влошават, особено естественият прираст. Областта има видими проблеми с обхвата на системата на средно образование, а постиженията на учениците на изпитите се влошават в последните години. Област Търговище се характеризира с недостиг както на общопрактикуващи лекари, така и на специалисти. Въпреки най-ниската отчетена натовареност на съдилищата бързината на правораздаването през последните години намалява. Видими подобрения има в третирането и рециклирането на битовите отпадъци. На голям интерес се радват театрите и библиотеките в областта.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През последните четири години БВП в областта нараства с бързи темпове и през 2018 г. вече достига 9981 лв./човек от населението. Това поставя областта сред най-развитите в Северна България, но все още е далеч от средната за страната стойност от 15,6 хил. лв./човек от населението. Сходен бърз ръст се наблюдава при възнагражденията на работещите в областта, като през 2018 г. средната годишна брутна заплата достига 10,8 хил. лв. – значително увеличение в сравнение с постигнатите 7,5 хил. лв. през 2014 г.

Заради по-ниската икономическа активност на населението обаче относително високите заплати в област Търговище не водят до високи доходи на домакинствата. Средният доход на лице от домакинството през 2019 г. достига 4576 лв. при 6013 лв. средно за страната. Сред притеснителните тенденции в областта е и постепенното повишаване на бедността – 30,2% от населението живее под националната линия на бедност.

Пазар на труда

След спад до 8,8% през 2015 г. коефициентът на безработица в Търговище започва да се покачва и достига 10,5% от населението на 15 и повече години през 2019 г. Същевременно коефициентът на заетост в областта продължава да е сред най-ниските – 60,1% от населението на възраст от 15 до 64 през 2019 г., или с 10 пр.п. под средния за страната и с почти 20 пр.п. зад областите с най-висока заетост. В резултат общата икономическа активност в областта е едва 71%, като по-ниска е единствено във Враца, Монтана, Кърджали и Кюстендил.

Част от обяснението за неблагоприятната динамика на пазара на труда е в образователната структура на работната сила. Едва 17% от населението на възраст между 25 и 64 години има висше образование с тенденция към спад. Заедно с това постепенно се повишава делът на работната сила с основно и по-ниско образование – 36% през 2019 г., или повече от двойно по-висок от средния за страната, като по-неблагоприятна стойност се отчита единствено в Сливен.

Инвестиции и икономика

Заради подчертано индустриалния профил на местната икономика Търговище има относително малък брой предприятия – 37 на 1000 души от населението през 2019 г. с тенденция към увеличаването им. Въпреки постоянния ръст произведената продукция в областта остава ниска – 15,5 хил. лв./човек от населението при 25,9 хил. лв. средно за страната през 2018 г.

Благодарение на няколко големи инвестиции в преработващата промишленост областта привлича сравнително висок размер ПЧИ – до края 2018 г. те възлизат на 2514 евро/човек от населението. Разходите за придобиване на материални активи в областта варират значително през годините, но след 2012 г. са около и над 2000 лв./човек годишно. С 1188 лв./човек усвоени средства от европейските фондове към 15 юни 2020 г. областта се нарежда на едно от последните места в страната.

Инфраструктура

Добрата оценка на Търговище в тази категория се дължи най-вече на доброто качество на пътната настилка в нея. Според оценките на АПИ през 2019 г. 61% от пътищата в областта са били в добро състояние, при това спрямо 26% три години по-рано. Значителни подобрения има и в достъпа на домакинствата до високоскоростен интернет, като по последни данни с такъв разполагат 77% спрямо 34% едва пет години по-рано.

Делът на автомагистралите и първокласните пътища обаче остава нисък – 14,7% при 18,6% средно за страната. Средната гъстота на пътната мрежа като цяло е над средната. Гъстотата на железопътната мрежа ниска е 2,8 км/100 кв.км от територията и остава значително по-ниска от средната за страната.

Местни данъци

Местните данъци в общините в област Търговище постепенно се повишават, но остават на относително ниски нива. През 2020 г. най-голямото повишение е при облагането на недвижимите имоти на юридическите лица – ставката нараства от средно 1,73‰ през 2019 г. до 1,83‰ през 2020 г. Размерът на данъка за таксиметров превоз се задържа на средно 303 лв., като по-ниска е тя единствено във Видин, където във всички общини в областта тя е на минимума от 300 лв. Под средния е патентният данък за търговия на дребно – 9,07 лв./кв.м търговска площ при 12,93 лв./кв.м средно за страната. Данъкът за възмездно прехвърляне на собственост се повишава от 2,24% през 2018 г. до 2,48 през 2019 г. и остава почти непроменен със средна стойност от 2,49% през 2020 г.

Администрация

Кадастралната карта на областта вече покрива 95% от територията. Наблюдава се обаче спад в средната оценка на общините на способността им да предоставят електронни услуги – от средно 3,23 от максимални 5 т. предишната година до 3,04 т. през 2020 г. Подобрение обаче има в самооценката за предоставяне на услуги на „едно гише“ – от 2,66 на 3,33 т. Повишава се и оценката на ПДИ за активна прозрачност на местните администрации, като средният рейтинг за общините в областта достига 78,4%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Търговище е сред малкото области в страната с положителен механичен прираст, като разликата между броя на заселилите се и изселилите се през 2019 г. е 2,7‰ от цялото население. Заедно с това обаче има видимо влошаване в естествения прираст, който спада от –7‰ през 2015 г. до –8,9‰ през 2019 г. На този етап индикаторите за застаряване остават близки до средните за страната стойности, но се влошават относително бързо.

Степента на урбанизация в областта не се променя значително в последните години, като остава сред по-ниските в страната. С времето намалява гъстотата на населението в градовете, като през 2019 г. достига до 1071 души/кв.км при 1510 души средно за страната.

Образование

Най-видима по този индикатор е неспособността на образователната система в област Търговище да обхване децата в училищна възраст – през 2019 г. над 23% от децата, които следва да учат в прогимназиалния етап на образованието, остават извън училище на фона на 10–12% в повечето области и малко над 13% средно за страната. Делът на напусналите образованието също е висок – 3%, а делът на повтарящите ученици е 0,91% и е около средния за страната.

Постиженията на учениците на зрелостните изпити по БЕЛ се влошават през последните години до средна оценка 3,85 през 2020 г. при 4,20 в страната. Този процес е съчетан със значителен ръст на дела на слабите оценки до 10,3%. Прави впечатление обаче, че резултатите на изпита по математика след VII клас постепенно се подобряват и достигат средно 35,2 т. при среден резултат за страната от 36 т. Ниските постижения, изглежда, не се влияят от високата стойност на съотношението между броя на преподавателите и учениците в училищното образование – с 104 учители на 1000 ученици областта е на второ място след област Смолян със 122 учители.

Здравеопазване

След Добрич Търговище е областта с най-труден достъп до общопрактикуващи лекари, като през 2019 г. на лекар се падат средно 2311 души от населението. Неблагоприятна е и стойността на индекса на достъп до лекари специалисти. Броят на леглата в многопрофилните болници постепенно се повишава в последните седем години и през 2019 г. достига близка до средната за страната стойност от 536 легла на 100 хил. души от населението.

Обхватът на здравната система в областта се подобрява, като достига до 88,3% от цялото население при 88,8% средно за страната. През последните години заболеваемостта, измерена чрез преминалите лечение в МБАЛ, намалява до 187 души на 1000 души от населението, но е възможно и лечението в съседни области да става все по-разпространено. Повод за притеснение е сравнително високата детска смъртност от 6,7‰ за 2019 г., като коефициентът е изключително непостоянен през последното десетилетие.

Ред и сигурност

През 2019 г. относителният дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок, намалява до 87% от всички, а делът на висящите дела се покачва до 13,5% – вторият най-висок в страната след Монтана. Тези слабости на местната правораздавателна система, която доскоро беше сред най-ефективните в страната, са още по-трудно обясними предвид ниската натовареност – един наказателен съдия разглежда средно по 3,5 дела на месец при 9,1 средно на съдия в страната като цяло.

Търговище се радва и на сравнително ниска престъпност, като регистрираните през 2019 г. престъпления срещу личността и собствеността са 9,5 на 1000 души от населението. Разкриваемостта е 73,8%, което нарежда областта на второ място в страната след област Смолян.

Околна среда

Въглеродните емисии в Търговище остават относително ниски през последните години, като в периода от 2014 до 2018 г. количествата въглероден диоксид варират между 100 и 130 т/100 кв.км. Домакинствата генерират относително малко битови отпадъци – 302 кг/човек от населението годишно при 409 кг средно за страната. Делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е нараснал от 9% през 2017 г. на 68% през 2018 г., което е значително подобрение. Без особена промяна обаче остава делът от домакинствата, свързани с обществена канализация – едва 56% от всички през 2018 г. Само 45% от канализационните мрежи са свързаните с пречиствателна станция за отпадъчни води, което е значително под средните за страната 64%.

Култура

В последните години нараства интересът към театрите в Търговище, като през 2019 г. те са посетени средно 652 пъти на 1000 души от населението на областта при 434 пъти през 2015 г. По този показател областта се нарежда непосредствено зад столицата. Доста над средната е и посещаемостта в библиотеките в областта – 1006 на 1000 души население при 683 в България като цяло. За сметка на това музеите не се радват на особен интерес, като посещенията в тях са били 175 на 1000 души – над 5 пъти под средното за страната. Вероятно поради липса на инфраструктура кината също не са особено посещавани.

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	9148	9981	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3879	3879	4576	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9754	10 833	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	28,1	30,2	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,4	63,0	60,1	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	12,4	11,2	10,5	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	33,6	33,7	36,0	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	19,8	16,8	16,8	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	14 347	15 518	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1459	2071	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2165	2514	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	54,0	65,7	77,1	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	26,0	51,3	60,8	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,4	20,4	20,4	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	69,3	77,0	78,4	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–8,0	–7,8	–8,9	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–2,8	0,0	2,7	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,96	3,88	3,85	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	33,1	31,9	35,2	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	97	92	104	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	78,3	76,4	76,8	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,9	87,9	88,3	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	2056	2334	2311	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,3	10,8	9,5	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	4,7	3,5	3,5	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	56,0	56,2	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	313	302	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	8,6	68,3	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	256	214	185	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	472	496	625	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Хасково

▸ Население (2019)	225 317
▸ Територия (кв.км)	5533,3
▸ Брой на населените места	261
▸ Дял на населението в градовете (%)	72,2

Хасково е сред най-слабо развитите икономически области в Южна България. Областта отчита значително по-ниски от средните за страната стойности на БВП на човек от населението и средна заплата. Доходите на домакинствата постепенно растат, проблемите с бедността и материалните лишения остават. Благоприятна е динамиката на пазара на труда, като областта има много ниска безработица, а заетостта също вече надхвърля средните за страната стойности. Налице е видим недостиг на висшисти, а делът на хората с основно образование расте през последните години. Инвестиционната активност може да се опише като „плаха“. Инфраструктурата е относително добре развита, а качеството ѝ постепенно се подобрява. Местните данъци остават по-ниски от средните за страната, а през 2020 г. част от тях дори се намаляват. Както естественият, така и механичният прираст в областта се влошават. Големи предизвикателства има при обхвата на системата на училищно образование и с преждевременното напускане на учениците, но резултатите на изпитите се подобряват. Достъпът до общопрактикуващи лекари и специалисти е сравнително труден, а коефициентът на детска смъртност е висок. Редът и сигурността в Хасково са близки до средните за страната равнища, а престъпността намалява. Образуваните битови отпадъци почти изцяло се предават за третиране и рециклиране, а обемът им постепенно намалява; спад има и във въглеродните емисии. Интересът към културните събития в областта е слаб, като с най-много внимание се ползват театрите.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

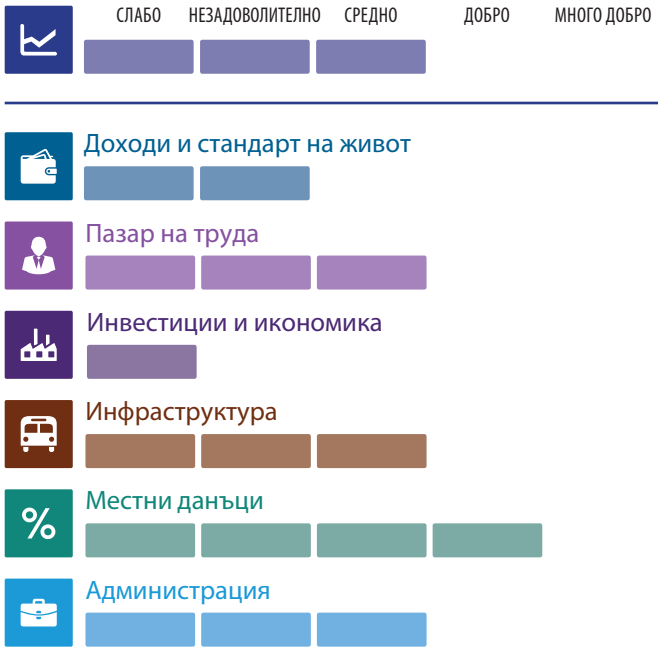

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Хасково е областта с най-нисък БВП на човек от населението в Южна България след Сливен, като през 2018 г. той е едва 8,5 хил. лв./човек от населението. Икономическият растеж е сходен със средния за страната. Средната годишна брутна заплата е петата най-ниска в страната – едва 9,6 хил. лв., а чак през 2018 г. годишният ѝ ръст изпреварва средния за страната.

Благодарение на относително благоприятните условия на пазара на труда доходите на домакинствата през 2018 г. са близки до средните за страната – средно 5678 лв./лице от домакинство годишно при 6013 лв. за страната. Индикаторите за бедност и социално изключване обаче дават основание за притеснение – близо 30,9% от населението е под националната линия на бедност за 2019 г. при 22,6% средно за страната, а 23,8% живеят с материални лишения при 19,9% средно за България.

Пазар на труда

През 2019 г. безработицата на практика изчезва от пазара на труда в областта – НСИ отчита коефициент на безработица на населението на 15 и повече години едва 0,4%, но с уговорката, че данните са с ниска степен на точност. През 2018 г., година по-рано, безработицата е 3,1%, което отново е чувствително под средното за страната. Заетостта също е сравнително висока – 70,9%, като се е повишила с повече от 15 пр.п. спрямо 2012 г.

Делът на висшистите във възрастовата група 25–64 години постепенно нараства, но остава 20,2% – с 8 пр.п. под средния за страната. Расте обаче и делът на хората с основно и по-ниско образование, като през 2019 г. те са 24,0% при 17,6% средно за страната.

Инвестиции и икономика

В периода от 2014 до 2018 г. преките чуждестранни инвестиции с натрупване нарастват почти четири пъти, но остава на изключително ниското равнище от 801 евро/човек от населението. Разходите за придобиване на ДМА също са ниски, като през 2018 г. достигат 1197 лв./човек, което е минимално нарастване от средните около 1100 лв./човек за периода 2013–2017 г. Въпреки ръста през последната година областта не се справя добре и с усвояването на средства от еврофондовете, като към средата на 2020 г. обемът им достига 1302 лв./човек спрямо 1976 лв./човек средно за страната; изключение тук е община Свиленград с 5287 лв./човек. Наблюдава се отчетлива тенденция за създаване на повече предприятия в областта, като през 2018 г. броят им достига 53 на 1000 души. Стойността на произведената продукция нараства в периода на икономически подем с по-бавни темпове от средните за страната с изключение на 2018 г. Това задълбочава изоставането и през 2018 г. произведената продукция на човек от населението е едва 12,6 хил. лв., или над два пъти по-ниска от средната за националната икономика.

Инфраструктура

Областта има относително добре развита пътна мрежа, като гъстотата ѝ през 2019 г. е 20,7 км/100 кв.км територия. Висок е и делът в шосейната мрежа на първокласните пътища и магистралите – 21,5% при 18,6% средно за страната, като през територията на областта преминава магистрала „Марица“. Състоянието на пътните настилки се подобрява през последните години, но делът на пътищата в добро състояние остава под средните за страната стойности – 36,8% спрямо 41,4% за страната. Гъстотата на железопътната мрежа също е малко над средната за страната с 3,7 км/100 кв.км от площта на областта. Видимо подобрение има в достъпа до високоскоростен интернет – между 2009 и 2019 г. делът на свързаните домакинства се е увеличил от 24 на 68%, но изоставането от водещите области се запазва.

Местни данъци

Равнищата на местните данъци в общините на територията на областта, разглеждани в тази категория, са близки до средните за страната. През 2020 г. средният размер на данъка за извършване на таксиметров превоз намалява до 324 лв. годишно, което го приближава до минималната стойност от 300 лв. Спад има и в патентния данък за търговия на дребно – от средно 12,77 лв./кв.м търговска площ до 11,96 лв. Данъците за възмездно прехвърляне на собственост и върху недвижимите имоти на юридическите лица остават на досегашните си нива. Над средния за страната обаче е данъкът върху превозните средства – 1,55 лв./kW мощност след отчитането на екологичния компонент спрямо 1,51 лв./kW.

Администрация

Подобрява се самооценката на общините за способността им да предоставят електронни услуги, като средната за областта стойност за 2020 г. е 3,10 от възможни 5 т., както и за извършване на административни услуги на „едно гише“ – до 2,97 т. Рейтингът на активна прозрачност на местната власт също се повишава и достига средно 67,3% за общините в областта, но остава под средния за страната от 70,7%.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Естественият прираст на Хасково постепенно се влошава, като през 2019 г. достига –8,7‰ при –5,4‰ през 2009 г., като през целия десетгодишен период е под средния за страната. Областта губи хора и заради отрицателния механичен прираст, но не с такава скорост – през 2019 г. разликата между заселилите се и изселилите се е –3,8‰ от населението. В резултат на тези процеси тенденцията за застаряване на населението в областта се ускорява, като на 100 души на възраст от 0 до 14 години през 2019 г. има 158 на възраст над 65 години. Възрастовата зависимост между броя на лицата над 65 години и тези в работоспособна възраст също е по-неблагоприятна от средната за страната – 37% спрямо 33% на национално ниво.

В областта текат бавни процеси на урбанизация, като делът на градското население се е повишил с 2 пр.п. за десетилетие до 72,2% през 2019 г. Същевременно гъстотата на населението на градските части на областта остава под средната – 1045 души/кв.км, и трайно намалява през последните години.

Образование

Ниският обхват на системата на училищно образование остава предизвикателство и през 2019 г., като в прогимназиалната фаза са записани едва 83% от децата. След спад с 1 пр.п. спрямо предишната година нивото е с 4 пр.п. по-ниско от средното за страната. Чувствително по-висок е и делът на напусналите основното и средното образование – 3,7%, както и на второгодниците – 1%. Въпреки известно подобрение през последните години съотношението между броя на учителите и учениците в основното и средното образование достига едва 84 преподаватели на 1000 ученици през 2019 г. при 89 на 1000 ученици средно за страната.

Въпреки че остават под средните резултати за страната, учениците в Хасково подобряват представянето си на зрелостните изпити по БЕЛ през 2020 г. и постигат средна оценка от 4,07. Висок остава обаче делът на слабите оценки – 12,5%, но повишаването му е характерно за повечето области. На изпита по математика след VII клас учениците постигат средно 32 от възможни 100 т., отново малко под средните за страната 36 т.

Здравеопазване

Показателят за достъп до общопрактикуващи лекари в Хасково е по-неблагоприятен от средния за страната, като през 2019 г. в областта има един лекар на 1847 души население при 1688 души за България като цяло. Индексът на достъп до лекари специалисти също разкрива проблеми на местната здравна система. Относително нисък е и броят на леглата в многопрофилните болници – 356 на 100 хил. души от населението, като нарастването през последните години е бавно.

Обхватът на здравната система е сравнително добър – през 2019 г. здравноосигурени са 90,1% от населението на областта. Заболеваемостта постепенно спада, като 194 на всеки 1000 души са преминали за лечение през местните болници. Висок остава обаче коефициентът на детска смъртност – 8,2‰, като няма видимо подобрение.

Ред и сигурност

През 2019 г. 90% от наказателните дела в областта приключват в 3-месечен срок, но този дял намалява спрямо предходните години, когато е 92–94%. Относително бърз ръст се наблюдава в дела на висящите дела, който от 7,1% през 2015 г. достига 9% през 2019 г. въпреки спада в натовареността на наказателните съдии – докато през 2015 г. те са гледали по 9,8 дела средно на месец, през 2019 г. вече гледат по 8 дела.

Наблюдава се и сходна с повечето области тенденция за спад на броя на престъпленията срещу личността и собствеността. През 2019 г. в Хасково са регистрирани 10,1 престъпления от този вид на 1000 души от населението. Същевременно делът на разкритите престъпления от 2009 до 2019 г. е нараснал с 12 пр.п. и достига 59%.

Околна среда

Хасково е сред лидерите по преработка на отпадъците, като за 2018 г. за рециклиране и третиране са били предадени 96% от всички образувани битови отпадъци. Количеството отпадъци също бавно намалява, като достига 316 кг/човек за годината при 409 кг/човек средно за страната. Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализацията, като през 2018 г. той достига 72,7%. Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, се увеличава до 54,2%. За сметка на това количеството въглеродни емисии намалява до 108 т/кв.км през 2018 г., или почти три пъти под средното за страната.

Култура

Област Хасково отчита като цяло неблагоприятни стойности на индикаторите за интензивност на културния живот, включени в тази категория. Най-малко е изоставането от средните стойности за страната при посещенията в театрите – през 2019 г. те са 298 на 1000 души население при 362 средно за страната. Най-малко привлекателно е ходенето на кино, като на 1000 души има едва 98 посещения годишно – почти седем пъти под средното за страната. Ръст се наблюдава при посещенията в музеите, но интересът остава малък с едва 251 на 1000 души при 770 средно за страната.

Ключови показатели за област Хасково

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	7807	8545	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5119	5119	5678	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8537	9623	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	28,5	30,9	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	64,3	66,0	70,9	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	4,7	3,1	0,4	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	20,0	21,0	24,0	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	17,3	20,1	20,2	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	11 211	12 598	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1094	1197	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	442	801	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	66,1	72,3	68,1	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,8	33,7	36,8	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,7	20,7	20,7	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	63,5	63,0	67,3	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–8,3	–8,5	–8,7	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–0,9	–5,2	–3,8	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,87	3,84	4,07	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	27,7	28,8	32,0	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	74	77	84	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	84,4	84,7	82,6	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,2	88,5	90,1	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1774	1809	1847	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,5	10,2	10,1	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	9,5	9,1	8,0	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	72,6	72,7	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	327	316	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	98,0	96,1	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	103	72	98	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	258	291	298	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Шумен

▸ Население (2019)	172 262
▸ Територия (кв.км)	3389,7
▸ Брой на населените места	151
▸ Дял на населението в градовете (%)	61,2

Динамиката на БВП на човек от населението и на средната заплата в област Шумен през последните години е благоприятна, но не е достатъчна за сближаване със средните за страната стойности. Предизвикателство са нивата на бедността. През 2019 г. Шумен остава с висока безработица, а ръстът на заетостта е относително бавен и разликата с най-добре представящите се области се запазва. Областта привлича малко чуждестранни инвестиции, не се справя особено добре и в усвояването на европейски средства. Благодарение на магистрала „Хемус“ и добре развитата си жп система оценката за инфраструктурата е добра. Местните данъци в областта са под средните за страната въпреки някои увеличения през 2020 г., но общините в нея срещат проблеми с прозрачността в работата си. Шумен се радва на положителен механичен прираст, но естественият се влошава през последните години, а темпът на застаряване на населението се ускорява. Системата на училищно образование среща сериозни проблеми с обхващането на учениците, а резултатите им на изпитите особено след VII клас са притеснителни. Достъпът до здравеопазване е сравнително труден, но пък заболеваемостта и детската смъртност са относително ниски. Жителите на Шумен генерират малко битови отпадъци, които се предават за третиране и рециклиране почти изцяло, но в областта има значително изоставяне в достъпа до канализация и пречистването на отпадъчните води. Интензивността на културния живот се дължи на високия интерес към музеите и библиотеките.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

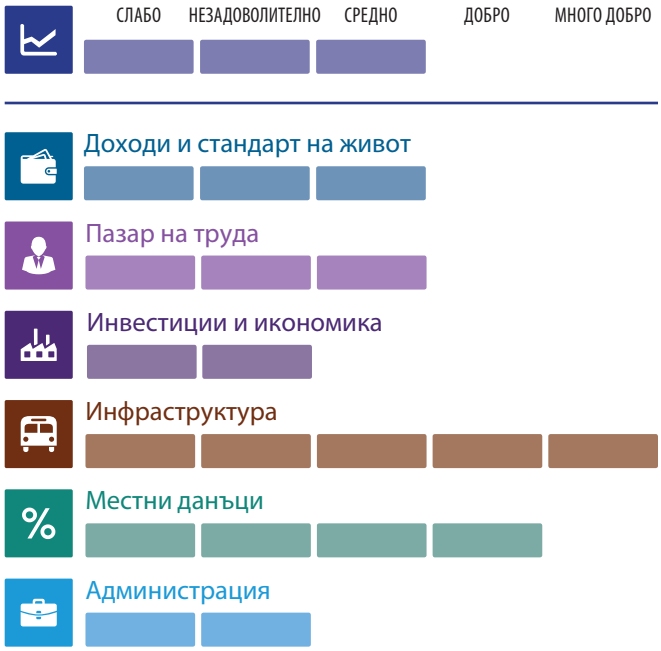

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Темпът на нарастване на БВП на човек от населението в Шумен се забавя през 2018 г. до 6,4% и достига 9,4 хил. лв., отреждайки на областта място около средата, но в долната половина на подреждането по този показател. През 2017 и 2018 г. продължава бързото повишаване на заплатите с над 10% годишно. Това обаче съвпада с период на общо значително покачване на възнагражденията и областта не успява да свие разликата със средната заплата за страната през 2018 г. от 13,8 хил. лв.

Доходите на домакинствата също остават под средните за страната равнища – 5347 лв./лице от домакинство годишно, на фона на 6013 лв./лице в страната, а темпът на растеж е сходен. Шумен обаче продължава да среща значителни проблеми с бедността, като през 2019 г. под националната линия на бедност са 29,1% от населението, а с материални лишения живеят 18,5%. И двата индикатора за бедност обаче се подобряват значително в последните години.

Пазар на труда

Шумен остава с един от най-високите коефициенти на безработица в България през 2019 г. – 10,1% при населението на 15 и повече години, като единствено в Монтана, Силистра, Видин и Търговище безработицата е по-висока. Въпреки постепенното нарастване на заетостта през последните години до 66,6%, през 2019 г. коефициентът на заетост на населението на възраст 15–64 години продължава да е осезаемо по-нисък от средния за страната (с 3,5 пр.п. през 2019 г.). Като цяло обаче заради високата безработица общата икономическа активност е 76,7%, което надвишава средната за страната с 2,4 пр.п.

По-слабата динамика на пазара на труда в областта може да се обясни отчасти с големия дял на населението с основно и по-ниско образование – 29,5% при 17,6% за страната. За сметка на това демографското заместване, измерено като отношението на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години, е малко над средното за страната, което показва потенциал за запазване на числеността на работната сила в бъдеще.

Инвестиции и икономика

Преките чуждестранни инвестиции в Шумен отчитат минимално нарастване през последните години и остават изключително ниски, като към края на 2018 г. общият им размер с натрупване е 681 евро/човек от населението при 3560 евро/човек в страната. За сметка на това разходите за ДМА се повишават до 2106 лв./човек през 2018 г. Областта не се представя добре и при усвояването на европейски средства, като към средата на 2020 г. общата стойност на изплатените суми на бенефициенти е 1453 лв./човек.

В област Шумен действат относително малък брой предприятия – 41 на 1000 души от населението, но това е обяснимо предвид голямата роля на индустрията в местната икономика, която е свързана с по-голям размер на отделните предприятия. Производителността на труда в областта също расте със сходен за страната темп и произведената продукция нараства от 11,6 хил. лв./човек през 2013 г. до 15,7 хил. лв./човек през 2018 г.

Инфраструктура

Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната – 36,4%, отчасти благодарение на автомагистрала „Хемус“. Тъй като строителството е относително ново, областта има и добро качество на пътищата – към 2019 г. 45,9% от настилките са в добро състояние. Заради голямата площ на областта пътната мрежа е с малко по-ниска от средната гъстота за страната – 18,2 км/100 кв. км. Въпреки спада в началото на десетилетието Шумен остава и с една от по-развитите железопътни мрежи с гъстота от 4,6 км/100 кв.км от територията ѝ. Постепенно нараства и делът на населението с широколентов достъп до интернет, като през 2019 г. той вече надхвърля средния за страната със 77,3% покритие.

Местни данъци

Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци. Единственото средният размер на данъка върху превозните средства след отчитането на екологичния компонент е равен на средния за страната – 1,51 лв./kW. Размерът на данъка за прехвърляне на собственост в областта не се е променял през последните пет години. Патентният данък за търговия на дребно от своя страна намалява до 8,89 лв./кв.м търговска площ, което е значително по-ниско от средната стойност за страната от 12,93 лв./кв.м. Данъкът върху недвижимите имоти на юридическите лица се задържа на 1,85%, което отново е малко под средното за общините в страната.

Администрация

След бързо подобрение през 2018 и 2019 г., сходно с промените в цялата страна, покритието на кадастралната карта на Шумен достига 90%. Същевременно средният рейтинг на активна прозрачност на ПДИ на общините в нея намалява с 1 пр.п. до 65,4%. Самооценката на общините в областта на капацитета за въвеждането на електронно управление през 2020 г. е средно 2,87 от възможни 5 т., а за предоставяне на услуги на „едно гише“ – 3,39 т., като и двата индикатора не се променят през последната година.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Населението на Шумен застарява сравнително бързо – през 2017 г. коефициентът на възрастова зависимост, измерен през отношението между броя на населението на 65 и повече години и населението на 15–19 години, достига 157% спрямо 153% година по-рано, като задминава средната за страната стойност. Доколкото тенденцията при естествения прираст също е негативна, той спада до –7,4‰ през 2019 г. от –3‰ десетилетие по-рано – процесът на застаряване се ускорява. За сметка на това областта е една от малкото с положителен механичен прираст – 6,9‰ през 2019 г., въпреки че заселването и изселването в нея следва до известна степен и изборния цикъл.

Областта е сред относително слабо урбанизираните с 61% градско население, или над 12 пр.п. по-ниско от средното за страната, а през последното десетилетие делът трайно намалява. Намалява и гъстотата на населението на градовете – от 1003 души/кв.км през 2009 г. до 887 души/кв.км през 2019 г. при 1510 души/кв.км средно за страната.

Образование

Интересът към Шуменския университет постепенно намалява след 2006 г., като броят на студентите спада от 45 до 38 на 1000 души население за десетилетие, макар за 2019 г. да се отчита минимално покачване. Областта среща видими трудности с обхвата на системата на училищно образование – в прогимназиалната фаза през 2019 г. са били записани едва 83% от децата и няма видима тенденция към подобрение. Делът на отпадналите от училищно образование е близък до средния за страната. Съотношението между преподаватели и ученици в училищното образование е сравнително високо.

През последните години средната оценка на зрелостния изпит по БЕЛ в областта се колебае около и малко под 4,00, като през 2020 г. е 3,96 при 4,20 средно за страната. Делът на слабите оценки също е сравнително висок – 10,5% на последния зрелостен изпит. На външното оценяване по математика след VII клас учениците в Шумен също не се представят добре, като постигат средно 29,6 при средно за България 36,3 т., поставяйки областта сред едва десетте области с резултат под 30 т.

Здравеопазване

Достъпът до лекари специалисти в Шумен е относително труден. Постепенно се влошава и достъпът до общопрактикуващи лекари, като през 2019 г. на един лекар се падат средно 1833 души от населението на областта при 1688 души за страната. Относително малко са леглата в многопрофилните болници – 313 на 100 хил. души. Делът на здравноосигурените е сходен с този в страната.

Шумен прилича на Перник и по много ниския брой на преминалите лечение в МБАЛ – едва 125 души на 1000 през 2019 г., като обяснението най-вероятно е близостта на много добре развитата здравна система на Варна. Коефициентът на детска смъртност в областта също е нисък – 3,5‰ спрямо 5‰ средно за страната.

Ред и сигурност

Съдебната система в областта успява да приключи 92% от наказателните дела в 3-месечен срок при 90% средно за страната. За сравнително добрата ефективност говори и ниският дял (6,2%) на висящите дела в съдилищата. Тя е обаче и сред по-малко натоварените, като наказателните съдии гледат средно по 6,2 дела на месец в сравнение с 9,1 дела средно за страната през 2019 г.

От гледна точка на осигуряване на сигурност областта също се представя добре – през 2019 г. са били регистрирани едва 9,3 престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души население при 11,1 в страната. Разкриваемостта на този вид престъпления също постепенно се подобрява и достига 59% при 52% за страната.

Околна среда

Количеството битови отпадъци в областта нараства в последните години, като достига 305 кг/човек през 2018 г.; тази стойност обаче е доста по-ниска от средните за страната 409 кг/човек. Областта е сред водещите по предадени за третиране и рециклиране отпадъци с близо 95% от общото количество генерирани отпадъци.

Голямо предизвикателство за Шумен е достъпът до канализация – едва 58% от населението живеят в населени места с обществена канализация, което е донякъде обяснимо предвид ниската степен на урбанизация. Заедно с това към 2018 г. за едва 55% от населението с достъп до канализация е осигурено свързване с пречиствателна станция за отпадъчните води. От гледна точка на въглеродни емисии областта също се справя добре с малко под 31 т/кв.км въглероден диоксид, или приблизително 10 пъти под средното за страната.

Култура

След Велико Търново Шумен е лидер в страната по интерес към библиотеките с 1306 посещения на 1000 души население през 2019 г., като те са се увеличили почти три пъти спрямо 2009 г. Музеите в областта също се радват на доста голямо внимание, като са били посетени 1162 пъти средно на 1000 души при 770 на 1000 души за страната. За сметка на това посещенията в кината са шест пъти по-ниски от средните за страната, а тези в театрите – почти два пъти.

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8829	9397	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	4855	4855	5347	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9994	11 028	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	38,3	29,1	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	62,7	64,6	66,6	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	15,9	12,0	10,1	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	29,6	28,9	29,5	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	22,6	24,0	23,7	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	14 129	15 681	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1683	2106	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	621	681	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,9	70,5	77,3	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	54,4	41,7	45,9	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	18,3	18,3	18,2	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,7	66,0	65,4	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–7,6	–7,6	–7,4	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–1,1	4,1	6,9	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,77	3,85	3,96	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	26,2	24,5	29,6	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	95	96	95	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	86,0	83,6	83,1	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,5	88,6	88,9	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1436	1744	1833	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	10,0	9,6	9,3	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,5	6,9	6,2	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	58,4	58,2	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	357	305	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	91,6	94,7	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	161	126	111	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	177	165	191	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Област Ямбол

▸ Население (2019)	117 335
▸ Територия (кв.км)	3355,5
▸ Брой на населените места	109
▸ Дял на населението в градовете (%)	70,8

Ямбол остава сред областите с ниска степен на икономическо развитие. Брутният вътрешен продукт на човек от населението и равнището на заплатите остават значително по-ниски от средните за страната, но бързо се подобряват през 2018 г. Безработицата остава над двойно по-висока от средната, а заетостта се свива. Ниската икономическа активност неизбежно води и до много високи нива на бедност и материални лишения. Привлечените чуждестранни инвестиции остават много ниски, но за сметка на това областта се справя относително добре в усвояването на средства от европейските фондове. Има добре развита пътна мрежа, но почти липсва железопътна. Въпреки някои увеличения през 2020 г. Ямбол остава с ниски местни данъци, а оценките на административния капацитет в общините също се подобряват. Областта е с подчертано негативни и влошаващи се демографски показатели и ускорено застаряване. Въпреки постепенно подобряващите се резултати на зрелостните изпити училищното образование продължава да среща проблеми със задържането на учениците. Област Ямбол се отличава с най-трудния достъп до лекари специалисти и притеснително висока детска смъртност. Благодарение на ниската натовареност съдебната система е относително ефективна, а престъпността е с тенденция към спад. Жителите на областта генерират относително малко отпадъци, но проблемите с достъпа до пречиствателни станции за отпадъчни води остават големи. Театрите са най-популярната форма на културен живот.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

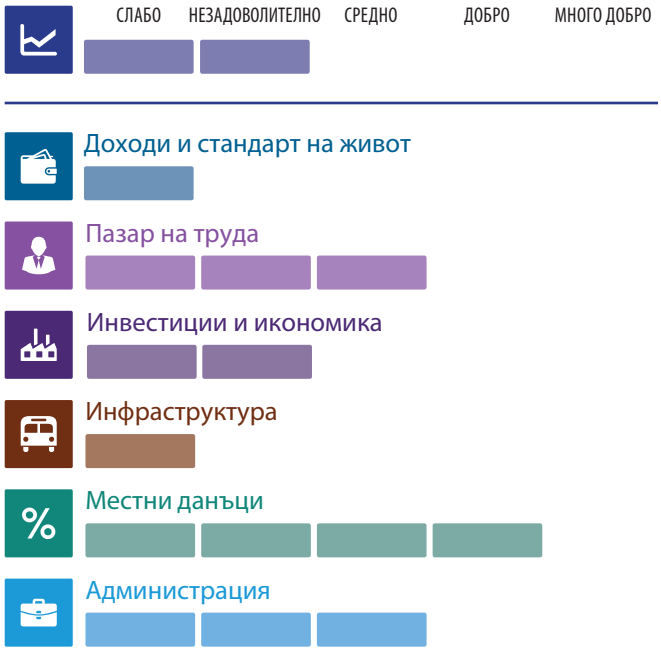

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2018 г. брутният вътрешен продукт постепенно се приближава до прага от 10 хил. лв./човек от населението. Областта остава с ниски спрямо средните за страната възнаграждения на наетите – през 2019 г. средната годишна брутна заплата е 10,8 хил. лв. при 13,8 хил. лв. средно за страната, но ръстът от 13,5% е най-бързият отчетен за цялата страна през годината.

Проблемите със заетостта и големият дял на неактивните лица в работоспособна възраст обаче са предпоставка за относително ниски общи доходи на домакинствата – средно 5,6 хил. лв./лице от домакинство през 2019 г., въпреки че индикаторът се подобрява. Ямбол се нарежда на последно място по дял на населението, живеещо в материални лишения, който достига близо 40% през 2019 г. Делът на населението, живеещо с доход под националната линия на бедност, нараства с 9% само за година и през 2019 г. вече е 33,2%, което доближава Ямбол до най-тежко засегнатите области.

Пазар на труда

Ямбол остава с относително висок коефициент на безработица – 9% при населението над 15-годишна възраст за 2019 г. при 4,2% за страната като цяло. Същевременно се наблюдава и бърз спад на коефициента на заетост – докато през 2017 г. той е бил 68% за населението в работоспособна възраст, то през 2019 г. се е свил до 63%. Двата показателя формират относително ниска икономическа активност на населението, което от своя страна означава и голям дял на неактивните лица в работоспособна възраст.

Част от обяснението за по-неблагоприятните индикатори за местния пазар на труда се крие в образователната структура на населението – с едва 20% висшисти сред населението на 25–64-годишна възраст и трайно влошаване след 2015 г. областта е на едно от последните места в страната, а делът на хората с основно и по-ниско образование е над средния и постепенно нараства.

Инвестиции и икономика

Заради относително голямата тежест на преработващата промишленост Ямбол е сред областите с относително малък брой предприятия – едва 46 на 1000 души от населението през 2018 г., но тенденцията е към увеличаване на броя им. Областта привлича малко чуждестранни инвестиции, като до края на 2018 г. те са едва 445 евро/човек. Годишните разходи за придобиване на ДМА от 1683 лв./човек също са далеч от средните за страната, но по този показател областта не е сред областите с най-ниска инвестиционна активност.

Областта се справя добре в усвояването на средства по европейските фондове – 1796 лв./човек към средата на 2020 г., без големи различия между общините по този показател. Производителността на труда в Ямбол расте бързо, но на този етап остава ниска – през 2018 г. произведена продукция на човек от населението достига 15 хил. лв. при 25,9 хил. лв. средно за страната.

Инфраструктура

Ямбол се характеризира с висока гъстота на пътната мрежа с 19 км/100 кв.км от територията на областта. Железопътната мрежа обаче е сред най-слабо развитите в страната с 1,5 км/100 кв.км. Тъй като през територията на областта минава автомагистрала „Тракия“, делът на първокласните пътища и магистралите (21%) е над средния за страната. През последните години се наблюдават колебания в качеството на пътната настилка, като към 2019 г. около 44% от пътищата са в добро състояние. За слабата оценка на областта в тази категория допринася и най-ниският в страната дял на домакинствата, свързани с високоскоростен интернет – едва 53% през 2019 г.

Местни данъци

През 2020 г. средният размер на данъка върху нежилищните имоти на юридическите лица в Ямбол нараства до 1,92‰. Средният патентен данък за търговия на дребно в общините в областта остава почти непроменен – 8,21 лв./кв.м търговска площ през 2020 г. Данъкът за прехвърляне на собственост също нараства през последната година до 2,5%. Намаление се наблюдава при размера на данъка за извършване на таксиметров превоз до средно 348 лв. годишно. Местните данъци в област Ямбол са чувствително под средните за страната стойности, като изключение прави данъкът върху превозните средства, който през 2020 г. е 1,53 лв./kW след отчитането на екологичния компонент.

Администрация

Ямбол е сред областите, където покритието на кадастралната карта все още не е завършено, като към 2019 г. то достига едва 82,5% от територията ѝ спрямо над 90% средно за страната. Средната самооценка за въвеждане на електронно управление на общинските администрации в областта през 2020 г. остава без промяна – 2,87 от 5 възможни точки. Няма промяна и в самооценката им да предоставят административни услуги на „едно гише“ – 3,39 т. средно за областта. Подобрение има в средния рейтинг на ПДИ за активна прозрачност до 70,4% през 2020 г.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

През 2019 г. коефициентът на естествен прираст в Ямбол е –8,7‰, което е под средния за страната (–6,7‰), като от началото на десетилетието се колебае около тази стойност. Областта е и сред тези, които относително бързо губят населението си, като механичният прираст е –4,6‰ при –0,3‰ за страната; негативните миграционни процеси обаче стихват през последните години. Неблагоприятните показатели на прираста се отразяват и на коефициентите на възрастова зависимост в областта, като те са над средните за страната и се влошават през последните години.

Ямбол е сред областите с относително висока степен на урбанизация – делът на градското население през 2019 г. е 71% с отчетлива тенденцията към постепенно нарастване. Същевременно гъстотата на населението на градовете е относително ниска – 1074 души/кв.км в сравнение с 1510 души/кв.км за страната.

Образование

През последните две години средната оценка на ДЗИ по български език и литература в областта нараства от 3,55 до 4,04, но остава зад постиженията на повечето области. Позитивна тенденция е и спадът на дела на слабите оценки на матурата, като за същия период те намаляват до 13%, но все още са над средните за страната от 8%. По-слабо се представят ямболските ученици и на изпитите след VII клас, като през 2020 г. по математика получават средно 31 т. спрямо средно 36 т. за страната. В областта има малко преподаватели – средно 77 на 1000 ученици, но съотношението постепенно се подобрява. Висок е делът на отпадналите от основното и средното образование – 3,90% от всички деца, или с 1 пр.п. над средното. Малко по-висок е и делът на второгодниците – 1% от всички ученици, а през последните три години обхватът на училищното образование, измерен като дял на записаните в прогимназиалния етап ученици, е малко над средния за страната.

Здравеопазване

Ямбол е областта в България с най-остри проблеми с достъпа до лекари специалисти след Добрич. Достъпът до общопрактикуващи лекари също се влошава през последните години до средно 1701 души средно на лекар, но все пак стойността не е много по-висока от средната за страната. На 100 хил. души от населението са осигурени 353 легла в многопрофилните болници – значително под средните за страната 550 на 100 хил. души. Покритието на здравната система в областта е относително добро, като 90% от населението е здравноосигурено. Повод за притеснение е високата детска смъртност – 8,2 на 1000 през 2019 г., но показателят постепенно се подобрява. Ограниченият капацитет на болниците се отразява и на изключително ниския брой преминали за лечение през МБАЛ – през 2019 г. той е едва 144 на 1000 души от населението.

Ред и сигурност

През последните пет години делът на приключените в срок наказателни дела в област Ямбол е сходен със средния за страната, като през 2019 г. е 89%. Делът на висящите дела от своя страна е под средния – 8,5% от всички. Относително добрата ефективност на съдебната система в областта може да се обясни с нейната ниска натовареност, като през 2019 г. един наказателен съдия е гледал средно по 5,4 дела на месец спрямо 9,1 средно за страната и над 11 в областите с най-натоварени съдилища. Тенденцията при престъпленията срещу личността и собствеността е към спад, като през 2019 г. те са 9,6 на 1000 души при 11,1 средно за страната и 18 на 1000 души през 2010 г. Постепенно се повишава и разкриваемостта при този вид престъпления, която през 2019 г. достига 69%.

Околна среда

Количеството образувани битови отпадъци в област Ямбол остава относително непроменено през последните години, като за 2018 г. то е 317 кг/човек от населението, или значително под средното за страната от 409 кг. През 2018 г. близо 90% от отпадъците са предадени за третиране и рециклиране при 71% средно за страната. Около 72% от населението живее в населени места с достъп до обществена канализация през 2018 г. Значим проблем обаче остава преработването на отпадъчни води, като едва 5% от населението има достъп до канализация, която е свързана с пречиствателна станция. Областта е и с много ниски въглеродни емисии – 7,4 т/кв.км въглероден диоксид при 275 т/кв.км средно за страната.

Култура

През 2019 г. театрите остават най-популярната форма на културен живот в Ямбол с 494 посещения на 1000 души от населението при 362 средно за страната. Най-нисък е интересът към кината, като те са били посетени от 114 от всеки 1000 души, най-вероятно заради по-трудния достъп. Доста под средната е посещаемостта и в библиотеките – 446 на 1000 души, и в музеите – 329 на 1000 души население.

Ключови показатели за област Ямбол

Индикатори на икономическото развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	8881	9694	n.a.	**15 615**
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	5357	5357	5638	**6013**
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	9530	10 815	n.a.	**13 775**
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	n.a.	24,3	33,2	**22,6**
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	67,9	62,3	63,1	**70,1**
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	7,6	8,3	9,0	**4,2**
Дял на населението с основно и по-ниско образование на 25–64 години (%)	18,2	23,4	23,3	**17,6**
Дял на населението с висше образование на 25–64 години (%)	22,0	21,0	19,8	**28,0**
Произведена продукция (лв./човек)	13 493	15 014	n.a.	**25 855**
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1973	1683	n.a.	**2750**
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	418	445	n.a.	**3560**
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	62,0	62,1	53,4	**75,1**
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	42,5	39,8	43,9	**41,4**
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	19,0	19,0	19,0	**17,9**
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	67,8	67,0	70,4	**70,7**

Индикатори на социалното развитие	2017	2018	2019	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	–8,4	–8,9	–8,7	**–6,7**
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	–6,5	–4,3	–4,6	**–0,3**
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,55	3,80	4,04	**4,20**
Среден успех на изпита по математика след VII клас (точки)**	29,0	29,4	31,2	**36,3**
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	73	71	77	**89**
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	89,4	90,6	87,0	**86,6**
Дял на здравноосигурените лица (%)	89,9	89,3	89,8	**88,8**
Население на един общопрактикуващ лекар (брой хора)	1364	1575	1701	**1688**
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	11,3	10,5	9,6	**11,1**
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,0	6,0	5,4	**9,1**
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	71,6	71,8	n.a.	**76,2**
Образувани битови отпадъци на човек от населението (кг/човек/година)	340	317	n.a.	**409**
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	80,4	89,8	n.a.	**70,9**
Посещения в кината на 1000 души от населението	139	97	114	**659**
Посещения в театрите на 1000 души от населението	437	407	494	**362**

* Данните за 2019 г. са включени в изследването 2020 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2019/20 година, а матурите са проведени през 2020 г. Същото важи и за предходните години.

Групи индикатори

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брутен вътрешен продукт на човек от населението	Индикаторът измерва стандарта на живот в областта и степента на развитие на местната икономика. Колкото по-висок БВП на човек от населението има съответната област, толкова това е показателно за по-силна местна икономика и по-висок стандарт на живот на местните жители.	2000–2018	лв./човек от населението	НСИ
Средногодишен доход на лице от домакинство	Индикаторът показва най-общо благосъстоянието и стандарта на живот на местното население. За целите на настоящото изследване се използва общият доход, който включва паричните доходи (приходи от работна заплата и извън нея, пенсии, социални обезщетения, трансфери от други домакинства, приходи от продажби и др.) и остойностените натурални приходи.	2001–2019	общ доход (лв.)/ лице от домакинството	НСИ
Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение	Размерът на трудовите доходи е един от основните фактори, които определят нивото на общия доход на домакинствата.	2008–2018	лв.	НСИ
Относителен дял на населението, живеещо с материални лишения	Субективен показател, базиран на анкета сред домакинствата относно конкретни въпроси за материални лишения. Методологията е на Евростат. Въпросникът включва затруднения при покриването на разходи за жилището, притежание на автомобил или перална машина, консумация на месо, ограничения при отоплението и т.н. Лицето се определя като живеещо в материални лишения, ако изпитва лишения по три от въпросните девет показателя.	2007–2019	%	НСИ
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната	Основен показател за бедност. Показва дела на лицата с еквивалентен разполагаем доход под т.нар. линия на бедност, която се определя на 60% от националния медианен еквивалентен разполагаем доход.	2007–2019	%	НСИ

Пазар на труда

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Средногодишен коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години	Икономическата активност на населението показва каква част от хората работят или търсят активно работа. Икономически активните лица формират работната сила във всяка една от областите.	2008–2019	%	НСИ
Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15 и повече години	Ниските нива на безработицата в една област са признак за жизнена и създаваща работни места стопанска среда.	2000–2019	%	НСИ
Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15–64 години	Коефициентът на заетост е водещ индикатор за пазара на труда, показвайки каква част от населението в трудоспособна възраст работи.	2003–2019	%	НСИ
Коефициент на демографско заместване (съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на възраст 60–64 години)	Коефициентът на демографско заместване показва съотношението между лицата на възраст 15–19 години, на които предстои да се включат на пазара на труда, и тези на възраст 60–64 години, на които предстои да го напуснат. Този индикатор се използва за оценка на капацитета за възпроизводство на работната сила в отделните области на страната.	2010–2019	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование	Високият дял на населението с висше образование в една област създава предпоставки за повишаването на нейната конкурентоспособност, производителност на труда и икономически растеж.	2009–2019	%	НСИ
Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование	Показател за образователната структура на работната сила. Колкото по-висок е делът на лицата с основно и по-ниско образование, толкова по-малък е потенциалът на местния пазар на труда за запълване на новите работни места. По-ниското образование предполага по-ниска икономическа активност, по-малка производителност на труда и съответно по-ниски доходи.	2009–2019	%	НСИ

Инвестиции и икономика

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на нефинансовите предприятия	Индикаторът показва предприемаческите нагласи и инвестиционната активност в местната икономика.	2008–2018	брой предприятия/ 1000 души от населението	НСИ
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи	Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) на човек от населението в областта са водещ показател за инвестиции в местната икономика.	2008–2018	лв./човек от населението	НСИ
Преки чуждестранни инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване	Индикаторът за преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор показва кумулативния размер на инвестициите в съответната област и нейната привлекателност за чуждестранните инвеститори.	2000–2018	евро/човек от населението	НСИ
Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми	Високата степен на усвояване на средства по оперативните програми създава предпоставки за подобряването на конкурентоспособността на отделните области. Тя е индикатор за добрата работа на администрацията и за нейната способност и желание да подобрява условията за работа и живот в областта с помощта на европейски средства.	към 15.06.2020	лв./човек от населението	ИСУН, ИСУН 2020
Произведена продукция	Произведената продукция на човек представя относителната производителност на предприятията в областта.	2005–2018	лв./човек от населението	НСИ

Инфраструктура

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Гъстота на пътната мрежа	Индикаторът измерва сбора от дължината на автомагистрали и пътища (първокласни, второкласни и третокласни), съотнесен към територията на съответната област. Републиканската пътна мрежа е от изключително значение за превоза на пътници и товари в страната. Индикаторът изключва улиците в населените места.	2000–2019	дължина на пътната мрежа в км/100 кв.км територия	НСИ
Гъстота на железопътната мрежа	Индикаторът представя всички жп линии, които са предназначени за придвижване на влакове между гарите или местата, отбелязани като самостоятелни пунктове на тръгване и пристигане за превоз на пътници и товари. Изключват се линиите на градския железопътен транспорт. Колкото е по-голяма е гъстотата на железопътната мрежа в регионите, толкова по-лесен е превозът на пътници и товари.	2000–2019	дължина на жп линии в км/100 кв.км територия	НСИ
Дял на автомагистралите и първокласните пътища	Индикаторът дава допълнителна информация за характеристиките на пътната инфраструктура в една област. По-високият дял на магистралите и първокласните пътища показва по-висока степен на развитие на местната инфраструктура.	2009–2019	%	НСИ
Дял на домакинствата с достъп до широколентов интернет	Достъпът на домакинствата до интернет е показателен за навлизането на новите информационно-комуникационни технологии в областите на страната.	2006–2019	%	НСИ
Дял на пътната настилка в добро състояние	Освен гъстотата на пътната мрежа важно значение за инфраструктурния профил на областите има и качеството на пътната настилка. Индикаторът показва дела на пътищата, чието състояние е оценено от АПИ като „добро“.	2010–2019	%	АПИ

% Местни данъци

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Размер на данъка върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица	Облагането на недвижимите имоти е най-сериозният източник на собствени приходи за общините. По отношение на бизнес средата и тежестите върху бизнеса най-голямо влияние оказва именно облагането на нежилищните имоти на юридическите лица.	2012–2020	промил (‰)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили – с мощност над 74 kW до 110 kW	Облагането на превозните средства също е сериозен източник на собствени приходи за общините. Този тип облагане е в тежест предимно на малки фирми, като мощността на автомобилите е избрана като най-релевантна именно за подобен тип фирми. След 2019 г. индикаторът взема предвид и въведения екологичен компонент за определянето на данъчната ставка.	2012–2020	лв./kW	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта	Патентните данъци са различен тип облагане от споменатите по-горе и са в тежест на конкретни бизнеси. Патентният данък за търговия на дребно е избран като най-разпространен и разпознаваем.	2012–2020	лв./кв.м	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество	Размерът на данъка при възмездно придобиване на имущество има отношение както към навлизащите на местния пазар инвеститори, така и към разширяващите своята дейност местни предприемачи.	2012–2020	промил (‰)	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Размер на годишния данък за таксиметров превоз на пътници	Размерът на данъчната ставка за таксиметров превоз на пътници се определя на общинско ниво и има ефект върху крайната цена на услугата.	2017–2020	лв.	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

Администрация

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Покритие на кадастъра	Ниското кадастрално покритие на територията на една област представлява пречка пред инвестициите, особено когато те предвиждат строителство на нови обекти.	2003–2019	%	АГКК
Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление	Рейтингът за активна прозрачност на органите на местно самоуправление на Фондация „ПДИ" се базира на резултатите от ежегодно проучване на фондацията чрез оценяване на интернет страниците и подаване на електронни заявления до административните структури в системата на изпълнителната власт. Оценката на всяка отделна област представлява среднопретеглената оценка от рейтингите на влизащите в обхвата ѝ общини.	2014–2020	%	Фондация "Програма Достъп до информация" (ПДИ)
Развитие на електронното правителство	Индикаторът представя самооценката на местните власти за степента и обхвата на предоставяните от тях електронни услуги. Ниските оценки показват пълно отсъствие на електронни услуги или наличието на базови такива, а високите оценки показват наличие на възможност за осъществяване на двупосочни транзакции между администрацията и гражданите/бизнеса.	2013–2020	оценка от 1 до 5	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ
Развитие на услугата „едно гише"	Индикаторът представя самооценката на местните власти за етапа на готовност за обслужване на бизнеса и гражданите на „едно гише".	2013–2020	оценка от 1 до 5	Заявление за достъп до информация по ЗДОИ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Коефициент на възрастова зависимост – отношение на населението на 65 и повече години към населението на 0–14 години	Индикаторът показва степента на застаряване на отделните области – колкото по-голям е този индикатор, толкова застаряването е по-изявено.	2011–2019	%	НСИ
Коефициент на възрастова зависимост – отношение на населението на 65 и повече години към населението на 15–64 години	Коефициентът на възрастова зависимост показва съотношението между лицата на възраст на 65 и повече години, които са предимно икономически неактивни, и лицата в активна възраст. По-високият коефициент на възрастова зависимост показва влошаване на възрастовата структура на населението, което рефлектира върху пазара на труда, икономическия растеж и др.	2011–2019	%	НСИ
Относителен дял на населението в градовете	Относителният дял на населението в градовете дава информация за степента на урбанизация на областта.	2001–2019	%	НСИ
Гъстота на населението спрямо територията на населените места и други урбанизирани територии	Този индикатор за гъстотата на населението дава информация за броя на хората на единица площ. Гъстотата се влияе от механичното и естественото движение на населението, както и от процеса на урбанизация.	2001–2019	брой лица/ кв. км	НСИ
Коефициент на естествен прираст	Естественият прираст на населението представлява разликата между броя на регистрираните живородени деца и броя на починалите през съответната година. Коефициентът на естествен прираст показва увеличението или намалението на населението на областта на 1000 души от средногодишното ѝ население, като положителният естествен прираст на населението се приема за благоприятен демографски показател.	2001–2019	промил (‰)	НСИ
Коефициент на механичен прираст	Коефициентът на механичен прираст на населението показва увеличението или намалението на населението на областта на 1000 души средногодишно население вследствие на неговата миграция. Коефициентът се изчислява на база на данните за броя на лицата, които са променили обичайното си местоживеене за разглеждания период. Механичният прираст представлява разликата между заселилите се и изселилите се лица за съответната област.	2001–2019	промил (‰)	НСИ

Образование

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Брой на студентите в колежи и университети	Индикаторът включва учащите в университетите, колежите и специализираните висши училища, но не включва учащите в професионално обучение с прием след средно образование. Наличието на голям брой студенти в една област е предпоставка за по-висока образованост на местната работна ръка и по-голяма атрактивност на населеното място.	2000–2019	брой студенти/ 1000 души от населението	НСИ
Брой на преподавателите в основното и средното образование	Отношението на броя на преподавателите към броя на учащите е стандартен индикатор за измерване на качеството на образованието.	2011–2019	брой преподаватели/ 1000 ученици	НСИ
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас	Нетният коефициент на записване на населението се изчислява в проценти като отношение на броя на учащите в съответната образователна степен във възрастовите групи към броя на населението в същите възрастови групи, изчислен към 31 декември на съответната година. Броят на учащите в основно и средно образование се установява до 1 октомври на съответната година. Изборът на V–VIII клас е базиран на факта, че това е най-ниската образователна степен, при която се регистрира относително висок недообхват на образователната система.	2008–2019	%	НСИ
Относителен дял на напусналите основното и средното образование	Относителният дял на напусналите основното и средното образование показва броя на учениците, които преждевременно са напуснали училище през съответната година. Ниският относителен дял на напусналите основното и средното образование е признак за добре развита образователна система, която успява да задържи рисковите ученици в училище.	2008–2018	%	НСИ
Относителен дял на второгодниците	Относителният дял на второгодниците показва броя на учениците, които за втора поредна година са били записани в същото образователно ниво като предходната. Индикаторът показва качеството на образователните институции, поне що се отнася до способността им да създадат оптимални условия за възприемане на предвидения материал от страна на учениците.	2011–2019	%	НСИ
Среден успех от ДЗИ по български език и литература през учебната година	Високият среден успех от матурите по български език и литература е признак за добро качество на средното образование в областта. Въпреки различната трудност на зрелостните изпити през различните години резултатите позволяват сравнимост между областите за всяка конкретна година.	2008–2020	оценка от 2 до 6	МОН
Дял на оценките по български език и литература под „среден“ 3,00	Високият процент на издържалите матурата по български език и литература е показател за добро качество на средното образование в областта.	2008–2020	%	МОН
Среден успех на НВО след VII клас по математика	Високият резултат на националното външно оценяване по математика след VII клас е индикатор за добро качество на прогимназиалния етап от училищното образование в областта. Показателят се ползва и като контрапункт на ДЗИ по БЕЛ, тъй като много малък брой ученици избират ДЗИ по математика.	2018–2020	среден брой точки от възможни 100	МОН

Здравеопазване

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Население на един общопрактикуващ лекар	Общопрактикуващите лекари са първото стъпало в здравната система. Индикаторът за броя лица на един общопрактикуващ лекар показва както осигуреността на населението с медицински персонал, така и натовареността на лекарите.	2011–2019	брой лица/ един общопрактикуващ лекар	НСИ
Индекс на достъпност до лекари специалисти	Индексът измерва достъпа до лекари специалисти спрямо областта в страната, където този достъп е най-добър. По-ниската стойност означава по-добър достъп. Понятието „лекар специалист“ включва интернисти, кардиолози, педиатри, хирурзи, ортопедо-травматолози, уролози, инфекционисти, акушер-гинеколози, офталмолози, невролози, психиатри, рентгенолози и др.	2018–2019	съставен индекс	ИПИ въз основа на НСИ
Преминали болни през МБАЛ	Индикаторът дава информация за заболеваемостта на населението и натовареността на многопрофилните болници за активно лечение (МБАЛ). За целите на изследването този индикатор се използва за измерване на равнището на заболеваемост в съответната област – колкото по-висока е неговата стойност, толкова по-висока е заболеваемостта в тази територия.	2008–2019	преминали болни през МБАЛ/ 1000 души от населението	НСИ
Дял на здравноосигурените лица	Относителният дял на здравноосигурените лица от населението показва достъпността на населението до здравни услуги в съответната област, като от него може да се съди индиректно за здравния статус на населението.	2010–2019	%	НАП (заявление за достъп до информация по ЗДОИ)
Размер на легловата база в МБАЛ	Индикаторът показва броя на болничните легла в многопрофилните болници за активно лечение на 100 000 души от населението. Легловата база служи за относителен показател на материалната осигуреност на здравеопазването в областта.	2011–2019	брой на болничните легла/ 100 000 души от населението	НСИ
Коефициент на детска смъртност	Коефициентът на детска смъртност показва броя на умрелите деца на възраст до 1 година на всеки 1000 живородени деца през съответната година. Високият коефициент показва както недостатъците в здравната грижа, така и наличието на ниска здравна култура в местното население.	2008–2019	промил (‰)	НСИ

Ред и сигурност

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок	По-високият дял на наказателните дела в окръжните съдилища, които приключват в 3-месечен срок, предполага относително по-бързо правораздаване (при равни други условия).	2009–2019	%	ВСС
Дял на висящите наказателни дела	Делът на висящите наказателни дела в окръжните съдилища е индикатор за ефективност на работата на местните органи на съдебната власт.	2009–2019	%	ВСС
Натовареност по щат на наказателните съдии	Индикаторът показва реалната натовареност на наказателните съдии в окръжните съдилища за съответната година. Колкото по-висока е натовареността, толкова достъпът до правосъдие е по-затруднен.	2010–2019	дела/ наказателен съдия/месец	ВСС
Престъпления срещу личността и собствеността	Престъпленията срещу личността и собствеността са показател за нивото на престъпност в определена територия. Официално регистрираните престъпления невинаги представят реалната картина за престъпността в областта, но дават добра основа за оценка и сравнение между отделните области.	2000–2019	брой престъпления/ 1000 лица	НСИ, МВР
Дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината	Колкото по-висок е делът на разкритите престъпления, толкова по-добре работят правоприлагащите органи в съответната област. Индикаторът се отнася само за разкриваемостта на регистрираните престъпления и допълва картината за сигурността в отделните области на страната.	2000–2019	%	НСИ, МВР

Околна среда

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата	Емисиите на вредни вещества в атмосферата на кв.км показват доколко атмосферата в съответната област е замърсена от човешка дейност. За целите на анализа са взети предвид единствено емисиите на въглероден диоксид като най-значителни и в същото време най-показателни за вредните емисии. Области с високо замърсяване на въздуха са по-малко привлекателни откъм условия за живот.	2010–2018	тонове вредни емисии/ кв.км територия	НСИ
Образувани битови отпадъци	Образуваните битови отпадъци на човек от обслужваното население е стандартен показател за измерване степента на чистота на околната среда. За целите на изследването е възприето, че колкото по-висок е този показател, толкова по-застрашена е околната среда в съответната област.	2008–2018	кг/ човек/ година	НСИ
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране	Делът на рециклираните и третираните отпадъци е от значение, доколкото останалият отпадък се насочва към открити сметища, които носят сериозни екологични и здравни рискове. По-високият дял на рециклиране и третиране означава по-чиста околна среда.	2013–2018	%	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции	Наличието на селищни пречиствателни станции предполага по-ниско замърсяване на околната среда с отпадъчни води, а също и по-високо оползотворяване на водните ресурси в съответната област. Колкото по-голяма част от канализационната мрежа е свързана с пречиствателни станции, толкова по-малък е отрицателният ефект на отпадъчните води върху околната среда.	2001–2018	%	НСИ
Дял на населението в селища с обществена канализация	Индикаторът показва процента от жителите на една област, които живеят в селища с обществена канализация. Обхватът на обществената канализация оказва влияние както върху социалните, така и върху екологичните характеристики на областите.	2010–2018	%	НСИ

Индикатор	Описание	Период	Мерна единица	Източник
Посещения в театрите	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в театрите на територията на областта.	2009–2019	брой посещения/ 1000 души	НСИ
Посещения в кината	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в кината на територията на областта.	2009–2019	брой посещения/ 1000 души	НСИ
Посещения в музеите	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в музеите на територията на областта.	2009–2019	брой посещения/ 1000 души	НСИ
Посещения в библиотеките	Показател за интензивност на културните дейности. Индикаторът показва средногодишния брой на регистрираните посещения в библиотеките с фонд над 200 хил. тома на територията на областта.	2009–2019	брой посещения/ 1000 души	НСИ

Приложение

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Индикатор / Област	Брутен вътрешен продукт на човек от населението (лв.) 2018 г.	Средногодишен доход на лице от домакинство (лв.) 2019 г.	Средна годишна брутна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение (лв.) 2018 г.	Дял на населението, живеещо с материални лишения (%) 2019 г.	Дял на населението, живеещо под линията на бедността за страната (%) 2019 г.
Благоевград	9736	6079	9024	19,6	23,9
Бургас	12 585	5169	11 225	22,7	20,0
Варна	15 479	5883	13 008	26,7	18,4
Велико Търново	10 434	5707	10 529	24,9	25,8
Видин	7926	3437	9103	31,0	35,0
Враца	15 018	5209	12 489	24,2	38,9
Габрово	13 510	7406	11 796	14,1	17,8
Добрич	9176	5500	10 429	19,5	22,8
Кърджали	8472	4173	10 419	23,0	35,2
Кюстендил	9285	4977	9476	16,9	32,9
Ловеч	9653	4454	10 317	22,4	25,3
Монтана	9033	4644	10 129	22,7	47,4
Пазарджик	9213	4180	10 513	26,5	37,0
Перник	9153	7049	10 321	18,8	14,2
Плевен	8795	5893	10 461	25,4	20,4
Пловдив	13 141	6163	11 780	24,9	22,7
Разград	9709	5420	11 569	35,8	28,0
Русе	11 769	5702	11 185	25,2	22,2
Силистра	7029	5729	9434	15,5	24,0
Сливен	7600	4446	10 005	34,0	33,9
Смолян	10 597	6354	10 145	12,8	21,2
София (столица)	33 437	8224	19 026	10,8	10,0
София	15 654	4844	13 425	14,5	17,6
Стара Загора	17 273	5610	13 190	19,8	23,1
Търговище	9981	4576	10 833	17,7	30,2
Хасково	8545	5678	9623	23,8	30,9
Шумен	9397	5347	11 028	18,5	29,1
Ямбол	9694	5638	10 815	39,6	33,2
Средно за страната	**15 615**	**6013**	**13 775**	**19,9**	**22,6**

Пазар на труда

Индикатор / Област	Средногодишен коефициент на икономическа активност на населението (%) 2019 г.	Средногодишен коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%) 2019 г.	Средногодишен коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%) 2019 г.	Коефициент на демографско заместване – съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години (%) 2019 г.	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с висше образование (%) 2019 г.	Относителен дял на населението на възраст между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование (%) 2019 г.
Благоевград	79,3	4,1	75,2	63,3	21,8	19,9
Бургас	73,0	3,6	69,4	69,3	22,5	20,4
Варна	72,6	3,0	69,6	74,5	25,3	18,8
Велико Търново	80,7	(2,0)	78,7	60,7	29,6	8,9
Видин	75,6	19,1	56,5	63,2	19,2	15,4
Враца	67,5	7,7	59,8	64,9	21,0	20,7
Габрово	74,6	(4,5)	70,1	51,6	29,0	12,6
Добрич	73,9	7,0	66,9	67,9	21,1	24,8
Кърджали	65,7	(2,0)	63,7	49,1	18,6	33,7
Кюстендил	70,2	(2,6)	67,6	52,4	21,5	5,6
Ловеч	73,5	6,5	67,0	64,2	19,1	13,5
Монтана	68,6	20,4	48,2	65,7	10,0	30,3
Пазарджик	74,2	5,1	69,1	66,1	17,5	22,8
Перник	79,1	8,2	70,9	47,7	21,4	13,4
Плевен	71,1	7,9	63,2	61,5	23,1	20,8
Пловдив	72,7	2,4	70,3	67,5	26,0	20,2
Разград	71,4	9,6	61,8	64,2	18,8	31,6
Русе	72,7	3,1	69,6	58,9	30,9	11,4
Силистра	71,5	13,3	58,2	64,2	19,5	30,4
Сливен	71,0	6,5	64,5	88,5	20,9	37,6
Смолян	75,3	8,8	66,5	41,8	23,5	14,3
София (столица)	78,0	1,6	76,4	74,3	52,8	4,9
София	78,1	(0,4)	77,7	63,8	12,0	10,9
Стара Загора	76,1	(1,4)	74,7	68,5	20,7	18,7
Търговище	70,6	10,5	60,1	69,4	16,8	36,0
Хасково	71,3	(0,4)	70,9	60,0	20,2	24,0
Шумен	76,7	10,1	66,6	66,6	23,7	29,5
Ямбол	72,1	9,0	63,1	63,5	19,8	23,3
Средно за страната	**74,3**	**4,2**	**70,1**	**65,9**	**28,0**	**17,6**

Инвестиции и икономика

Индикатор / Област	Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението 2018 г.	Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението (лв.) 2018 г.	Преки чуждестранни инвестиции в предприятия от нефинансовия сектор с натрупване на човек от населението (евро) 2018 г.	Стойност на изплатени суми по договори на общините като бенефициенти по оперативни програми на човек от населението (лв.) към 15 юни 2020 г.	Произведена продукция на човек от населението (лв.) 2018 г.
Благоевград	72	1768	1636	2623	18 422
Бургас	75	2995	5019	1829	34 472
Варна	70	2761	3968	1383	22 164
Велико Търново	46	1816	597	1578	14 517
Видин	37	851	953	1983	6954
Враца	38	1682	654	2484	15 540
Габрово	56	2133	3120	3290	22 999
Добрич	56	2023	1793	1525	14 750
Кърджали	32	1313	1908	1313	9028
Кюстендил	51	1118	361	1120	11 850
Ловеч	46	1165	969	2121	14 666
Монтана	36	1157	274	2202	13 048
Пазарджик	45	2237	2020	1195	14 754
Перник	45	1109	1647	1026	17 525
Плевен	41	1722	524	1930	13 009
Пловдив	59	2790	2861	1494	25 792
Разград	38	1780	1564	1568	15 560
Русе	54	1948	1964	1558	23 237
Силистра	37	1589	257	1406	8927
Сливен	39	1160	866	957	11 803
Смолян	51	1738	860	1975	14 914
София (столица)	91	5568	9361	3369	50 416
София	43	3140	6064	1981	48 092
Стара Загора	48	2621	2937	1579	25 207
Търговище	37	2071	2514	1188	15 518
Хасково	53	1197	801	1302	12 598
Шумен	41	2106	681	1453	15 681
Ямбол	46	1683	445	1796	15 014
Средно за страната	**59**	**2750**	**3560**	**1976**	**25 855**

Инфраструктура

Индикатор / Област	Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия) 2019 г.	Гъстота на железопътната мрежа (км/100 кв.км територия) 2019 г.	Дял на автомагистралите и първокласните пътища (%) 2019 г.	Дял на домакинствата с достъп до широколентов интернет (%) 2019 г.	Дял на пътната настилка в добро състояние (%) 2019 г.
Благоевград	11,1	2,5	17,3	71,1	69,6
Бургас	15,2	2,3	25,7	77,7	32,5
Варна	18,8	5,2	27,4	73,5	43,5
Велико Търново	20,1	5,1	16,3	63,0	38,2
Видин	20,2	3,6	11,6	63,0	28,4
Враца	17,9	3,1	10,0	71,1	28,4
Габрово	24,9	3,7	17,1	74,9	36,7
Добрич	17,4	1,3	10,1	70,0	46,7
Кърджали	20,2	2,1	11,2	67,5	33,3
Кюстендил	20,6	4,0	20,5	62,5	54,6
Ловеч	18,3	2,6	16,3	66,8	41,0
Монтана	17,2	3,1	9,8	78,0	28,9
Пазарджик	16,2	4,2	15,2	68,3	44,4
Перник	23,8	4,8	15,8	68,8	46,9
Плевен	17,1	4,4	12,2	71,7	36,5
Пловдив	17,1	5,4	17,5	80,7	48,7
Разград	19,2	3,5	11,1	69,5	17,6
Русе	18,2	5,5	21,6	84,4	11,5
Силистра	17,8	2,5	11,3	76,6	60,2
Сливен	16,4	3,8	22,2	77,2	79,4
Смолян	16,9	0,0	0,0	82,4	53,8
София (столица)	0,0	12,8	0,0	83,0	0,0
София	21,4	4,2	30,2	67,3	31,7
Стара Загора	17,5	5,1	28,8	77,9	37,6
Търговище	20,4	2,8	14,7	77,1	60,8
Хасково	20,7	3,7	21,5	68,1	36,8
Шумен	18,2	4,6	36,4	77,3	45,9
Ямбол	19,0	1,5	20,6	53,4	43,9
Средно за страната	**17,9**	**3,6**	**18,6**	**75,1**	**41,4**

% Местни данъци

Индикатор / Област	Размер на данъка върху недвижимите имоти – нежилищни имоти на юридически лица (‰) 2020 г.	Размер на данъка върху превозните средства и леките автомобили с мощност над 74 до 110 kW (лв./kW) 2020 г.	Размер на годишния патентен данък за търговия на дребно до 100 кв.м търговска площ – при най-добро местонахождение на обекта (лв./кв.м) 2020 г.	Размер на данъка при възмездно придобиване на имущество (%) 2020 г.	Размер на годишния данък за таксиметров превоз на пътници (лв.) 2020 г.
Благоевград	1,73	1,38	11,75	2,19	419
Бургас	2,06	1,81	15,22	2,87	545
Варна	2,25	1,66	16,62	2,94	588
Велико Търново	2,50	1,64	11,99	2,71	410
Видин	1,70	1,25	4,55	2,58	300
Враца	2,28	1,37	6,81	2,67	364
Габрово	2,18	1,55	8,88	2,47	406
Добрич	1,55	1,51	8,71	2,92	300
Кърджали	1,81	1,39	8,04	2,49	322
Кюстендил	1,96	1,29	10,05	2,26	300
Ловеч	2,25	1,28	10,40	2,33	395
Монтана	1,68	1,21	5,10	2,45	338
Пазарджик	1,87	1,23	8,95	2,74	300
Перник	1,89	1,21	9,87	2,45	300
Плевен	2,97	1,30	9,26	2,83	383
Пловдив	2,08	1,54	13,15	2,77	548
Разград	2,09	1,37	9,18	2,52	326
Русе	2,00	1,26	13,57	2,32	465
Силистра	1,75	1,41	7,98	2,33	328
Сливен	2,44	1,58	9,82	2,67	373
Смолян	1,95	1,28	7,74	2,57	318
София (столица)	1,88	1,69	20,00	3,00	850
София	2,35	1,32	10,46	2,63	394
Стара Загора	1,55	1,51	13,87	2,28	312
Търговище	1,83	1,52	9,07	2,49	303
Хасково	1,96	1,55	11,96	2,52	324
Шумен	1,85	1,51	8,89	2,66	355
Ямбол	1,92	1,53	8,21	2,50	348
Средно за страната	**2,01**	**1,51**	**12,93**	**2,69**	**498**

Администрация

Индикатор / Област	Покритие на кадастъра (%) 2019 г.	Рейтинг за активна прозрачност на органите на местното самоуправление (%) 2020 г.	Развитие на електронното правителство (оценка от 1 до 5) 2020 г.	Развитие на услугата „едно гише“ (оценка от 1 до 5) 2020 г.
Благоевград	98,5	68,3	3,28	3,23
Бургас	84,7	66,9	3,56	2,99
Варна	96,7	75,3	2,99	2,29
Велико Търново	96,7	70,8	3,35	2,63
Видин	89,3	61,9	2,57	2,19
Враца	88,8	69,9	3,16	3,76
Габрово	82,9	74,8	3,09	2,62
Добрич	97,6	76,2	2,79	2,44
Кърджали	95,9	54,1	2,56	2,73
Кюстендил	95,3	56,9	2,98	3,58
Ловеч	93,8	77,9	3,34	3,86
Монтана	97,0	71,0	3,16	3,40
Пазарджик	93,3	65,4	2,80	2,78
Перник	96,1	61,8	3,03	3,05
Плевен	94,4	71,8	2,97	2,85
Пловдив	95,3	70,1	2,70	2,70
Разград	96,2	73,2	2,41	2,22
Русе	95,5	71,4	3,61	3,74
Силистра	97,3	63,0	3,44	2,31
Сливен	63,6	77,8	3,07	2,61
Смолян	89,9	67,5	2,73	3,12
София (столица)	99,2	78,8	4,00	4,00
София	75,3	57,3	3,13	2,76
Стара Загора	95,3	65,1	2,91	2,56
Търговище	95,3	78,4	3,04	3,33
Хасково	93,2	67,3	3,10	2,97
Шумен	90,2	65,4	2,90	3,01
Ямбол	82,5	70,4	2,87	3,39
Средно за страната	**91,4**	**70,7**	**3,22**	**3,09**

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

Индикатор / Област	Коефициент на възрастова зависимост, 65+ към 0–14 години (%) 2019 г.	Коефициент на възрастова зависимост, 65+ към 15–64 години (%) 2019 г.	Относителен дял на населението в градовете (%) 2019 г.	Гъстота на населението на урбанизираните територии (брой лица/кв.км) 2019 г.	Коефициент на естествен прираст (‰) 2019 г.	Коефициент на механичен прираст (‰) 2019 г.
Благоевград	134,3	30,2	60,2	2270	–4,1	–3,9
Бургас	127,6	30,9	76,5	2238	–4,7	2,1
Варна	126,4	29,4	84,0	1814	–3,6	0,7
Велико Търново	186,8	37,7	70,7	1050	–10,1	–3,4
Видин	248,6	51,6	64,9	844	–16,4	–7,9
Враца	178,1	39,7	58,9	760	–11,4	–7,8
Габрово	248,2	49,0	81,9	1224	–12,7	–4,2
Добрич	158,5	35,3	69,0	667	–9,0	–2,7
Кърджали	145,0	31,9	40,4	1957	–3,6	37,2
Кюстендил	228,0	45,9	70,0	1109	–13,2	–4,8
Ловеч	200,5	45,4	63,0	836	–13,1	–5,8
Монтана	194,6	44,3	64,3	894	–14,5	–6,1
Пазарджик	137,8	32,6	62,8	2081	–6,7	–3,9
Перник	203,7	40,9	79,5	917	–13,1	–0,9
Плевен	188,2	43,9	66,9	1077	–11,0	–6,1
Пловдив	141,8	32,6	75,8	2504	–5,3	3,1
Разград	161,5	34,2	47,1	837	–9,0	–3,9
Русе	186,4	37,5	78,2	1657	–10,2	–4,1
Силистра	178,2	39,5	44,2	787	–9,5	–2,1
Сливен	109,4	33,0	65,7	2628	–2,9	–10,0
Смолян	216,1	38,8	56,4	1775	–9,7	–8,4
София (столица)	119,9	26,2	95,6	4963	–2,0	2,4
София	170,0	37,7	61,6	727	–9,3	–1,2
Стара Загора	150,7	36,2	72,4	1482	–7,6	–1,8
Търговище	148,9	34,5	54,1	1071	–8,9	2,7
Хасково	158,4	36,9	72,2	1045	–8,7	–3,8
Шумен	157,2	34,0	61,2	887	–7,4	6,9
Ямбол	161,2	40,4	70,8	1074	–8,7	–4,6
Средно за страната	**150,1**	**33,8**	**73,7**	**1510**	**–6,7**	**–0,3**

Образование

Индикатор / Област	Брой на студентите в колежи и университети на 1000 души от населението 2019 г.	Брой на преподавателите в основното и средното образование на 1000 ученици (%) 2019 г.	Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%) 2019 г.	Относителен дял на напусналите основното и средното образование (%) 2018 г.	Относителен дял на второгодниците (%) 2019 г.	Среден успех от ДЗИ по БЕЛ 2019/ 2020 г.	Среден успех на НВО след VII клас по математика (точки от 100 възможни) 2020 г.
Благоевград	30	90	92,4	2,20	0,60	4,24	34,4
Бургас	15	80	85,9	3,40	0,79	4,18	38,1
Варна	51	87	84,7	2,80	0,49	4,34	43,3
Велико Търново	67	98	85,7	3,80	0,71	4,28	33,4
Видин	5	88	78,9	4,90	0,93	4,21	28,7
Враца	7	94	89,9	3,20	0,91	4,08	28,9
Габрово	44	81	93,4	2,40	0,87	4,31	33,9
Добрич	4	96	74,7	4,50	1,54	4,20	29,8
Кърджали	4	100	80,3	2,00	0,40	3,92	31,9
Кюстендил	0	88	89,8	2,40	0,64	4,08	30,0
Ловеч	2	86	88,6	4,20	1,25	4,19	29,8
Монтана	0	90	81,1	4,90	1,22	4,15	27,8
Пазарджик	0	92	82,4	4,40	1,31	4,07	31,3
Перник	1	93	91,6	2,20	0,46	4,13	28,7
Плевен	15	97	87,0	3,60	0,81	4,00	28,8
Пловдив	52	84	87,8	3,70	1,38	4,33	36,7
Разград	2	92	85,4	3,40	0,45	4,02	31,1
Русе	29	96	84,4	3,50	0,66	4,25	35,2
Силистра	2	95	79,8	3,90	0,64	3,86	26,7
Сливен	7	83	84,9	5,70	3,24	4,16	29,3
Смолян	14	122	90,9	1,00	0,14	4,53	38,1
София (столица)	71	87	89,4	0,80	0,34	4,63	48,1
София	8	87	91,6	2,90	1,74	4,00	31,0
Стара Загора	16	87	91,4	3,70	1,41	4,18	31,8
Търговище	0	104	76,8	3,00	0,91	3,85	35,2
Хасково	4	84	82,6	3,70	0,98	4,07	32,0
Шумен	38	95	83,1	3,00	0,63	3,96	29,6
Ямбол	7	77	87,0	3,90	0,99	4,04	31,2
Средно за страната	**32**	**89**	**86,6**	**2,90**	**0,89**	**4,20**	**36,3**

Здравеопазване

Индикатор / Област	Население на един общо-практикуващ лекар (брой лица) 2019 г.	Индекс на достъпност до лекари специалисти (по-ниското е по-добро) 2019 г.	Преминали болни за лечение през МБАЛ на 1000 души (брой лица) 2019 г.	Брой на болничните легла в МБАЛ на 100 000 души от населението 2019 г.	Дял на здравно-осигурените лица (%) 2019 г.	Коефициент на детска смъртност (‰) 2019 г.
Благоевград	1701	12,06	173,0	364	90,6	2,9
Бургас	2006	10,50	182,6	354	84,8	6,1
Варна	1655	6,87	133,3	437	84,0	4,4
Велико Търново	1736	11,61	150,3	326	85,3	7,5
Видин	1428	11,42	154,6	404	92,7	9,1
Враца	1679	10,07	176,2	443	93,5	4,5
Габрово	1501	9,04	198,9	464	97,5	0,0
Добрич	1494	14,10	118,6	281	86,5	7,4
Кърджали	2985	13,92	142,7	351	104,7	7,1
Кюстендил	1426	10,86	220,8	554	97,0	5,7
Ловеч	1476	9,23	163,3	468	92,0	2,1
Монтана	1443	10,33	266,8	688	88,8	3,2
Пазарджик	1631	10,97	263,8	654	85,8	9,1
Перник	1490	12,61	102,3	247	91,0	9,2
Плевен	1212	4,09	269,1	931	91,9	7,5
Пловдив	1588	6,84	338,3	786	87,6	5,3
Разград	2172	11,40	206,5	505	96,5	9,1
Русе	2155	9,42	205,8	478	88,3	6,0
Силистра	2077	12,43	200,5	447	88,7	4,5
Сливен	1841	12,47	207,9	494	87,5	14,4
Смолян	1569	11,88	219,8	562	97,0	1,5
София (столица)	1712	5,98	182,3	552	87,1	2,5
София	1771	8,01	176,0	584	87,3	4,4
Стара Загора	1485	9,16	189,9	498	90,0	10,4
Търговище	2311	11,36	187,2	536	88,3	6,7
Хасково	1847	12,10	194,3	356	90,1	8,2
Шумен	1833	12,28	125,2	313	88,9	3,5
Ямбол	1701	13,91	143,8	353	89,8	8,2
Средно за страната	**1688**	**8,42**	**253,7**	**550**	**88,8**	**5,6**

Ред и сигурност

Индикатор / Област	Дял на наказателните дела, приключили в 3-месечен срок (%) 2019 г.	Дял на висящите наказателни дела (%) 2019 г.	Натовареност по щат на наказателните съдии (брой разгледани дела/месец) 2019 г.	Престъпления срещу личността и собствеността (брой престъпления/ 1000 лица) 2019 г.	Дял на разкритите престъпления срещу личността и собствеността (%) 2019 г.
Благоевград	86,0	12,6	8,3	8,4	54,5
Бургас	89,0	9,8	8,9	14,2	43,6
Варна	93,0	7,9	6,7	14,1	36,2
Велико Търново	90,0	9,1	6,6	9,2	61,4
Видин	92,0	11,6	6,6	13,2	64,6
Враца	95,0	5,0	6,6	14,1	64,6
Габрово	86,0	6,7	6,4	10,5	73,2
Добрич	95,0	6,4	6,2	10,4	54,5
Кърджали	94,0	7,1	7,5	5,1	66,7
Кюстендил	85,0	12,5	11,0	11,7	48,6
Ловеч	96,0	8,9	9,9	11,2	64,4
Монтана	80,0	14,7	7,7	13,1	52,5
Пазарджик	92,0	7,4	10,4	8,8	61,2
Перник	95,0	5,3	6,3	11,8	51,5
Плевен	94,0	7,9	7,7	11,7	55,5
Пловдив	94,0	6,8	11,4	8,3	57,3
Разград	95,0	8,1	9,2	9,9	69,9
Русе	95,0	5,6	9,6	9,7	50,8
Силистра	94,0	5,5	8,1	7,8	59,6
Сливен	96,0	6,0	9,8	10,2	64,5
Смолян	91,0	6,9	5,2	6,0	74,2
София (столица)	86,0	14,4	12,0	13,3	34,8
София	80,0	19,6	9,5	11,2	54,7
Стара Загора	90,0	9,6	11,2	11,4	54,4
Търговище	87,0	13,5	3,5	9,5	73,8
Хасково	90,0	9,0	8,0	10,1	58,6
Шумен	92,0	6,2	6,2	9,3	59,3
Ямбол	89,0	8,5	5,4	9,6	68,9
Средно за страната	**90,1**	**9,8**	**9,1**	**11,1**	**52,1**

Околна среда

Индикатор / Област	Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (т/кв.км) 2018 г.	Образувани битови отпадъци (кг/човек/година) 2018 г.	Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%) 2018 г.	Дял на населението в селища с обществена канализация, свързано с пречиствателни станции (%) 2018 г.	Дял на населението в селища с обществена канализация (%) 2018 г.
Благоевград	11,8	304	15,2	32,8	82,2
Бургас	93,0	433	83,2	65,9	79,7
Варна	553,6	498	78,1	86,4	86,4
Велико Търново	37,4	425	99,9	60,2	68,4
Видин	3,6	339	10,0	0,5	57,6
Враца	101,4	278	67,5	51,2	57,6
Габрово	23,4	433	91,1	74,5	85,1
Добрич	18,9	399	84,3	70,9	70,9
Кърджали	5,8	253	12,8	38,6	45,3
Кюстендил	668,9	287	97,6	62,3	72,6
Ловеч	668,9	332	11,3	56,8	69,1
Монтана	7,3	268	95,3	35,5	59,9
Пазарджик	31,3	339	13,4	44,1	72,3
Перник	175,0	472	86,3	74,2	79,4
Плевен	59,0	391	89,7	53,1	56,8
Пловдив	122,5	446	66,8	66,8	81,6
Разград	49,5	529	8,5	41,9	41,9
Русе	143,3	404	16,7	68,7	68,7
Силистра	12,0	400	4,0	44,4	51,5
Сливен	161,0	307	91,7	57,4	65,3
Смолян	9,6	301	7,5	43,1	72,9
София (столица)	1073,5	499	96,8	96,3	96,3
София	35,9	487	18,9	43,2	77,2
Стара Загора	3831,1	412	86,3	61,9	72,0
Търговище	99,7	302	68,3	44,7	56,2
Хасково	108,3	316	96,1	54,2	72,7
Шумен	30,7	305	94,7	54,5	58,2
Ямбол	7,4	317	89,8	4,8	71,8
Средно за страната	**274,8**	**409**	**70,9**	**63,9**	**76,2**

Култура

Индикатор / Област	Посещения в театрите (брой/1000 души) 2019 г.	Посещения в кината (брой/1000 души) 2019 г.	Посещения в музеите (брой/1000 души) 2019 г.	Посещения в библиотеките (брой/1000 души) 2019 г.
Благоевград	123	443	457	408
Бургас	378	843	598	110
Варна	462	1132	647	368
Велико Търново	146	319	2346	2649
Видин	423	397	2546	631
Враца	166	367	131	565
Габрово	440	402	3812	546
Добрич	211	202	1119	549
Кърджали	154	90	100	296
Кюстендил	123	273	1094	444
Ловеч	161	183	1031	227
Монтана	88	97	155	0
Пазарджик	261	190	864	321
Перник	65	0	318	234
Плевен	258	452	854	310
Пловдив	232	373	575	292
Разград	434	106	563	415
Русе	540	746	565	592
Силистра	235	119	309	485
Сливен	313	90	485	804
Смолян	99	149	154	198
София (столица)	708	1756	652	1114
София	0	78	1430	0
Стара Загора	459	635	1060	572
Търговище	625	185	175	1006
Хасково	298	98	251	340
Шумен	191	111	1162	1306
Ямбол	494	114	329	446
Средно за страната	**362**	**659**	**770**	**683**

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СЛАБО | НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО | СРЕДНО | ДОБРО | МНОГО ДОБРО

Доходи и стандарт на живот

Пазар на труда

Инвестиции и икономика

Инфраструктура

Местни данъци

Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

СЛАБО | НЕЗАДОВОЛИТЕЛНО | СРЕДНО | ДОБРО | МНОГО ДОБРО

Демография

Образование

Здравеопазване

Ред и сигурност

Околна среда

Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Последните пет години са период на значителен ръст на БВП на човек от населението на област Благоевград, а най-голям е ръстът между 2016 и 2017 г. – от 8290 до 8792 лв. Въпреки чувствителния ръст стойността на този показател остава значително под средните за страната 14 280 лв./човек от населението. Чувствително увеличение се наблюдава и в средната заплата на наетите, която през 2017 г. достига 8297 лв. годишно, като тя е нараснала с над 8% в рамките на годината. Номиналното равнище на заплатите в областта обаче остава чувствително под средното за страната, като по последни данни то е 67% от това за България с тенденция тази разлика да се увеличава.

За сметка на това относителният дял на населението, живеещо в материални лишения, е по-нисък от средния за страната – 18,1% спрямо средно 20,9%. Същевременно 26% от населението в областта е под линията на бедност в сравнение с 22% за България. Средният доход на лице от домакинство пък покрива 93% от средното за страната.

Пазар на труда

Въпреки че общата оценка за пазара на труда в Благоевград е положителна спрямо много други области, 2018 г. дава повод за притеснение. За разлика от повечето райони в страната през последната година коефициентът на безработица е нараснал с 0,3 пр.п. до 4,8% и остава далеч от предкризисните равнища. На фона на леко покачващата се безработица коефициентът на заетост на населението на възраст между 15 и 64 години е достигнал 71% – рекорд за областта, както и четвъртата най-висока заетост в страната. В резултат на тези две противоположни тенденции Благоевград се нарежда на трето място след София и Смолян по коефициент на икономическа активност – 75%.

Основните индикатори, които позволяват прогнозиране на трудовия пазар, също не дават много основания за оптимизъм. Коефициентът на демографско заместване на 15–19 срещу 60–64-годишните (63,8%) е малко под средното ниво за страната, което значи, че в близко бъдеще работната сила ще се свива по-бързо в сравнение с останалите области. Същевременно относителният дял на трудоспособните лица с висше образование остава нисък (20,7%) въпреки лекото подобрение спрямо предишната година.

Инвестиции и икономика

През 2017 г. броят на нефинансовите предприятия в областта леко е нараснал и достига 70 на всеки 1000 души, което я поставя на четвърто място в страната по този показател и доста над средните 57 на 1000 души. Благоевград като цяло обаче не се радва на особено големи инвестиции – разходите за придобиване на ДМА през последните години се колебаят около 1500 лв./човек, далеч под средните за страната стойности. Същевременно областта е сред водещите по усвояване на средства от европейските фондове с 2132 лв./човек за периода от началото на настоящия програмен период до средата на 2019 г. Причина за големия обем на изплатените в областта еврофондове е най-вече строежът на магистрала „Струма“, който е и сред най-големите проекти в страната, финансирани от структурни фондове. ПЧИ с натрупване също са на относително добро равнище – 1535 евро/човек към края на 2018 г., въпреки че Благоевград е далеч зад икономически най-развитите области и над два пъти под средното ниво за страната. Сред показателите с по-добра динамика за областта е произведената продукция на човек от населението, която достига 18 050 лв. през 2017 г. спрямо 15 652 лв. през 2016 г. Въпреки това произведената продукция остава под средната за страната.

Инфраструктура

През последната година не се наблюдават особени изменения в състоянието на инфраструктурата на Благоевградска област. През 2017 г. няма промяна в дела на автомагистралите и първокласните пътища, който се задържа на 13,8% от общата пътна мрежа на областта. Същевременно се наблюдава скромно подобрение с 1,5 пр.п. на пътищата в добро състояние, които достигат 47,5% от пътищата в областта. Заедно с пускането в експлоатация на Лот 3.3 от магистрала „Струма“ в участъка Кресна – Сандански в края на 2018 г. пътищата в добро състояние значително се подобряват до 62,5%. Практически без промяна остава гъстотата на пътната и железопътната мрежа в областта с дължина съответно 10,5 и 2,5 км на 100 кв.км територия. И по двата показателя Благоевград е на последните места в страната, което е до голяма степен следствие от големия дял планинска територия в областта.

Местни данъци

Общините в област Благоевград са сред тези с по-благоприятно местно данъчно облагане. Събираните от ИПИ данни за размера на данъчните ставки сочат леко увеличение на два от наблюдаваните налози – през 2019 г. данъкът върху нежилищни имоти на юридически лица е нараснал от 1,66 на 1,68‰, а годишният патентен данък за търговия на дребно е увеличен от 11,72 на 11,74 лв./кв.м. За сметка на това средният годишен данък за таксиметров превоз е намалял до 409 лв.

Администрация

През последната година се наблюдава повишение на всички показатели за качеството на администрацията на Благоевградска област. Покритието на кадастралната карта обхваща вече над половината територия на областта. Все още е под средните за страната 72%, но само в рамките на годината се увеличава от 29,3 на 51,2%. Оценките за предоставяните административни услуги на едно гише, електронната администрация и Рейтинга на активната прозрачност на ПДИ също се подобряват и са много близки до средната за страната стойност.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демография

На фона на негативните демографски тенденции в почти всички области в страната Благоевград постига относително добри резултати. Коефициентът на естествен прираст в областта през 2018 г. е –4,5‰ (подобрение с 0,1 спрямо 2017 г.). Рано е обаче да се говори за тенденция, тъй като в предишните години разликата между смъртността и раждаемостта се влошава. За сметка на това механичният прираст от –4,5‰ е сред по-ниските в страната, което от своя страна означава, че значително повече хора се изселват, отколкото се заселват в Благоевградска област през 2018 г.

Географските особености на областта до голяма степен предопределят ниския дял на градското население – то бавно се покачва, но през 2018 г. е едва 59,9% от цялото население на Благоевград, доста под средните за страната 73,6%. Същевременно гъстотата на населението на урбанизираните територии е сред по-високите в страната. От гледна точка на възрастовата структура коефициентите на възрастова зависимост в областта се влошават, въпреки че далеч не са най-неблагоприятните в страната.

Образование

Състоянието на образователната система на областта се предопределя до голяма степен от Благоевградския университет – той я поставя на шесто място по брой студенти, с 31 на всеки 1000 души от населението. Този показател обаче постепенно намалява, което говори за спад в интереса към учебното заведение. Областта се справя по-добре от повечето и в задържането на учениците в училище, като през 2018 г. в прогимназиалната фаза са били записани почти 92% от децата в съответната възрастова кохорта. Въпреки че е далеч от лидерите София и Смолян, Благоевград има и относително нисък дял на отпадналите от основното и средното образование – 2,1%, като в почти всички останали области тенденцията е към увеличаването му. Обратно, тенденцията при повтарящите ученици е към спад, като през 2018 г. те са били 0,61%.

По останалите показатели на образователната среда Благоевград е много близо до средните за България стойности – учителите на 100 ученици са 82-ма спрямо средно 84, средната оценка на държавния зрелостен изпит по БЕЛ е идентична – „добър“ 4,06, а делът на слабите оценки е малко по-висок – 10% спрямо 8,7%.

Здравеопазване

През 2018 г. в Благоевград на един общопрактикуващ лекар се падат 1732 души спрямо 1673 средно за страната, като показателят се влошава подобно на останалата част от страната. В областта има и по-малко от средното лекари специалисти – на един специалист се падат 566 души спрямо 424 средно в страната. За сметка на това покритието на здравната система е по-добро от повече области, като здравноосигурените са достигнали 89% спрямо 86% в началото на десетилетието.

Що се отнася до заболеваемостта, през последната година броят на преминалите лечение в МБАЛ в областта е бил 138 спрямо 175 на 1000 души година по-рано и остава значително под средния за страната. Коефициентът на детска смъртност – 4,5‰, също е доста под средното ниво.

Ред и сигурност

Последната година носи чувствително подобряване на сигурността в областта. През 2018 г. 88% от наказателните дела са приключили в рамките на три месеца спрямо 84% година по-рано, а делът на висящите дела е намалял до 10%. Същевременно регистрираните престъпления срещу личността и собствеността са намалели до 9,3 на 1000 души спрямо 12,1 средно за страната, а разкриваемостта им е достигнала 57%.

Околна среда

Показателите за оценка на качеството на околната среда в Благоевградска област остават без значителна промяна. В нея се създават относително по-малко количество битови отпадъци – 345 кг/човек годишно, като от десетилетие тази стойност гравитира около 350 кг. Намаляло е обаче населението с достъп до пречиствателни станции за отпадъчни води – до 29,6% спрямо 63,4% за страната като цяло. По-висок и растящ е делът на населението с достъп до канализация – 81,9%, спрямо 76% за страната, а по качество на въздуха, измерено чрез емисиите на въглероден диоксид, областта е на шесто място в страната с едва 10 т/кв.км.

Култура

Благоевград се справя относително слабо в областта на културата. Посещенията в кината на 1000 души през 2018 г. са били 363 – наполовина на средното за страната, но при този показател се наблюдава постепенен ръст през последното десетилетие. За сметка на това посещенията в театрите намаляват до 96 на 1000 души. На по-голяма популярност се радват музеите (423 посещения на 1000 души) и библиотеките (459 посещения на 1000 души), но и тук областта остава доста под средните стойности.